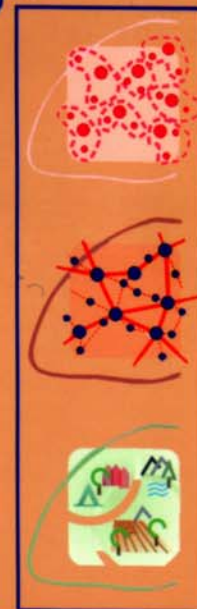

Nantes
Torino
Den Haag
Lisboa
Liège
Κέρκυρα
Leipzig
Strasbourg
Madrid
Venezia
Noordwijk
Glasgow
Potsdam

SDSC Schema de dezvoltare a spațiului comunitar

Spre o dezvoltare spațială
echilibrată și durabilă a teritoriului
Uniunii Europene

Aprobat la Consiliul informal al Miniștrilor responsabili de
amenajarea teritoriului la Potsdam, mai 1999

Publicat de Comisia europeană

SDSC

Schema de dezvoltare a spațiului comunitar

Spre o dezvoltare spațială echilibrată și durabilă a teritoriului Uniunii Europene

(1) Miniștrii responsabili cu amenajarea teritoriului ai statelor membre UE și comisarul european însărcinat cu politica regională au subliniat la Postdam că concluzia dezbaterii politice asupra SDSC marchează o etapă importantă în procesul integrării Europene.

(2) Odată cu SDSC, Statele membre și Comisia s-au pus de acord asupra obiectivelor spațiale comune și asupra liniilor directe spațiale comune pentru dezvoltarea viitoare a teritoriului Uniunii Europene.

(3) Politicile de dezvoltare spațială vizează asigurarea unei dezvoltări echilibrate și durabile a teritoriului Uniunii. Miniștrii estimează că odată cu aceasta se pot atinge cele trei obiective fundamentale ale politicii comunitare și anume:

- coeziunea economică și socială
- conservarea și gestionarea bazelor naturale ale vieții și a patrimoniului cultural
- competitivitate mai echilibrată a teritoriului european.

SDSC constituie un cadru orientativ adecvat pentru politicile sectoriale cu impact spațial ale comunității și statelor membre, ca și pentru colectivitățile regionale și locale, pentru a se ajunge la o dezvoltare echilibrată și durabilă a teritoriului european.

(4) În vederea unei integrări europene mai accelerate, miniștrii consideră ca necesară cooperarea în materie de dezvoltare spațială între statele membre pe de o parte și între regiunile și colectivitățile locale ale acestora pe de altă parte. Colectivitățile regionale și locale vor trebui să coopereze dincolo de frontierele naționale. SDSC constituie documentul de referință adecvat pentru încurajarea unei asemenea cooperări, respectându-se totodată principiul subsidiarității.

(5) Participanții au fost unanimi în a considera că SDSC nu necesită noi competente în plan comunitar. SDSC constituie un cadru de orientare politică pentru statele membre, pentru regiunile și colectivitățile lor locale, precum și pentru Comisia Europeană, în domeniile de competență respective

Extras din concluziile Președinției germane a Consiliului European
la încheierea Consiliului Informal al miniștrilor responsabili cu amenajarea teritoriului
din statele membre UE.

Postdam 10/11 mai 1999

Tabla de materii

Partea A

Pentru o dezvoltare echilibrată și durabilă a teritoriului UE: contribuția politicii de dezvoltare spațială, o nouă dimensiune a politicii europene

1. Abordarea spațială la scară europeană

- 1.1. Teritoriul: O nouă dimensiune a politicii europene
- 1.2. Disparități ale dezvoltării spațiale
- 1.3. Obiectivele fundamentale ale SDSC
- 1.4. Statutul SDSC
- 1.5. SDSC – un proces

2. Impactul politicilor comunitare asupra teritoriului Uniunii

- 2.1. Importanța crescândă a politicilor comunitare care au un impact teritorial
- 2.2. Politici comunitare cu impact teritorial
 - 2.2.1. Politica de concurență comunitară
 - 2.2.2. Rețele transeuropene (RTE)
 - 2.2.3. Fonduri structurale
 - 2.2.4. Politici agricole comune (PAC)
 - 2.2.5. Politici de mediu
 - 2.2.6. Cercetare, tehnologie și dezvoltare (CTD)
 - 2.2.7. Credit ale Băncii Europene de Investiții (BEI)
 - 2.3. Pentru o mai bună coerență a politicilor comunitare spațiale

3. Obiective politice și opțiuni pentru teritoriul european

- 3.1. Orientarea teritorială a politicilor
- 3.2. Dezvoltarea spațială policentrică și o nouă relație oraș – mediu rural.
 - 3.2.1. Dezvoltarea spațială policentrică și echilibrată în UE.
 - 3.2.2. Orașe și regiuni urbane dinamice, atractive și competitive
 - 3.2.3. Dezvoltare endogenă, diversitate și performanță a spațiilor rurale
 - 3.2.4. Parteneriat oraș – mediu rural
 - 3.3. Acces echivalent la infrastructuri și la cunoaștere
 - 3.3.1. Un demers integrat pentru ameliorarea conexiunii la rețelele de transport și a accesului la cunoaștere
 - 3.3.2. Dezvoltare policentrică: Un concept pentru o mai bună accesibilitate
 - 3.3.3. Utilizare eficientă și durabilă a infrastructurilor
 - 3.4. Gestionarea prudentă a naturii și a patrimoniului cultural
 - 3.4.1. Natura și patrimoniul cultural – un atu pentru dezvoltare

-
- 3.4.2. Prezervarea și dezvoltarea naturii
 - 3.4.3. Gestionarea resurselor de apă – o problemă majoră pentru dezvoltarea spațială
 - 3.4.4. Gestionarea creativă a peisajului cultural
 - 3.4.5. Gestionarea creativă a patrimoniului cultural

4. Aplicarea SDSC

- 4.1. Pentru o dezvoltare spațială integrată
- 4.2. Aplicarea SDSC la scară comunitară
- 4.3. Cooperarea transnațională între statele membre
- 4.4. Cooperarea transfrontalieră și interregională
- 4.5. Aplicarea SDSC în statele membre
- 4.6. Importanța SDSC pentru cooperarea paneuropeană și internațională

5. Lărgirea UE: o provocare suplimentară pentru politica europeană de dezvoltare spațială

- 5.1. Un nou spațiu de referință pentru SDSC
- 5.2. Principalele caracteristici ale dezvoltării spațiale în țările candidate la aderare
 - 5.2.1. Populație
 - 5.2.2. Economie
 - 5.2.3. Transport
 - 5.2.4. Mediu
 - 5.2.5. Concluzii
- 5.3. Obiectivele specifice ale unei politici de dezvoltare spațială europeană în viitoarele state membre
- 5.4. Impactul spațial al lărgirii asupra regiunilor UE.
- 5.5. Obiective și opțiuni politice ale SDSC în lumina lărgirii.
- 5.6. Principiile de integrare ale obiectivului de lărgire în cadrul dezvoltării spațiale europene.

Partea B

Teritoriul UE: tendințe, perspective și provocări

1. Caracteristici și tendințe ale dezvoltării spațiale în UE

- 1.1. Caracteristici geografice ale UE
 - 1.2. Evoluția demografică
 - 1.3. Tendințe economice
 - 1.4. Evoluții importante din punct de vedere al mediului
-

2. Aspecte semnificative la nivel european ale dezvoltării spațiale

- 2.1. Tendințe de schimbare în cadrul sistemului urban european
 - 2.1.1. Formarea rețelelor urbane
 - 2.1.2. Schimbări în perspectivele economice ale orașelor
 - 2.1.3. Progresul în expansiunea orașelor
 - 2.1.4. Ceșterea segregării sociale în orașe
 - 2.1.5. Ameliorarea calității vieții în orașe
- 2.2. Mutații în rolul și funcțiunea zonelor rurale
 - 2.2.1. Interdependențele crescânde între spațiile urbane și spațiile rurale
 - 2.2.2. Diferențe de evoluție în zonele rurale
 - 2.2.3. Mutații în exploatarea agricolă și forestieră, Consecințe pentru economie și utilizarea solului
- 2.3. Transportul și punerea în rețea
 - 2.3.1. Probleme de frontieră și integrarea rețelelor
 - 2.3.2. Creșterea fluxurilor de transport și semnele de supraîncărcare
 - 2.3.3. Deficitul de accesibilitate în cadrul UE
- 1.1.4. Concentrarea și coridoarele de dezvoltare
- 2.3.5. Dezechilibrele în difuzarea inovării și a cunoașterii
- 2.4. Natura și patrimoniul cultural
 - 2.4.1. Pierderi ale biodiversității și ale spațiilor naturale
 - 2.4.2. Pericole privind resursele de apă
 - 2.4.3. Pericole crescânde privind peisajele culturale
 - 2.4.4. Pericole crescânde privind patrimoniul cultural

3. Selecția de programe și linii directoare pentru o amenajare integrată a teritoriului

- 3.1. Programe de susținere ale UE având un impact teritorial
- 3.2. Programe INTERREG II C.
- 3.3. Acțiuni pilot în virtutea art.10/FEDER pentru amenajarea teritoriului transnațional
- 3.4. Linii directoare în materie de dezvoltare spațială

4. Date de bază pentru țările candidate la aderare și statele membre

Partea A

**Pentru o dezvoltare echilibrată și
durabilă a teritoriului UE:
contribuția politicii de dezvoltare spațială,
o nouă dimensiune a politicii europene**

1. Abordarea spațială la scară europeană

1.1 Teritoriul: o nouă dimensiune a politicii europene

(1) Teritoriul UE se caracterizează printr-o mare diversitate culturală concentrată într-un spațiu restrâns. Acest aspect îl deosebește de alte mari spații economice mondiale, ca SUA, Japonia și MERCOSUR. Această diversitate, care este în mod potențial unul din principalii factori de creștere ai UE, trebuie păstrată pe măsură ce integrarea europeană progresează. Astfel, politicile care acționează asupra structurii spațiale și urbane a UE nu trebuie să uniformizeze identitățile locale și regionale, acestea contribuind la îmbogățirea calității vieții tuturor cetățenilor.

(2) Intrarea în vigoare a Uniunii economice și monetare (UEM) contribuie considerabil la integrarea europeană. În paralel cu progresul integrării economice și sociale, separarea cauzată de frontierele interioare tinde să se estompeze. Între orașele și regiunile statelor membre relații și interdependențe mai strânse apar. Această înseamnă printre altele, că proiecte realizate la nivel regional, național sau comunitar într-o țară cu o rază de acțiune care depășește unde își exercită autoritatea, pot avea repercusiuni considerabile asupra structurii spațiale și urbane a altor state membre. Punând în aplicare politici comunitare, în viitor vor trebui luate în calcul din timp efectele lor spațiale, dat fiind faptul că în viitor diferențele de productivitate nu vor mai putea fi compensate, de exemplu prin adaptări naționale ale ratelor ceea ce va contribui la evitarea adâncirii disparităților regionale.

(3) Proiectele de dezvoltare întreprinse de diverse state membre se vor completa mai bine dacă vor fi bazate pe obiective de dezvoltare spațială stabilite în comun. De aceea, principiile directe clare și care transcend spațiul sunt indispensabile atât la elaborarea politicilor naționale de dezvoltare spațială, cât și la elaborarea politicilor sectoriale comunitare. Ele sunt prezentate de statele membre în cooperarea cu Comisia Europeană prin intermediul Schemei de dezvoltare a spațiului comunitar – SDSC.

(4) Concurența în cadrul pieței interne europene, una din principalele forțe motrice ale dezvoltării spațiale în UE, devine și mai puternică prin realizarea UEM. Chiar

dacă regiunile, orașele și comunele au început deja să coopereze în diverse domenii, ele intră în concurență în ceea ce privește activitatea economică, piața muncii și infrastructurile. Totuși, diferitele spații care constituie teritoriul european nu se bucură în prezent de aceleași condiții inițiale, ceea ce grevează asupra întăririi coeziunii economice și sociale a Uniunii. Din acest motiv devine căutarea graduală a unui echilibru atât de importantă pentru a ajunge la o distribuție echilibrată geografic a creșterii pe teritoriul UE (obiectiv de coeziune).

(5) Ținând cont de problemele serioase pe care le cunoaște piața muncii în majoritatea regiunilor UE, politica de dezvoltare spațială trebuie să susțină eforturile de creare a unor locuri de muncă de viitor pentru ansamblul cetățenilor. Numai prin existența unor piețe regionale ale muncii relativ echilibrate între cerere și ofertă, aceștia vor avea posibilitatea să-și modeleze ei înșiși viața cu toată responsabilitatea și să resimtă în cadrul lor regional avantajele integrării europene ca pe o binefacere.

(4) Tendințele pe termen lung ale dezvoltării spațiale din UE sunt influențate în principal de următorii trei factori:

- o integrare economică progresivă și drept consecință, o mai mare cooperare între statele membre,
- importanța crescândă a colectivităților locale și regionale și a rolului lor în dezvoltarea spațială, precum și
- lărgirea previzibilă a UE și evoluția relațiilor sale cu vecinii

Acești trei factori de dezvoltare trebuie situați în contextul dezvoltării economice și tehnologice mondiale, precum și al tendințelor demografice sociale și ecologice importante. Bine utilizați, ei reprezintă condiții cadru importante pentru întărirea creșterii în tot spațiul european.

(7) În viitor, problemele dezvoltării spațiale în cadrul UE nu vor putea fi rezolvate decât prin cooperarea diferitelor niveluri politice și administrative. Într-adevăr, în cadrul integrării europene relațiile între aceste

diverse nivele se întăresc, fie că este vorba de relații între regiuni pe de o parte sau între regiuni și instanțe naționale și europene pe de altă parte. Dependența orașelor și regiunilor în privința tendințelor mondiale, ca și a deciziilor luate la nivel comunitar crește. În plus, efectele pozitive ale integrării europene vor fi cu atât mai semnificative cu cât orașele și regiunile vor putea participa mai activ la dezvoltarea spațială.

(8) Plecând de la cadrul de măsuri luate în cadrul politicilor sectoriale, SDSC permite luarea în considerare a situației generale a teritoriului european și, de potențialele de dezvoltare ale diferitelor regiuni.

SDSC propune noi forme de cooperare cu scopul de a favoriza în viitor coordonarea în zona politicilor sectoriale care acționau până atunci independente unele de altele. În afară de aceasta, pentru a putea atinge obiectivele UE rămânând totuși aproape de cetățeni, comunitatea are nevoie nu numai de susținerea activă a politicilor sectoriale naționale, ci și, mai ales, de aceea a orașelor și regiunilor. În felul acesta principiul subsidiarității, care este înscris în Tratatul UE, va deveni o realitate.

Harta 1: Produsul intern brut

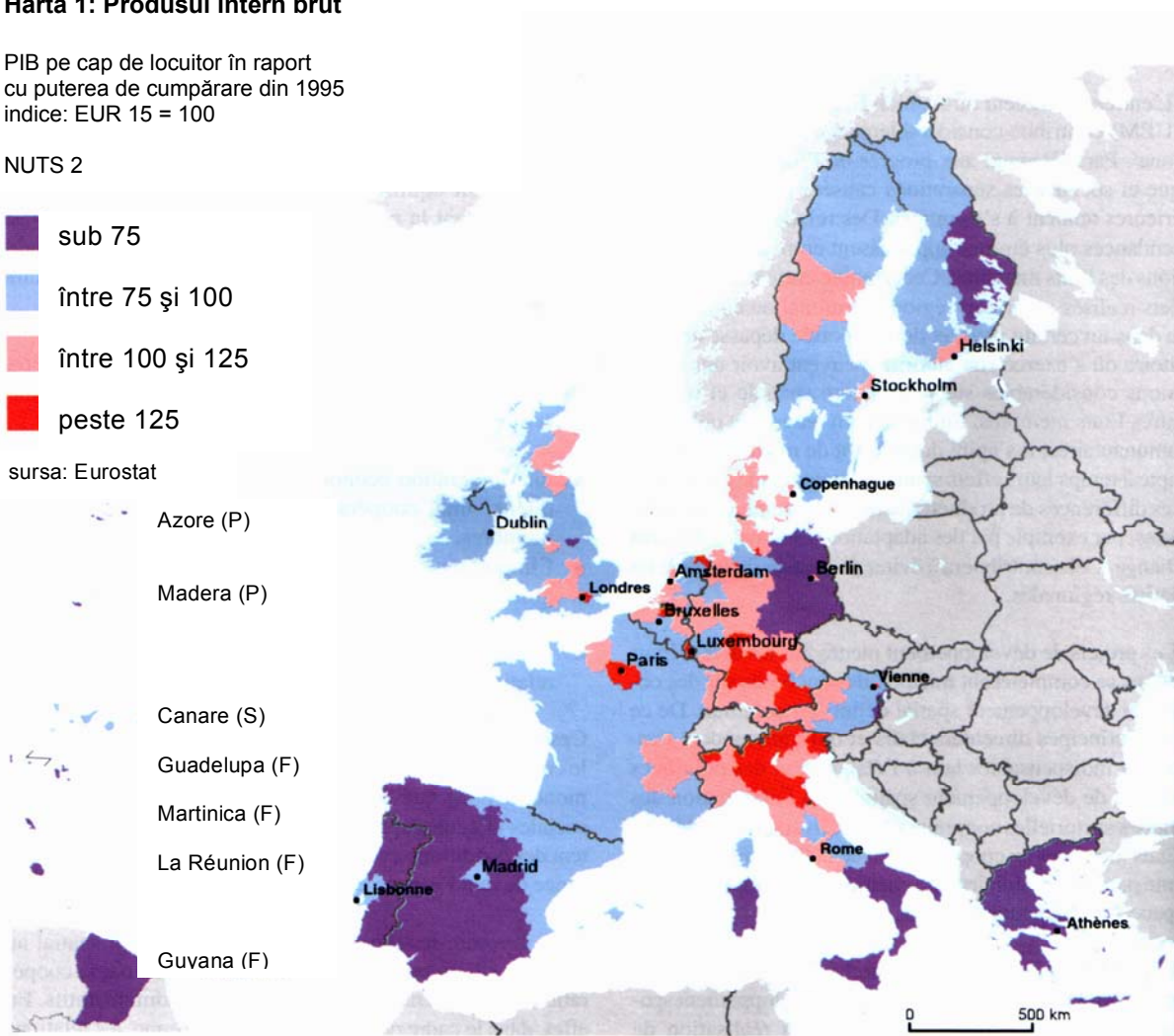
PIB pe cap de locuitor în raport cu puterea de cumpărare din 1995
indice: EUR 15 = 100

NUTS 2

sursa: Eurostat

- Azore (P)
- Madera (P)
- Canare (S)
- Guadelupa (F)
- Martinica (F)
- La Réunion (F)
- Guvana (F)

1.2 Disparități ale dezvoltării spațiale

(9) Având peste 370 mil. locuitori pe un teritoriu de 3,2 milkm² și un produs intern brut (PIB) anual de 6800 mld. ECU, UE face parte din regiunile economice cele mai importante și mai puternice ale lumii.

(10) UE are totuși dezechilibre economice considerabile, care compromit realizarea modelului de dezvoltare spațială echilibrată și durabilă. Caracterul inegal al repartizării potențialului economic în felul următor (conform hărții 1): Spațiul situat în inima UE este delimitat de metropolele europene Londra, Paris, Milano, Munchen și Hamburg (20% din suprafață și 40% din populația comunitară), contribuie cu 50% la PIB. Dimpotrivă, la limitele sale sudice, din Portugalia până în Grecia, trecând prin sudul Spaniei și Italiei, ca și în noile landuri germane, PIB-ul pe cap de locuitor se cifrează la numai 50-65% din media comunitară. Cât despre unele regiuni din partea cea mai de nord, cum ar fi nordul Finlandei și al Mării Britanii, situația lor economică nu este cu nimic mai bună. PIB-ul pe locuitor al teritoriilor de peste mări nu atinge deseori nici măcar 50% din media comunitară. În acest context,

SDSC trebuie să contribuie la posibilitatea ca pe termen mediu să poată fi realizată o dezvoltare mai echilibrată în plan teritorial.

(11) În cursul deceniului 86-96, cele 25 de regiuni mai puțin performante din punct de vedere economic ale UE nu au putut să recupereze decât o parte din decalajul lor. PIB/locuitor a trecut de la 52% la 59% din media comunitară. În 1986 PIB/locuitor în cele mai bogate 25 de regiuni era de 2,7 ori mai mare decât cel din cele mai sărace 25 de regiuni. Zece ani mai târziu raportul a rămas de la 1 la 2,4. În ciuda acestei lente convergențe disparitățile din interiorul UE continuă să fie ridicate. Potrivit estimărilor Comisiei Europene (DG), inegalitățile dintre statele federale ale Statelor Unite reprezentau în 1996 mai puțin de jumătate din cele constatate între entitățile regionale comparabile din cadrul UE.

(12) În timp ce diferența între performanțele economice ale regiunilor bogate și sărace cunoaște o ușoară reducere, disparitățile regionale în interiorul celor mai multe dintre statele membre progresează. Aceasta se datorează pe de o parte faptului că în cele patru țări așa-

Fig. 1: Diferențele regionale ale PIB pe cap de locuitor în Statele membre, 1996 (în raport cu puterea de cumpărare)

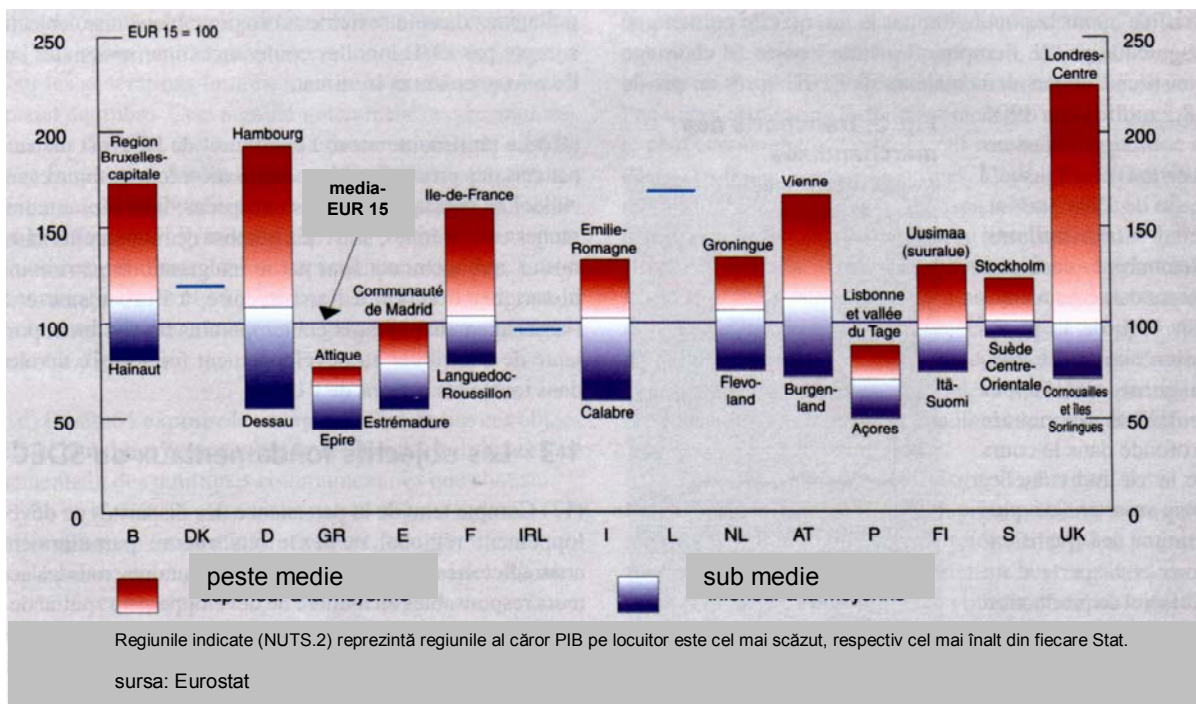
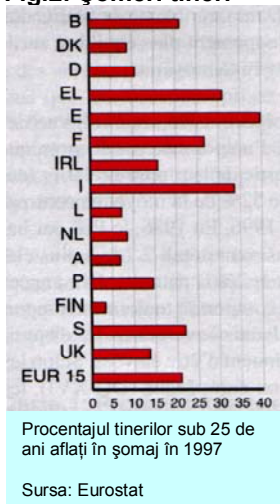

Fig.2: Șomeri tineri

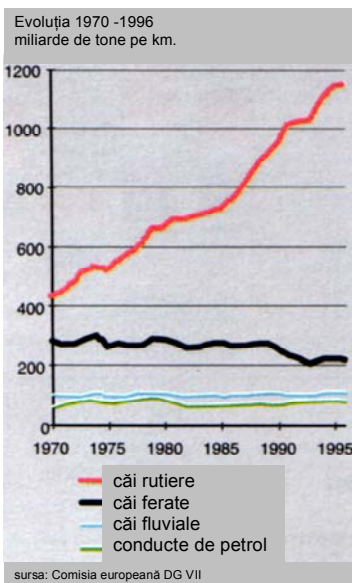

numite ale coeziunii (Grecia, Spania, Portugalia și Irlanda) se întâlnește deseori rate de creștere mai ridicate în centrele urbane relativ mai puternice economic decât în regiunile mai slabe, cu un caracter mai accentuat agricol; pe de altă parte în cadrul statelor membre mai bogate există de asemenea o adâncire a decalajului între regiunile altă dată prospere, dar cu industrie în declin și

care au din această cauză o dinamică relativ slabă și cele care au beneficiat de o creștere economică neîntreruptă (Figura 1).

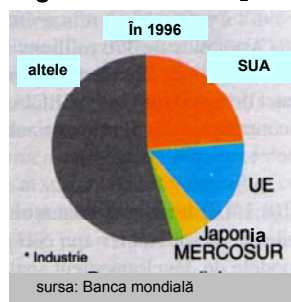
(13) SDSC se bazează pe ideea că, creșterea propriuzisă sau chiar convergența unor indicatori economici nu sunt suficiente pentru atingerea unei dezvoltări echilibrate și durabile a structurii economice și teritoriale a UE. Creșterea economică trebuie să fie "vizibilă" pentru populație prin faptul că permite o creștere a locurilor de muncă. Lupta contra șomajului constituie una din provocările majore ale UE. După un vârf de 18,5 mil în 1994, numărul șomerilor a scăzut la 16,5 mil până la sfârșitul lui 1998, cifră încă mare reprezentând 10% din populația activă. Șomajul nu înseamnă numai o ruptură profundă în cursul vieții individuale ci și o devalorizare a calificării și pierderea unui potențial de producție

Fig. 3 Transporturi de mărfuri

reprezentând pentru întreaga UE. 50% din șomeri sunt considerați ca șomeri de lungă durată, deci care nu lucrează de peste un an. În UE, procentul de șomaj al tinerilor depășește 20% și comportă mari variații între statele membre (fig.2).

Fig. 4 Emisii de CO₂

(14) Progresul integrării economice în UE și al comerțului său interior conduce la o creștere continuă a transportului de persoane și de mărfuri. Este vorba în special de transportul rutier de mărfuri, care a crescut considerabil provocând supraîncărcarea infrastructurii urbane și de transport în unele regiuni (fig.3).

(15) Creșterea traficului și o urbanizare structurată de o manieră ineficientă contribuie la faptul că UE este unul din principalii responsabili - împreună cu alte țări și regiuni industriale mari - de emisiile lor de bioxid de carbon din lume (fig.4).

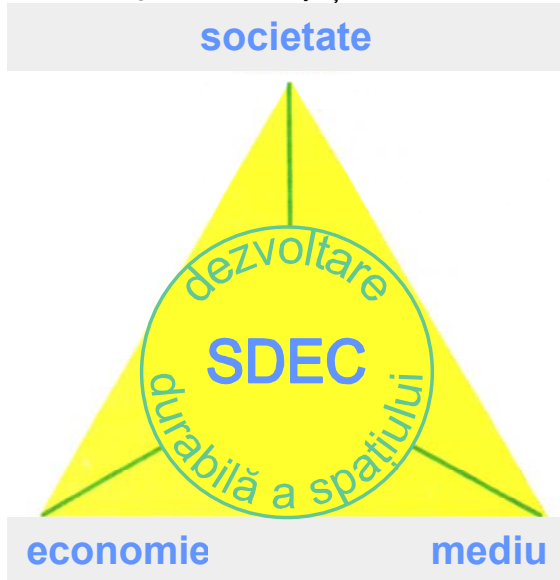
Pentru politica de dezvoltare spațială este foarte important să poată contribui la reducerea acestor emisii poluante în sistemul ecologic planetar, obiectiv acceptat de UE, la conferințele internaționale asupra mediului și climatului.

(16) Patrimoniul natural și cultural al UE este amenințat de unele procese de modernizare economică și socială. Peisajele culturale europene, orașele și comunele europene, ca și numeroase monumente naturale și arhitecturale fac parte integrantă din patrimoniul istoric. Revine arhitecturii, urbanismului și amenajării peisagere contemporane misiunea importantă de a contribui la dezvoltarea viitoare a acestui domeniu în toate regiunile UE.

1.3 Obiectivele fundamentale SDSC

(17) Ținând cont de persistența disparităților în dezvoltarea regională și de efectele încă parțial contradictorii ale politicilor comunitare, toți actorii responsabili în materie de dezvoltare spațială ar trebui să se poată inspira din principiile directe teritoriale, precum și din obiectivele fundamentale. SDSC se înscrie pe linia obiectivului Uniunii care constă în căutarea unei dezvoltări echilibrate și durabile, mai ales prin întărirea coeziunii economice și sociale. După definiția pe care o dă raportul Brundtland al Națiunilor

Fig. 5: Triunghiul obiectivelor: dezvoltare echilibrată și durabilă a spațiului

Unite, dezvoltarea durabilă cuprinde nu numai o dezvoltare economică care să respecte mediul și să protejeze resursele actuale pentru generațiile viitoare, ci și o dezvoltare spațială echilibrată. Aceasta înseamnă mai ales o armonizare a nevoilor spațiale ale economiei și societății cu vocația ecologică și culturală a spațiilor, contribuind astfel la o dezvoltare spațială durabilă și echilibrată. UE va evolua astfel treptat de la o Uniune Economică spre o Uniune de Mediu, iar în viitor spre o Uniune care să integreze dimensiunea socială, salvând totodată diversitatea regională (fig.5).

(18) Așa cum îl arată triunghiul care simbolizează aceste obiective, trebuie legate între ele cele trei obiective politice fundamentale ale politicii comunitare, și anume:

- **Coeziunea economică și socială**
- **Protejarea bazelor naturale ale vieții și a patrimoniului cultural**
- **O competitivitate mai echilibrată a teritoriului european**

Pentru a realiza o dezvoltare mai echilibrată în plan spațial este necesar ca aceste obiective și principii directoare să fie urmate simultan în toate regiunile UE, iar interacțiunile lor să fie luate în considerare.

(19) Politicile de dezvoltare spațială contribuie la dezvoltarea durabilă a UE prin promovarea unei

structuri spațiale și urbane echilibrate. Miniștrii însărcinați cu amenajarea teritoriului s-au pus de acord în 1994 asupra a trei obiective sau principii directoare pentru o politică de dezvoltare spațială în UE:

- **Dezvoltarea unui sistem urban echilibrat și policentric și o nouă relație oraș-mediul rural**
- **Asigurarea unei parități a accesului la infrastructuri și informații**
- **Dezvoltarea durabilă, gestionarea inteligentă și protejarea naturii și a patrimoniului cultural**

Obiectivele SDSC trebuie să fie urmărite împreună de instituțiile europene, ca și de structurile politice și administrative naționale, regionale și locale.

(20) UE trebuie să facă față unei mari provocări, care constă în întărirea spațiilor structural slabe, făcând convergente peste frontierele naționale condițiile de viață și muncă între teritorii al căror nivel de dezvoltare este diferit. În acest scop este important de a face să concorde obiectivele de dezvoltare, echilibrare și conservare. O politică orientată exclusiv spre echilibru ar antrena slăbirea regiunilor puternice pe plan economic și ar întări dependența regiunilor mai puțin favorizate. Numai dezvoltarea ar favoriza creșterea disparităților regionale. Un accent excesiv pe protecție sau păstrarea structurilor spațiale, ar putea la rândul său să frâneze tendințele de modernizare, făcând să apară riscul de stagnare. Numai combinarea obiectivelor de dezvoltare, echilibru și conservare, ca și ponderea lor în funcție de situațiile teritoriale respective va permite realizarea unei dezvoltări echilibrate și durabile a UE.

(21) SDSC prezintă o viziune asupra spațiului viitor al UE. Grație obiectivelor și principiilor directoare care și le-a fixat, el stabilește un cadru de referință general pentru măsurile care au un impact spațial, destinat organelor de decizie publice și private. În plus, scopul său este să incite publicul să participe în masă la dezbaterile politice asupra luărilor de decizie la nivel european și a consecințelor pentru orașele și regiunile UE.

1.4 Statutul SDSC

(22) SDSC este expresia voinței statelor membre, în cooperare cu Comisia Europeană, de a păstra diversitatea pe măsură ce integrarea europeană progresează și să ajungă la o dezvoltare mai echilibrată și durabilă în UE. Parlamentul European, Comitetul Regiunilor și Comitetul Economic și Social susțin această poziție.

SDSC, atât ca document juridic neconstrângător, este un cadru politic pentru o mai bună cooperare politicilor sectoriale comunitare cu impact semnificativ asupra teritoriului, atât între ele cât și cu statele membre, regiunile și orașele lor, fiind în concordanță și cu principiile politice de bază care au fost convenite în 94.

- Aportul amenajării teritoriului se poate dovedi decisiv pentru atingerea obiectivului de coeziune economică și socială.
- Competențele actuale ale instituțiilor care se ocupă de politicile comunitare rămân neschimbate. SDSC poate contribui la punerea în aplicare a unor politici comunitare cu impact teritorial fără să constrângă totuși instituțiile respective în exercitarea competențelor lor.
- Obiectivul central este realizarea unei dezvoltări echilibrate și durabile
- Schema va fi elaborată cu respectarea instituțiilor existente și nu va lua un caracter de constrângere pentru statele membre.
- Principiul subsidiarității va fi respectat
- Fiecare țară ia în considerare documentul în măsura în care dorește să țină cont de problemele europene de dezvoltare spațială în politica sa națională.

1.5 SDSC-ul un proces

(23) SDSC este rezultatul unui proces de discuții intense pe tema dezvoltării spațiale a UE, purtate între statele membre și Comisia Europeană. Președinția belgiană a Consiliului a fost cea care a propus elaborarea SDSC. La Corfu, miniștrii însărcinați cu amenajarea teritoriului s-au pus de acord atât asupra cadrului, cât și asupra primelor opțiuni pentru dezvoltarea spațială a UE. La Leipzig s-au putut stabili principiile fundamentale privind amenajarea teritoriului concepute în ceea ce privește dezvoltarea structurii urbane. Președințiile franceză, spaniolă și italiană, care au elaborat scenarii și analize importante pentru a pune bazele unei evaluări pertinente a dezvoltării spațiale. O dată cu președinția irlandeză, rolul troicii în sânul Comitetului de Dezvoltare Spațială a fost întărit cu scopul de a asigura continuitatea lucrărilor. Președinția olandeză a prezentat primul proiect de SDSC, care a făcut obiectul unei largi dezbateri la scară europeană. Președințiile succesive ale Luxemburgului și Angliei au pus accentul pe punerea în aplicare a SDSC și pe utilizarea sa. În timpul

președinției austriece, dialogul cu țările candidate la aderare a fost intensificat și mai mult.

(24) Grație consultărilor care au avut loc atât la nivel național, cât și european, participarea instituțiilor și asociațiilor responsabile de dezvoltarea spațială a fost foarte largă. Pe baza Primului proiect oficial al SDSC (documentul de la Noordwijk, iunie 1997) au avut loc largi consultații în cele 15 state membre, cu participarea parlamentelor, a regiunilor, ca și a grupurilor sociale. În plus, Comisia Europeană a organizat, în colaborare cu statele membre, o serie de seminarii publice privind temele fundamentale ale SDSC. Luările de poziție ale organelor europene (Parlamentul european, Comitetul regiunilor, Comitetul economic și social) și consultațiile între serviciile Comisiei Europene au adus contribuții importante la SDSC. SDSC este deci rezultatul unui proces public de dezbateră la scară europeană.

(25) Obiectivele și opțiunile politice propuse de SDSC sunt bazate pe dezvoltarea spațială și structurală a 15 state membre. Luarea rapidă în calcul a evoluțiilor teritoriale în curs și evaluarea pertinentă a consecințelor potențiale ale deciziilor de planificare sectorială privind dezvoltarea orașelor și regiunilor implică un proces permanent. Din acest motiv SDSC, ca orice document politic, plan sau program de sprijinire a dezvoltării spațiale trebuie supus unei revizii periodice. Lărgirea UE și alte evenimente politice, ca de ex. intensificarea dialogului cu țările mediteraneene, au o mare influență asupra viitorului dezvoltării spațiale în Europa. Este evident că viitoarea actualizare a SDSC va pune accentul pe lărgirea UE și asupra problemelor de dezvoltare spațială care decurg de aici.

(26) Statele membre vor trebui de asemenea să coopereze strâns între ele, ca și cu Comisia Europeană, în ceea ce privește punerea în aplicare a SDSC. În acest sens realizarea în planul acțiunii politice concrete a obiectivelor și opțiunilor menționate în cap.3 se va face în mod treptat. În cap.4 este prezentată o primă serie de propuneri privind aplicarea SDSC de către diferiți actori la diferite niveluri. Unele măsuri și proiecte vor putea fi puse în aplicare imediat după adoptarea SDSC; alte opțiuni și propuneri necesită o discuție mai aprofundată pe fond, la nivel european. Aceasta privește în mod special schimbul de experiență, ca și observarea și evaluarea tendințelor dezvoltării spațiale. Dezbateră angajată în cadrul Comitetului de Dezvoltare Spațială asupra orientării viitoare a politicii de dezvoltare spațială va trebui continuată și după adoptarea SDSC.

2. Impactul politicilor comunitare asupra teritoriului Uniunii

2.1 Importanța crescândă a politicilor comunitare care au un impact teritorial

(27) Evoluția tratatelor europene (Actul unic european, Tratatul de la Maastricht, Tratatul de la Amsterdam) a sporit influența politicilor sectoriale ale UE cu impact teritorial asupra elaborării și punerii în aplicare a politicilor naționale și regionale de dezvoltare spațială și, în consecință, asupra dezvoltării spațiale a UE. "Impactul teritorial" înseamnă în acest context că măsurile comunitare modifică structurile, ca și potențialele economice și sociale și, în consecință, modalitățile de utilizare a solului și peisajele. Pe de altă parte, această acțiune poate influența competitivitatea și importanța teritorială a unui oraș sau a unei regiuni în cadrul structurilor economice și urbane europene.

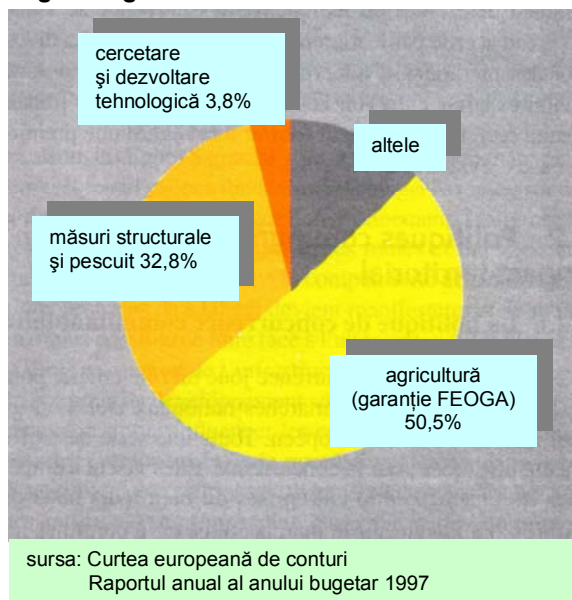
(28) În principal, capitolele tratatului care dau Comisiei europene posibilitatea de a întreprinde acțiuni cu impact asupra dezvoltării spațiale a Uniunii Europene sunt următoarele:

- Politica de concurență a comunității,
- Rețelele transeuropene (RTE),
- Fondurile structurale,
- Politica agricolă comună (PAC),
- Politica de mediu,
- Politica de cercetare, tehnologie și dezvoltare (CTD) și
- Activitățile de credit ale Băncii Europene de investiții.

(29) O importanță specială revine fondurilor structurale, rețelelor transeuropene și politicii de mediu, în măsura în care aceste politici influențează direct dezvoltarea spațială a diferitelor părți ale teritoriului european. Fundamentele rezidă în concepțiile de dezvoltare spațială, așa cum sunt ele formulate în tratatul Uniunii Europene din 7 februarie 1992 (în speță obiectivul de coeziune), ca și în lărgirea competențelor care a rezultat, în special pentru rețelele transeuropene. (Art.129 b TUE, coeziunea economică și socială, art.130 al TUE și mediul (art.130 r – t TUE). Tratatul de la Amsterdam, adoptat la 2 octombrie 1997, permite recunoașterea promovării unei dezvoltări echilibrate și durabile ca unul dintre principiile fundamentale ale Comunității Europene. Din acest motiv, sarcina de a promova

coeziunea socială și teritorială incumbă Comunității, ca și statelor membre, conform atribuțiilor lor. În art.2 al Tratatului de la Amsterdam este evidențiată importanța protecției mediului și a ameliorării calității sale ca misiune comunitară.

Fig.6: Bugetul UE 1997

(30) Din punct de vedere financiar, politicile agricole comune (PAC) și fondurile structurale și de coeziune reprezintă măsurile politice cele mai importante ale UE (fig.6). În 1997, 83% din cele 80 mld ECU ale bugetului comunitar au fost consacrate exclusiv acestor două domenii.

(31) În majoritatea cazurilor, obiectivele politicilor comunitare nu au caracter spațial (după definițiile tratatului). Totuși, ele influențează considerabil teritoriul UE. Impactul lor teritorial depinde de natura specifică a intervențiilor, fie că ele sunt de ordin financiar (de ex: ajutoare sub formă de venituri, măsuri structurale regionale sau orizontale, măsuri de politică sectorială precum finanțarea programelor de cercetare), juridică (de ex. regulile de concurență, liberalizarea pieței, legislația în materie de mediu sau instrumentele economiei de piață) sau obiective de planificare (de ex.rețelele transeuropene de transport și energie). Astfel,

directivele UE cu efect de planificare pentru crearea unei rețele coerente de biotopi influențează modul de utilizare a solului. În plus, politicile comunitare exercită o influență directă asupra comportamentului unor factori economici. Pe de altă parte, comportamentul acestora depinde de forțele pieței, a căror influență devine din nou, prin Piața comună internă mai mare. Diversitatea metodelor de intervenție ale politicilor comunitare lasă să se întrevadă dificultatea stabilirii impactului lor spațial real. SDSC poate furniza în această privință o primă bază de evaluare.

(31) În majoritatea cazurilor, obiectivele politicilor comunitare nu au caracter spațial (după definițiile tratatului). Totuși, ele influențează considerabil teritoriul UE. Impactul lor teritorial depinde de natura specifică a intervențiilor, fie că ele sunt de ordin financiar (de ex.: ajutoare sub formă de venituri, măsuri structurale regionale sau orizontale, măsurile de politică sectorială precum finanțarea programelor de cercetare), juridică (de ex. regulile de concurență, liberalizarea pieței, legislația în materie de mediu sau instrumentele economiei de piață) sau obiecte de planificare (de ex. rețelele transeuropene de transport și energie). Astfel, directivele UE cu efect de planificare pentru crearea unei rețele coerente de biotopi influențează modul de utilizare a solului. În plus, politicile comunitare exercită o influență directă asupra comportamentului unor factori economici. Pe de altă parte, comportamentul acestora depinde de forțele pieței, a căror influență devine din nou, prin Piața comună internă mai mare. Diversitatea metodelor de intervenție ale politicilor comunitare lasă să se întrevadă dificultatea stabilirii impactului lor spațial real. SDSC poate furniza în această privință o primă bază de evaluare.

2.2 Politici comunitare cu impact teritorial

2.2.1 Politica de concurență comunitară

(32) Politica de concurență joacă un rol crucial pentru realizarea integrării piețelor naționale izolate într-o singură piață comună europeană. Pentru concurență au fost instituite o serie de reguli. Ele vizează împiedicarea înțelegerilor între întreprinderi sau abuzul lor de poziție dominantă pe piață, astfel încât să se controleze fuziunile și achizițiile de societăți și să ofere un cadru pentru ajutoarele de stat.

(33) Măsurile respective au efecte considerabile asupra repartiției geografice a activităților economice și a

structurilor comerciale în UE. Astfel liberalizarea pieței poate mări concurența între orașe și regiuni, de regulă, în beneficiul regiunilor mai buni amplasate.

(34) Politica Comisiei recunoaște că este absolut necesar să se intervină pentru a asigura un echilibru între concurență și realizarea obiectivelor de interes general. De ex., liberalizarea pieței de telecomunicații și de poștă este completată de măsuri destinate să asigure o prestație minimă de serviciu universal în toate regiunile.

(35) Politica comunitară de ajutoare de stat are și un impact teritorial explicit. Principiul fundamental este că ajutoarele de stat sunt incompatibile cu piața comună. Ea acceptă totuși ideea că unele categorii de ajutoare pot fi justificate în circumstanțe excepționale. Una dintre aceste categorii este constituită de ajutoarele de stat destinate să susțină dezvoltarea economică sau reconversia regională a unor zone asistate, clar delimitate. În scopul măririi coerenței între politica de ajutoare de stat și obiectivele coeziunii economice și sociale, Comisia a căutat în cursul ultimilor ani să concentreze ajutoarele de stat în regiunile cele mai defavorizate și să mențină o diferențiere a ajutoarelor în funcție de regiune, astfel încât să permită regiunilor celor mai sărace să compenseze handicapurile structurale.

2.2.2 Rețelele transeuropene (RTE)

(36) Tratatul asupra Uniunii însărcinează Comunitatea să contribuie la realizarea și extinderea unor rețele transeuropene (RTE) în domeniul transportului, telecomunicațiilor și a infrastructurilor de aprovizionare cu energie. Această misiune trebuie să servească în special obiectivelor comunitare de bună funcționare a pieței interioare și de întărire a coeziunii economice și sociale. Pentru a duce la bun sfârșit această sarcină este necesară ameliorarea integrării rețelelor naționale, ca și accesul la rețele, în special pentru a racorda zonele insulare, enclavale și periferiile la zonele centrale.

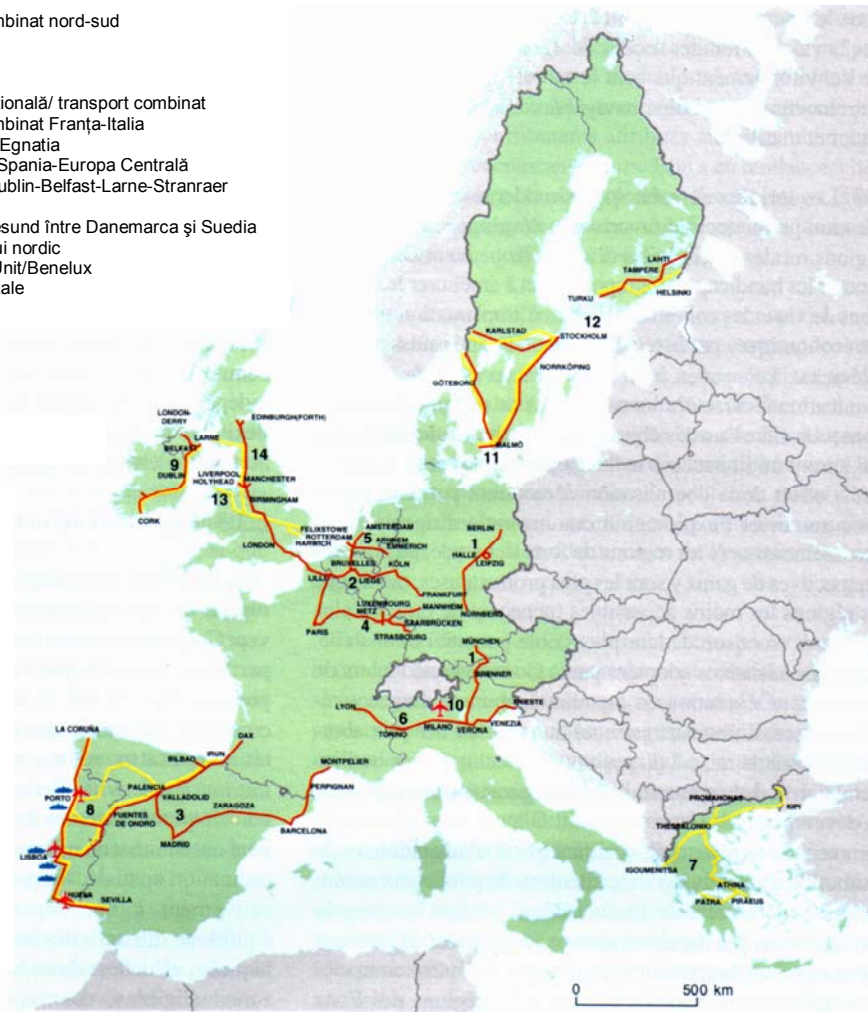
(37) Măsurile care privesc rețelele transeuropene de transport sunt cele mai importante, atât din punct de vedere al politicilor de dezvoltare spațială, cât și din punct de vedere financiar. Ele vizează promovarea unui sistem de transport eficace și durabil. Schemele de dezvoltare ale rețelelor sunt definite în orientările comunitare, fie că e vorba de diverse rețele de infrastructură de transport, de sisteme de reglementare a traficului sau de sisteme de navigație. Măsurile destinate rețelelor transeuropene de transport absorb

Harta 2: Cele 14 proiecte prioritare ale rețelei transeuropene de transport

1. Tren cu viteză mare/transport combinat nord-sud
2. Tren cu viteză mare PBCAL
3. Tren cu viteză mare Sud
4. Tren cu viteză mare Est
5. Linia Betuwe; Cale ferată convențională/ transport combinat
6. Tren cu viteză mare/transport combinat Franța-Italia
7. Autostrăzile grecești Patha și Via Egnatia
8. Legătura multimodală Portugalia-Spania-Europa Centrală
9. Cale ferată convențională Cork-Dublin-Belfast-Larne-Stranraer
10. Aeroportul Malpensa, Milano
11. Legătura feroviară/rutieră fixă Øresund între Danemarca și Suedia
12. Coridorul multimodal al triunghiului nordic
13. Legătura rutieră Irlanda/Regatul Unit/Benelux
14. Linia principală a coastei occidentale

Sursă: Comisia europeană DG VII

peste 80% din bugetul comunitar total consacrat RTE. O mare parte din investițiile în RTE (cca.25% în perioada 96/97) este actualmente concentrată asupra căilor ferate de mare viteză care, cel mai adesea, leagă între ele regiuni urbanizate (harta 2). Orașele situate în apropierea stațiilor trenurilor de mare viteză și care înainte nu erau prea bine deservite sunt cele care vor beneficia cel mai mult de aceste investiții. În zonele unde traficul rutier de lungă distanță exercită o foarte mare presiune, liniile de mare viteză pot incita la transferul spre calea ferată, contribuind astfel la descongestionarea rețelei rutiere și, în același timp, menajând mediul. Mărirea traficului, în special rutier și aerian compromise în același timp

competitivitatea unor regiuni centrale ale UE. În mod manifest, devine tot mai puțin posibil să se facă față creșterii traficului numai prin expansiunea infrastructurii rutiere. Vor fi necesare măsuri de politică de dezvoltare spațială și de urbanism pentru a influența comportamentele de localizare a întreprinderilor și a populației locale, cu scopul de a ameliora condițiile unui transfer al traficului rutier spre moduri de transport care să afecteze mai puțin mediul, ca de ex. transportul public pe distanțe mici, bicicleta și deplasarea pe jos. Se impun, de asemenea, diferite inițiative pentru a asigura transportul de o manieră durabilă și în domeniul transportului la distanță, special punerea în valoare a

modurilor de transport mai blânde cu mediul, cum este calea ferată iar pentru transportul de marfă – căile navigabile ca și transportul costier și maritim.

(38) Serviciile și tehnologiile moderne de telecomunicații permit favorizarea dezvoltării în regiunile rurale sau cu acces dificil. Ele pot ajuta la depășirea handicapurilor geografice și la ameliorarea condițiilor de viață și a condițiilor locale de implantare a unor activități economice prin muncă la distanță (tele-muncă, tele-învățătură, tele-cumpărături). Sprijinirea noilor servicii de telecomunicații cu caracter inovator și a noilor aplicații constituie unul din obiectivele rețelelor transeuropene, care vor avea un impact asupra dezvoltării spațiale. Primele efecte ale liberalizării demonstrează că totuși concurența și exploatarea comercială dirijează investițiile către regiuni cu cerere mare, pentru că perspectivele de câștig sunt mai promițătoare, în timp ce regiunile cele mai puțin accesibile sunt amenințate de a rămâne și mai mult în urmă, având un potențial de piață mai scăzut. Unele inițiative adoptate de Comunitate caută să contracareze această evoluție asigurând și în aceste regiuni accesibilitatea la servicii universale la prețuri abordabile, dar numai punerea la dispoziție a unor tehnologii de informare și comunicare nu poate garanta o dezvoltare regională pozitivă. Alte condiții sunt, de ex. nivelul calificării și educației, sau promovarea unei mai mari atenții a publicului față de potențialul societății de informare. În ciuda progreselor considerabile ale ultimilor ani, continuă să existe mari diferențe în repartizarea teritorială a ofertei de materiale de telecomunicații, atât între regiunile statelor membre centrale și ale celor ale țărilor nou aderate, cât și în interiorul statelor membre.

(39) RTE din sectorul energiei sunt la originea a două tipuri de impact considerabil asupra teritoriului. Pe de o parte, producția și transportul de energie pot avea efecte asupra utilizării solului, pe de altă parte, distribuția energiei și tehnologiile de utilizare a acesteia pot influența dezvoltarea spațială prin schimbările pe care le induc în comportamentul de consum al utilizatorilor de energie. Atât pentru rețelele transeuropene de gaze, cât și pentru cele de electricitate este implicată mai ales planificarea locală, indiferent dacă este vorba de traseul conductelor sau implantarea de centrale electrice, de ex. mai ales datorită complexității procedurilor de autorizare, numeroaselor constrângeri tehnice și ecologice, cât și gradului de acceptare de către populație. Pe de altă parte, rețelele de aprovizionare cu gaze cer capacități mari de stocare, de regulă sub formă de rezervoare subterane. Alegerea locului ține cont de

criterii geologice, ceea ce restrânge gama de opțiuni pentru politica de dezvoltare spațială. Din punct de vedere al dezvoltării spațiale, energiile regenerabile (în medie, 6% din consumul întregii UE) deosebit de promițătoare. Pe o parte, ea contribuie la reducerea impactului de mediu al sectorului energetic; pe de altă parte sunt foarte potrivite pentru sistemele de aprovizionare pentru o abordare locală mai mult sau mai puțin independentă de rețeaua de distribuție, ceea ce face sistemul mai flexibil și mărește posibilitatea de furnizare economică a energiei în regiuni îndepărtate.

2.2.3 Fonduri structurale

(40) Fondurile structurale – în mod special Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDER) – urmărește obiectivul coeziunii economice și sociale (măsurate prin indicatori macroeconomici tradiționali). Primul raport asupra acestei probleme concluzionează că în timp ce disparitățile între statele membre tind în general să se reducă, concentrarea de activități economice în unele regiuni tinde în același timp să crească. Cauza ar putea fi frecvența lipsă a unor mecanisme de coordonare spațială, care ar putea contribui semnificativ la o repartizare geografică mai echilibrată a activităților economice. Din acest motiv, în afara cadrului tradițional de desemnare a zonelor eligibile, tipologiile spațiale (ca de ex. cea a zonelor urbane) câștigă în importanță în chip de cadru de intervenție pentru fonduri.

(41) Circa 30 - 40% din volumul financiar al măsurilor finanțate din fondul regional în zonele obiectivului 1 sunt utilizate în mediul urban. În numeroase state, măsurile luate în zonele eligibile la obiectiv 2 au deseori și ele un caracter urban. Măsuri intersectoriale sunt indispensabile pentru lupta împotriva concentrării în unele din aceste zone urbane a problemelor sociale, problemelor de mediu, de criminalitate și de declin economic. Nu este totuși posibilă o rezolvare a problemelor urbane izolat de contextul spațial. Dimpotrivă, trebuie favorizate măsurile care tratează centrele urbane ca părți ale unui teritoriu regional mai larg. Această abordare integrată va trebui dezvoltată în continuare în cadrul viitoarei generații de intervenții structurale.

(42) Sistemul de programare al fondurilor structurale oferă posibilitatea de a elabora planuri de dezvoltare integrată, care permit o mai bună valorificare a ocaziilor oferite de politica de dezvoltare spațială. La abordarea integrată concură și principiul parteneriatului, care integrează în procesul deciziilor toți factorii interesați la nivel regional, ținând cont de regulile naționale și de

practicile în vigoare. Ea poate servi o mai bună coordonare a măsurilor de subvenții directe cu proiecte care beneficiază de alte surse de finanțare decât fondurile structurale.

(43) Zonele de coastă merită o atenție deosebită, datorită faptului că o parte dintre ele este expusă unor presiuni și conflicte puternice între ocupări ale solului concurente. Integrarea **Instrumentului Financiar de Orientare a Pescuitului (IFOP)** în cadrul fondurilor structurale, ca și accesul "**Zonelor depinzând de pescuit (ZDP)**" la eligibilitatea fondului regional marchează în această privință o evoluție fundamentală a unei politici sectoriale spre o politică integrată a zonelor costiere. Astăzi, peste 50% din resursele IFOP sunt consacrate unor măsuri structurale din așa numitele țări ale coeziunii în plus, inițiativa comunitară PESCO contribuie activ la reconvertirea forței de muncă și a întreprinderilor ZDP, ducând structurii acestor zone (reconversia porturilor în zone de pluriactivitate cu vocație marină, combinarea pescuitului sau acvaculturii cu turismul etc.).

(44) Inițiativele comunitare contribuie în mod egal la obiectivele politicii structurale. Din punct de vedere al dezvoltării spațiale, inițiativa comunitară INTERREG este măsura cea mai semnificativă în cadrul fondurilor structurale, în măsura în care este adoptată o abordare transversală a dezvoltării spațiale. Prioritatea nu mai este dată sectoarelor individuale, cum ar fi construcțiile navale, minele, textilele, ci relațiile între factorii care influențează organizarea teritorială într-o abordare integrată a dezvoltării în regiunile frontaliere, ca și zonele mai largi transnaționale de cooperare.

2.2.4 Politica Agricolă Comună (PAC)

(45) Politica agricolă comună (PAC) a fost de la început orientată de manieră sectorială spre o creștere a productivității. O reformă a PAC, făcută în 1992, viza acordarea de ajutoare financiare drept urmare, pentru lăsarea în pârloagă a unor suprafețe cultivabile; drept urmare, între 1993 – 1994, cca.6 mil de ha de suprafață agricolă nu au mai fost lucrate. Această inițiativă a fost profitabilă pentru zonele UE care cunoșteau deja o exploatare agricolă intensivă, deoarece sumele atribuite agricultorilor se bazau pe veniturile anterioare. S-a manifestat tendința de a defavoriza zonele exploatate mai puțin intensiv, făcând astfel și mai mare diferența de prosperitate între diferitele zonele agricole.

(46) În acest context analizele impactului spațial al PAC asupra veniturilor, locurilor de muncă, infrastructurii și

resurselor naturale evidențiază legătura strânsă și specifică între agricultură și spațiile rurale. În acest sens, PAC determină dezvoltarea unui mare număr de zone rurale. Impactul său variază mult de la o regiune la alta, în funcție de condițiile de mediu, culturale, sociale și economice specifice și, în parte, și în funcție de tipurile de producții și de organizare a pieței.

(47) Intensificarea, concentrarea și specializarea producției agricole au totuși și unele repercusivități negative asupra dezvoltării spațiale. Se poate cita de ex. uniformizarea peisajului, abandonarea metodelor tradiționale de exploatare, exploatarea unor mari zone umede, a peisajelor de lande și preerii uscate naturale, poluarea pânzelor freatice din cauza creșterii volumului de pesticide și îngrășăminte utilizat și reculul biodiversității. De aproape 2 decenii se încearcă integrarea politicii agricole structurale în contextul economic și social mai larg al zonelor rurale. Experiența demonstrează că noi perspective și noi ocazii pot fi oferite agricultorilor printr-o diversificare a activităților lor. Este vorba, de ex., de activități de importanță altădată marginală, ca de ex. dezvoltarea și comercializarea de produse de înaltă calitate, turismul agricol și proiecte de investiții în relație cu mediul.

(48) O parte esențială a reformei din 1992 privea importanța agriculturii pentru protecția mediului. Unele exemple arată că programele destinate să diminueze în intensitate creșterea animalelor și să favorizeze o exploatare a suprafețelor cultivabile care să afecteze mai puțin mediul au adus beneficii financiare. Aceste programe de ajutor nu beneficiază totuși decât de 3% din bugetul PAC. În prezent, numai 1% din teritoriu face obiectul unei exploatare ecologice, din care 75% cu asistență financiară UE.

(49) O mai bună coordonare a diferitelor domenii politice care privesc dezvoltarea zonelor rurale este cu atât mai necesară, cu cât lărgirea UE și continuarea negocierilor referitoare la comerțul mondial în 1999 vor confrunta probabil sectorul agricol cu mari probleme. O concurență crescută pe piețele mondiale poate duce la intensificarea producției în unele regiuni, ceea ce poate antrena consecințe negative considerabile asupra mediului. Activitatea agricolă a zonelor rurale mai slabe din punct de vedere structural va continua foarte probabil să fie expusă și unor presiuni economice vor face și mai necesară elaborării unor mai bune strategii de dezvoltare spațială și urbană (cuprinzând și gestionarea mediului).

2.2.5 Politica de mediu

(50) Odată cu Tratatul de la Amsterdam, politica de mediu a dobândit o pondere mai mare în cadrul politicilor comunitare. Exigențele de protecție a mediului trebuie integrate în realizarea politicilor și activităților comunitare ținând cont mai ales de promovarea dezvoltării durabile.

(51) Sarcinile politicii comunitare privind mediul comportă dispoziții care indică explicit legătura cu dezvoltarea spațială și, în special cu utilizarea solului. De ex., stabilirea zonelor protejate pe ansamblul teritoriul UE vizează constituirea unei rețele compuse din diferiți biotopi desemnați sub numele de **Natura 2000**. Componentele acestui sistem de legături între biotopi sunt zonele protejate pentru păsările sălbatice și cele protejate pentru fauna și flora lor sau ca habitat, în care prezervarea anumitor tipuri de biotopi și specii, ținând cont de interesele soci-economice și regionale. Reglementarea UE privind nitrați vizează reducerea lor în terenurile agricole și evitarea poluării suplimentare a pânzei freactice.

(52) Un mare număr de alte activități comunitare au repercusiuni indirecte asupra utilizării solului și dezvoltării spațiale ca de ex. directiva **CCE 85/337**, care prevede realizarea și publicarea de studii de impact de mediu în cadrul marilor proiecte, ca și alte directive care stabilesc norme de calitate pentru spațiile seminaturale și reglementările care vizează reducerea emisiilor.

(53) În plus, în 1996, Comisia Europeană a lansat un program de demonstrații pentru amenajarea integrată a zonelor costiere, care promite gestionarea durabilă grație unor procese de cooperare și de amenajare integrate, implicând toți actorii interesați la nivel geografic cel mai adecvat. El reprezintă o încercare de aplicare la nivel comunitar a unei abordări teritoriale integrate cu elaborarea de recomandări pentru o strategie europeană în materie de dezvoltare integrată a zonelor costiere.

(54) În decursul anilor, politica comunitară de mediu și-a mărit influența asupra dezvoltării zonelor urbane prin intermediul reglementărilor privind tratarea apei și deșeurilor, zgomotul și poluarea atmosferică. De ex., valorile limită în materie de zgomot sunt frecvent încorporate în legislațiile naționale, ca și în metodele de planificare a utilizării solului, influențând astfel realizarea de noi infrastructuri. În mod analog, fixarea unor limite pentru concentrația de poluanți atmosferici

poate avea efecte directe asupra dezvoltării zonelor industriale și urbane.

(55) Exigențele în materie de politică de mediu devin factori importanți în amplasarea întreprinderilor. Pentru unele state membre, dispozițiile de drept comunitar în acest domeniu pot avea implicații considerabile, nu numai din punct de vedere ecologic, ci și din punct de vedere economic.

2.2.6 Cercetare, tehnologie și dezvoltare (CTD)

(56) Organizat în jurul unui program-cadru plurianual compus din mai multe programe de cercetare și demonstrație, politica comunitară a CTD promovează cooperarea cu și între întreprinderi, centre de cercetare și universități. Punctele-cheie sunt întărirea bazelor științifice și tehnologice ale industriei și competitivitatea sa pe scena mondială. Printre alte misiuni figurează cooperarea cu țări și organizațiile internaționale, difuzarea și utilizarea rezultatelor politicii de CDT, precum și încurajarea formării și a mobilității cercetătorilor în comunitate.

(57) Nu există criterii specifice regionale pentru alegerea proiectelor. Din acest motiv, repartitia regională a mijloacelor financiare destinate CTD se face în funcție de repartitia geografică a instituțiilor de cercetare și de tehnologie de înaltă calificare din orașele și regiunile UE. Ar fi totuși prematur să se conchidă că politica în materie de CDT, neglijează regiunile mai puțin dezvoltate, concentrându-se numai asupra celor dezvoltate economic, în care se află, firește majoritatea institutelor de înaltă calificare. De ex., un număr remarcabil de ridicat printre zecile de mii de instituții fondate sau sprijinite în ultimii 15 ani se află în regiunile mai puțin favorizate ale Uniunii. În plus, incitarea la formare și la mobilitate, a cercetătorilor din regiunile defavorizate oferă posibilități crescute de cooperare cu regiunile ce dispun de o largă gamă de institute de cercetare. În plus, programale specifice din al cincilea Program-Cadru vizează în mod special cercetările asupra dezvoltării spațiale, ca de ex. orașul de mâine și patrimoniul cultural, o gestionare durabilă a agriculturii și silviculturii și a pescuitului, inclusiv dezvoltarea integrată a zonelor sau gestionarea durabilă și calitatea apei.

(58) Noua structură a celui de al 5-lea Program-cadru va favoriza mai bine dezvoltarea și punerea în aplicare a diverselor politici comunitare, inclusiv a celor care au o clară dimensiune teritorială. Regiuni slabe din punct de vedere structural pot deveni obiective pentru politica

comunitară în materie de cercetare, tehnologie și dezvoltare. Experiența (de ex. Scoția sau noile landuri germane) arată că regiuni economice slabe sunt în măsură să atragă centre de cercetare și tehnologie performante și să le “rețină”. Aceasta cere totuși o cooperare strânsă între actorii naționali, regionali și locali, ca și un marketing regional sau urban cu orientare precisă. SDSC poate servi de cadru pentru o asemenea cooperare.

2.2.7 Activități de credit ale Băncii Europene de Investiții

(59) În ultimii ani Comunitatea și-a intensificat activitățile de susținere structurală și în afara cadrului bugetului său, acordând împrumuturi prin diferite instituții comunitare. Banca Europeană de Investiții (B.E.I.) joacă un rol central în acest proces. Pentru o aceeași valoare financiară, împrumuturile pot fi acordate unui număr mai mare de beneficiari decât subvențiile. “Efectul motivării” mai mari produse de împrumuturi permite subvenționarea unui număr mai mare de proiecte de investiții. În plus, contribuția proprie a creditorului mărește eficacitatea în termeni de politică economică. În fine, împrumuturile constituie un instrument bine adaptat la realizarea unor proiecte pe termen lung, cum este mai ales cazul proiectelor de infrastructură. Finanțarea acestora prin împrumuturi prezintă avantajul de ordin fiscal de a putea pune la profit, pentru rambursarea dobânzilor și amortismentelor, efectele induse în termeni de creștere economică prin creșterea încasărilor fiscale.

Obiectivul major al creditelor BEI constă în promovarea dezvoltării infrastructurilor și a investițiilor în regiunile mai puțin favorizate ale UE. Împrumuturile vor putea fi și un ajutor prețios pentru modernizarea structurii spațiale și urbane în cadrul viitoarei largiri spre Est. Împrumuturile vor putea fi și un ajutor prețios pentru modernizarea structurii spațiale și urbane în cadrul viitoarei largiri spre Est. Împrumuturile cu dobânzi mici acordate de B.E.I. în Comunitate se ridicau în perioada 1991-1995 la 84 mld ECU, adică 90% din totalul împrumuturilor acordate de această instituție.

2.3 Pentru o mai bună coerență spațială a politicilor comunitare

(60) Cu toate că obiectivele majorității politicilor comunitare nu au apriori o dimensiune spațială explicită, ele se sprijină pe un ansamblu de concepte spațiale precum:

- *Determinarea zonelor eligibile și fixarea nivelului ajutorului respectiv.*
Aceste zone condiționează intervențiile politicii structurale regionale, ca și posibilitatea de a acorda ajutoare financiare naționale cu scop regional. Se poate cita ca ex. determinarea zonelor eligibile ca obiective pentru fondurile regionale
 - *Ameliorarea infrastructurilor*
O întreagă serie de politici comunitare vizează să asigure finanțarea măsurilor în materie de infrastructuri cu repercusiuni directe asupra spațiului. Acest lucru este valabil de ex. pentru rețelele transeuropene, mai ales în domeniul transportului și energiei, fie că este vorba de infrastructuri liniare ca autoritățile sau liniile de înaltă tensiune, sau de infrastructuri pentru care are importanță amplasarea, ca antrepozitele pentru transporturi de marfă și centralele electrice.
 - *Utilizarea de categorii spațiale sau legate de suprafață*
O serie de politici comunitare se referă la categorii determinate de spații sau suprafețe, în special pentru aplicarea unor prescripții juridice în materie de protecție a mediului, de ex., zonele stabilite în cadrul rețelei Natura 2000, pentru protejarea unor biotopi, precum și a unor specii animale și vegetale, pentru atribuirea de subvenții specifice (de ex. zone de munte cu agricultură subvențională, în virtutea unei directive specifice și pentru insule, în virtutea art.130 al Tratatului de la Amsterdam), sau pentru elaborarea unor teme specifice celui de al 5-lea Program Cadru pentru CTD.
 - *Dezvoltarea de sinergii funcționale*
În cadrul unor politici comunitare sunt luate în calcul componente spațiale pentru a stabili interdependențe funcționale și pentru a pune în evidență efecte de sinergie. Astfel de ex. cercetările în materie de transport se interesează de interdependențele între utilizarea spațiului și nevoile de transport sau de exigențele care impun găsirea unei mobilități durabile pentru alegerea modalităților de transport. Politica regională tinde să promoveze strategii regionale de inovare în funcție de nevoile locale. Politica în materie de energie se interesează, între altele, de utilizarea unei energii solare compatibile cu obiectivele urbanistice.
 - *Abordări integrate spațial ale dezvoltării.*
Mai mult decât o simplă recunoaștere a interdependențelor funcționale și a dezvoltării de
-

sinergii potențiale, unele politici comunitare încearcă să elaboreze o abordare integrată și multisectorială cu o puternică componentă spațială. Este cazul inițiativei comunitare pentru cooperare transnațională în materie de dezvoltare spațială – INTERREG II C, al politicii de dezvoltare integrată a mediului rural – LEADER, precum și al Programului demonstrativ pentru amenajarea integrată a zonelor costiere – AIZC. Deocamdată însă, aceste abordări ambițioase de dezvoltare integrată rămân încă relativ puțin numeroase.

(61) Comunele și regiunile beneficiază în mod variabil de cheltuielile efectuate în cadrul unor politici cu impact teritorial, fie că este vorba de cele ale UE la nivel global sau de cele pe care statele membre respective le duc în cadrul reglementărilor în vigoare pe ansamblul UE. În acest domeniu, impactul teritorial al politicilor comunitare nu se completează neapărat în sensul unei dezvoltări mai echilibrate pe plan regional. Ele nu corespund neapărat nici concepțiilor pe care le au orașele și regiunile despre dezvoltare. Fără un proces de armonizare reciprocă, politicile comunitare agravează deseori în mod involuntar disparitățile regionale ale dezvoltării, în măsura în care ele se lasă conduse exclusiv de obiective sectoriale fără componentă spațială.

(62) Statele membre și comisia concep SDSC ca un instrument care poate contribui la o mai bună coordonare a politicilor comunitare. Luarea în considerare a obiectivelor și opțiunilor politice cât mai devreme posibil, adică la elaborarea și evaluarea politicilor sectoriale comunitare, va avea un efect pozitiv asupra dezvoltării comunelor și regiunilor. Pe de altă parte, dacă colectivitățile locale și regionale sunt informate la timpul oportun de efectele spațiale ale deciziilor sectoriale luate la scară comunitară, ele pot reacționa mai bine.

(63) Anticiparea impactului teritorial diferențiat al politicilor sectoriale comunitare este deci necesară. Realizarea de obiective de dezvoltare spațială în UE nu depinde numai de resursele financiare care le sunt destinate, ci și, tot mai mult, de o colaborare în timp util cu politicile sectoriale cu impact teritorial. În acest context, este urgent să se dezvolte mecanisme care să permită cooperare internă a serviciilor Comisiei Europene cu o mai strânsă cooperare internă a serviciilor Comisiei Europene, cu scopul de a se asigura coerența spațială a politicilor lor. În plus, Comisia trebuie să studieze și să evalueze sistematic impactul teritorial al politicilor comunitare în vigoare.

3. Obiective politice și opțiuni pentru teritoriul European

3.1 Orientarea teritorială al politicilor

(64) Marea diversitate pe plan regional a impactului politicilor comunitare și disparitățile spațiale în dezvoltare implică faptul că la începutul Uniunii Economice și Monetare (UEM) comunele și regiunile nu se vor integra de la sine formând un spațiu regional echilibrat. Va fi necesar în continuare să se ia măsuri spațiale diferențiate, cu scopul de a profita de șansele pe care le oferă integrarea europeană pentru o dezvoltare durabilă a UE, adică echilibrată din punct de vedere regional.

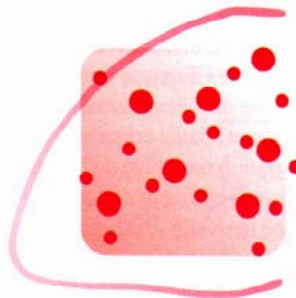
(65) Din acest motiv, capitolele următoare propun obiective și opțiuni politice care se adresează tuturor autorităților și serviciilor guvernamentale implicate în dezvoltarea spațială. Astfel, politicile sectoriale care au un impact spațial la nivel comunitar, național, regional sau local pot face în așa fel, încât, în plus față de realizarea obiectivelor lor sectoriale, luate în considerare în timpul oportun și obiectivele dezvoltării spațiale a teritoriului UE. Este vorba în mod special de următoarele trei principii spațiale de bază:

- Dezvoltarea unui sistem urban policentric și echilibrat, și întărirea parteneriatului între spațiul urban și rural, pentru a depăși astfel clivajul, încă neadapat, între sat și oraș.
- Promovarea de scheme de transport și comunicații integrate, care să favorizeze dezvoltarea policentrică a teritoriului UE, ceea ce reprezintă un preambul important pentru o integrare activă a orașelor și regiunilor europene în UEM. Vor fi dezvoltate treptat posibilități de acces la infrastructuri și la cunoaștere ceea ce presupune găsirea unor soluții adecvate în funcție de regiune.
- Dezvoltarea și prezervarea naturii și patrimoniului cultural printr-o gestionare prudentă. Aceasta contribuie și la păstrarea și dezvoltarea identității regionale, precum și la menținerea diversității naturale și culturale a regiunilor și orașelor UE în era mondializării.

(66) Fiecare dintre aceste trei obiective de dezvoltare spațială sau principii directe este însoțit de opțiuni politice specifice. Acestea nu se aplică uniform tuturor părților UE: aplicarea lor trebuie diferențiată în spațiu în funcție de situația economică, socială și de mediu, în scopul realizării unei dezvoltări echilibrate și durabile.

3.2 Dezvoltarea spațială policentrică și noua relație, oraș – mediu rural

3.2.1 Dezvoltarea spațială policentrică și echilibrată în UE

(67) Lărgirile trecute și viitoare conferă UE o dimensiune și o diversitate care necesită o strategie politică de dezvoltare spațială. Pentru a putea asigura o dezvoltare regională echilibrată, ceea ce cuprinde și o integrare completă în economia mondială, este necesară inspirarea dintr-un model de dezvoltare policentric. O asemenea abordare permite evitarea unei concentrări excesive a puterii economice și a populației în centrul UE. Numai dezvoltarea armăturii urbane relativ descentralizate care caracterizează Europa va permite valorificarea potențialului economic al tuturor regiunilor UE. Creșterea competitivității mondiale a UE cere o mai bună integrare a regiunilor europene în economia mondială, caracterul foarte maritim al UE oferind în această privință un avantaj în privința localizării. Crearea și dezvoltarea a numeroase zone dinamice de integrare în economia mondială sunt un instrument important pentru accelerarea dezvoltării economice și pentru crearea de locuri de muncă în UE special în regiunile considerate actualmente ca structural slabe (zonele obiectivului 1 și 6) ale fondurilor structurale, conform zonării actuale în vigoare).

(68) Nu există pentru moment decât o singură zonă geografică mare de integrare economică de importanță mondială: centrul UE delimitat de metropolele Londra, Paris, Milano, Munchen și Hamburg. Această zonă asigură funcțiuni economice și servicii globale performante, care fac posibile un nivel de venituri ridicat și o infrastructură bine dezvoltată. Mai există câteva insule de creștere, de ex. Barcelona, regiunea Resund), care nu dispun încă de o putere economică

suficientă pentru a reechilibra într-un mod semnificativ dezvoltarea spațială în funcție de obiectivele fundamentale ale SDSC. Din acest punct de vedere, geografia structurii economice a UE se deosebește de ex. de cea a Statelor Unite, care beneficiază de mai multe zone de integrare economică de importanță mondială: Coasta de Vest (California), Coasta de Est, Sud-Vest (Texas), Middl West.

(69) Tendințele teritoriale actuale din UE se caracterizează prin continuarea concentrării funcțiilor globale foarte performante în centrul UE, precum și în câteva metropole. În optica lărgirii UE, continuarea unei dezvoltări spațiale concentrate pe o singură zonă dinamică de integrare mondială nu favoriza reducerea disparităților între centru și periferie. Se impune deci o nouă strategie.

(70) Până acum, măsurile politice de dezvoltare spațială vizau în principal să îmbunătățească legătura dintre periferie și centru prin noi infrastructuri. Acest obiectiv necesită totuși o politică care să propună noi perspective zonelor periferice grație unei structurări mai policentrice a spațiului UE. Crearea mai multor zone dinamice de integrare economică mondială bine repartizate pe teritoriul UE constituie din regiuni metropolitane interconectate și ca mărime cu acces internațional facil, articulate în jurul orașelor și unor zone ruralediferite ca mărime va juca un rol crucial în ameliorarea echilibrului spațial în Europa.

Servicii globale și performante vor trebui dezvoltate de acum înainte în regiunile metropolitane și în marile orașe situate în afara centrului UE.

(71) O schemă de dezvoltare spațială care se va baza numai pe dezvoltarea centralizată a regiunilor metropolitane nu ar coresunde tradiției de păstrare a diversității urbane și rurale în UE. În consecință, trebuie să se tindă spre o structură urbană descentralizată, bazată pe o ierarhie a orașelor și care să acopere întregul teritoriu al Uniunii. Aceasta este o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea echilibrată și durabilă a comunelor și regiunilor care va trebui întărită pentru ca UE să beneficieze de un veritabil avantaj în raport cu alte mari regiuni economice mondiale.

(72) Din acest motiv, deciziile politice și investițiile care au impact spațial semnificativ vor trebui să se inspire dintr-un model de dezvoltare policentrică. Același lucru este valabil și pentru punerea în aplicare a mijloacelor financiare ale fondurilor structurale, în special în zonele actuale ale obiectivului 1. Măsurile politice adecvate și în primul rând garanția unei

infrastructurii performante la nivel transnațional și regional vor trebui să încurajeze și să intensifice dezvoltarea diferitelor zone de integrare.

(73) Pentru a contribui la întărirea și reechilibrarea structurii urbane pe ansamblul teritoriului vor trebui găsite metode noi și noi soluții care să permită orașelor și regiunilor să se completeze și să coopereze. Există în această privință numeroase posibilități, dintre care unele au fost deja experimentate. În afară de rețelele urbane la scară regională sunt, mai ales, rețelele la scară interregionale și transnaționale, de interes comunitar. Obiectivele urmărite și soluțiile lor depind de contextul local sau regional.

(74) Promovarea complementarității între orașe și regiuni aduce și posibilitatea de a profita de avantajele pe care le oferă concurența economică dintre ele, controlând în același timp inconvenientele. Complementaritatea nu va trebui totuși să se limiteze la concurență și la economie, ci se va extinde la ansamblul funcțiilor urbane, (ca de exemplu cultură, învățământ și formare (pregătire) sau infrastructuri sociale). Este vorba de a urma o politică care să încurajeze o cooperare eficientă între orașe, bazată pe interese comune și pe un aport al tuturor participanților. Caracterul liber consimțit al cooperării și egalității în drepturi între parteneri constituie condiții prealabile.

(75) Orașele întrețin relații funcționale din ce în ce mai diversificate cu teritoriul din jurul lor. Aceste interdependențe care depășesc limitele administrative necesită cooperarea de bună voie a comunelor, cu scopul de a întări competitivitatea globală a regiunii. Toți partenerii interesați beneficiază de acest lucru. Transportul la mică distanță, definirea zonelor rezidențiale sau industriale comune sau tratamentul deșeurilor sunt domenii potențiale pentru cooperare. Rețelele urbane transfrontaliere și cooperarea urbană transfrontalieră pot constitui instrumente care să permită depășirea handicapurilor de dezvoltare pe care le cunosc zonele apropiate de frontieră.

(76) Crearea de rețele de mici orașe în regiunile mai puțin dens populate și mai slabe din punct de vedere economic are la rândul său importanță. În aceste zone, regruparea potențialelor urbane este deseori singura posibilitate de a dispune de un bazin de consumatori suficient pentru a reține întreprinderile și serviciile comerciale, lucru care în mod izolat nu este posibil.

(77) Orașele mai îndepărtate unele de altele ar trebui să coopereze în rețea, astfel încât să permită găsirea de

soluții la problemele lor comune. Mai mult decât simplul schimb de experiență, este vorba de a urmări obiective și de a realiza proiecte comune, de exemplu în materie de gestionare a transporturilor locale, de logistică urbană, de cooperare între universități și centre de cercetare, de gestionare a patrimoniului cultural și a centrelor istorice și de integrare de noi imigranți în societatea urbană.

(78) Grație cooperării între orașe și regiuni peste frontierele externe ale UE, va fi posibilă întărirea relațiilor politice și economice ale UE cu regiunile vecine ale Europei de Nord, Centrale și de Est, ca și cu spațiul mediteranean, și de a promova cooperarea în materie de infrastructuri de importanță strategică și de proiecte privind mediul.

(79) Opțiuni politice

☐☞ Întărirea mai multor mari zone de integrare economică de importanță mondială din UE care vor trebui dotate cu funcțiuni și servicii globale performante, integrând spațiile periferice prin scheme de dezvoltare spațială transnațională.

☐☞ Întărirea unui sistem policentric și mai echilibrat de regiuni metropolitane, de ciorchini de orașe și de rețele urbane printr-o cooperare mai strânsă între politica structurală și politica de Rețele Transeuropene (RTE), ca și prin ameliorarea conexiunilor între rețelele de transport de nivel internațional și nivel național pe de o parte și cele de nivel regional și local pe de altă parte, în cadrul unor strategii comune de dezvoltare spațială.

☞☞ Promovarea de strategii integrate de dezvoltare spațială pentru sistemele urbane în cadrul statelor membre, ca și în cadrul cooperării transnaționale și transfrontaliere, ținând cont și de spațiile rurale și de orașele lor.

☐☞ Întărirea cooperării tematice în materie de dezvoltare spațială în cadrul rețelelor la scară transfrontalieră și transnațională.

☐☞ Promovarea cooperării cu orașele țărilor Europei de Nord, Centrale și de Est, ca și cu cele ale bazinului Mediteranean la scară regională transfrontalieră și transnațională ; întărirea legăturilor Nord- Sud în Europa în Europa Centrală și de Răsărit și est-vest în Europa de Nord.

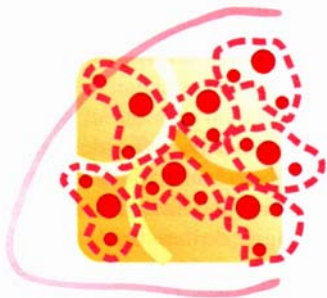
3.2.2 Orașe și regiuni urbane dinamice, atrăgătoare și competitive

(80) Regiunile UE nu se pot dovedi competitive, contribuind astfel la diminuarea șomajului decât dacă orașele lor dispun de un potențial economic suficient, chiar și acelea care sunt situate în afara zonelor de integrare și a regiunilor metropolitane de importanță mondială. Este vorba în special de orașele zise "orașe porți" care sunt un acces pentru teritoriul UE (mari porturi maritime, aeroporturi intercontinentale, orașe de târguri și expoziții, centre culturale), ca și de orașe mai mici care fiind centre regionale active, revitalizează zonele rurale în declin. Fac parte din orașele -porți și regiunile metropolitane periferice, care profită de avantajele lor specifice, ca de exemplu costuri de muncă mai puțin ridicate sau relații privilegiate pe care ele le întrețin cu unele centre economice situate în afara Europei sau în țări în curs de dezvoltare vecine cu UE.

(81) Numeroase orașe mai puțin atractive ale UE au o bază economică relativ puțin dezvoltată dominată de o singură ramură de activitate, al cărui declin are repercusiuni negative asupra întregii economii regionale.

Competitivitatea orașelor depinde de o politică de diversificare a bazei lor economice. Perspectivele de viitor ale periferiei rurale depind și ele de competitivitatea orașelor. Prosperitatea materială și socială în orașe reprezintă în consecință un factor important pentru o dezvoltare socială care să respecte și mediul. Politicile de dezvoltare nevoite să realizeze aceste obiective depind într-o mare măsură de condițiile locale. Următoarele cinci aspecte sunt decisive pentru o dezvoltare durabilă a orașelor:

- ținerea sub control a expansiunii urbane
- mixarea funcțiunilor și grupurilor sociale (mai ales în marile orașe, unde o parte tot mai mare a populației este amenințată de excluderea din societatea urbană),
- gestionarea inteligentă și precaută a resurselor ecosistemului urban(în

- special apă, energie și deșeuri)
- mai bună accesibilitate grație unor mijloace de transport eficiente și nepoluante,
- protejarea și dezvoltarea naturii și a patrimoniului cultural.

(82) Dezvoltarea durabilă a orașelor oferă numeroase ocazii “de a gândi global și a acționa local “. Conferința Națiunilor Unite de la Rio și Istanbul (Habitat 2) au pus bazele unor măsuri de interes mondial, care urmează să fie relizate la nivel național și local. O strategie multisectorială și integrată de dezvoltare urbană este cea mai bună modalitate de a realiza opțiunile politice menționate în acest capitol, care se înscriu în cadrul Agendei 21 și Agendei Habitat.

(83) Strategiile și instrumentele de promovare a unei dezvoltării urbane durabile depind în mare măsură de contextul local, regional și național existent în orașele și în statele membre.

Inițiativa schimbului urban lansată de statele membre privind aspectele dezvoltării urbane durabile constituie un bun punct de plecare pentru punerea în aplicare a opțiunilor politice ale SDSC. În cadrul său de acțiune comunitară, Comisia Europeană a propus și pentru zonele urbane obiective politice și măsuri care concordă cu obiectivele SDSC .

(84) Pentru a ține mai bine sub control tendința de extindere a orașelor, ar fi bine ca statele membre și colectivitățile lor locale și regionale să se inspire din conceptul de “ oraș compact “ (oraș cu distanțe mici). Aceasta implică și minimizarea extinderii suprafețelor urbane în cadrul unei politici de localizare și urbanizare bine gândite, de exemplu în periferiile orașelor sau în multe din zonele litorale. Numai la scară regională este posibilă stoparea extinderii orașelor. Pentru aceasta trebuie intensificată cooperarea între orașe și periferie și trebuie găsite noi forme partenoriale de conciliere a intereselor.

(85) Viitorul orașelor UE depinde de lupta unei sărăcii care câștigă teren și contra excluderii sociale, ca și de frânarea declinului unor funcțiuni specifice urbane. Trebuie promovată renovarea cartierelor abandonate și a și a zonelor industriale dezafectate, precum și o ofertă echilibrată de locuințe la costuri moderate și de bună calitate în zonele urbane. Grație

mixtării funcțiilor, toți cetățenii vor trebui să aibă un acces facil la servicii și echipamente de bază, la pregătirea generală și profesională, la rețeaua sanitară și la spații de destindere (plimbare). Aceasta include menținerea și dezvoltarea în spațiile verzi urbane a unor mici grădini care îndeplinesc în același timp o importantă funcțiune ecologică și socială.

(86) Este esențial să se administreze inteligent și precaut resursele ecosistemului urban. Aceasta implică o abordare integrată bazată pe circuite închise pentru resursele naturale, energie și deșeuri, cu scopul de a diminua poluarea impusă mediului. Grație acestei abordări, producția de deșeuri și consumul de resurse naturale vor putea fi limitate (mai ales consumul de neregenerabile sau care se regenerează lent). Poluarea aerului solului și apei vor putea fi astfel reduse. Extinderea spațiilor naturale în orașe, protejarea diversității speciilor și sisteme energetice de care beneficiază locuințele și industria sunt exemple de măsuri care se înscriu în cadrul unei politici de mediu inteligente.

(87) Accesibilitatea are o influență notorie asupra calității vieții, mediului și performanțelor economice. Ea trebuie să fie favorizată de către o politică de amplasare coordonată

☞☞ Intărirea rolului strategic al regiunilor metropolitane și al “orașelor poartă” dându-se o atenție deosebită dezvoltării regiunilor periferice ale UE.

☞☞ Ameliorarea bazei economice, a mediului și a infrastructurii serviciilor în orașe, în special în regiunile economice mai puțin favorizate, în scopul de a mări activitatea pentru investițiile mobile.

☉☞ Promovarea diversificării bazei economice a orașelor prea dependente de o singură ramură de activitate și susținerea dezvoltării economice a orașelor mici și mijlocii din regiunile mai puțin favorizate.

☞☞ Promovarea unor strategii globale de dezvoltare urbană care țin seama de diversitatea socială și funcțională și acordă o atenție specială luptei împotriva excluderii sociale, precum și reabilitării și reamenajării cartierelor abandonate și zonelor economice dezafectate.

☞☞ Promovarea gestiunii inteligente a ecosistemului urban.

☞☞ Promovarea unei mai bune accesibilități în orașe și în zonele dense printr-o politică de amplasare și de planificare a ocupării terenului adecvată care să favorizeze mixtarea funcțiunilor urbane, precum și folosirea transportului în comun.

☞☞ Sprijinirea metodelor eficiente de stopare a extinderii urbane necontrolate; reducerea presiunii excesive a urbanizării, în special în regiunile de coastă.

cu planuri de ocupare a terenului și cu planificarea transportului. Obiectivul trebuie să fie stoparea extinderii orașelor și dezvoltarea unei abordări integrate a planificării transporturilor. Aceasta va însemna diminuarea dependenței de mașina individuală și promovarea unor modalități de transport alternative (transport public, biciclete).

(88) Opțiuni politice

3.2.3 Dezvoltarea endogenă, diversitatea și performanța spațiilor rurale

(89) Spațiile rurale ale UE se caracterizează prin diversitate și potențial de dezvoltare endogenă. Sunt spații economice, naturale și culturale, cu alte cuvinte "spații complexe", care nu pot fi caracterizate prin criterii unidimensionale, ca densitatea populației, agricultura, sau resursele umane. Unele spații rurale au ajuns deja să-și stăpânească mutația lor structurală. Nu este numai consecința unor factori de amplasament, ca de exemplu un sit atractiv sau salarii mai puțin ridicate, ci mai curând consecința unor factori din ce în ce mai importanți, precum calitatea patrimoniului natural și cultural, prezența unor rețele și parteneriate, caracterul democratic al luării deciziilor și un factor mai puțin important, inițiativa și angajarea unor politicieni regionali și locali, ca și altor factori sociali. Succesele obținute de o serie de regiuni rurale ale UE arată că a trăi și a produce la țară nu sunt în sine obstacole pentru o dezvoltare economică și nici pentru creșterea numărului locurilor de muncă. Unele regiuni rurale au devenit chiar foarte competitive în sectorul agricol sau turistic.

(90) Totuși numeroase zone rurale nu au reușit încă să realizeze o reconversie structurală; ele se văd confruntate cu probleme economice considerabile, deseori legate de situația lor periferică. Slăbiciunea structurală a acestor zone poate avea cauze diverse, ponderea ridicată a numărului celor ocupați în agricultură, ca de exemplu o densitate redusă a populației, o proastă accesibilitate, handicapuri climatice, lipsa de infrastructuri, lacune structurale de dezvoltare, o structură sectorială defavorabilă, condiții de producție agricolă inadaptate. Spațiile rurale supuse unor noi constrângeri legate de creșterea economică și de presiunea cauzată de urbanizarea orașelor vecine, ca și zonele amenințate de declinul agriculturii, trebuie să facă față unor probleme considerabile.

(91) În trecut, zonele rurale au fost deseori considerate de politică ca spații omogene confruntate cu aceleași impedimente și dispunând de același potențial de dezvoltare. Această optică nu corespunde realității UE. Singurele caracteristici care sunt încă comune tuturor zonelor rurale sunt densitatea redusă a populației și o utilizare a terenurilor cu vocație esențial agricolă. Din contră, ele sunt foarte diferite în ceea ce privește modalitățile și perspectivele lor de dezvoltare. Diversitatea dezvoltării rurale în UE arată în mod clar că strategiile de dezvoltare spațială trebuie să se bazeze pe condițiile, specificul și necesitățile locale și regionale.

(92) Este de așteptat ca acest interes crescând acordat parteneriatului între orașe și mediul rural să dea un nou impuls. Este vorba în primul rând de o viziune integrată care privește orașul și ruralul ca o unitate spațială funcțională, caracterizată de interrelații și dependențe multiple. Un clivaj net între oraș și rural în interiorul unei regiuni face abstracție de faptul că numai regiunile sunt în măsură să creeze piețe pentru locuri de muncă, informații și comunicare. Regiunea este deci în cele mai multe cazuri nivelul indicat, ca de intervenție și realizare și nivelul adecvat pentru analiza unui mare număr de probleme ale dezvoltării spațiale.

(93) Într-un sistem urban policentric, orașele mici și mijlocii și interconexiunile lor constituie noduri importante ale structurii spațiale, mai ales în mediul rural. În zonele rurale în dificultate, numai ele sunt în măsură să propună infrastructuri și servicii activităților economice ale regiunii, și să faciliteze accesul la piețe de muncă mai mari. Este bine să se acorde o atenție specială orașelor "de la țară" în cadrul concepției de dezvoltare integrată de dezvoltare rurală.

(94) În prezent, creșterea economică supune zonele rurale unor neajunsuri privind mediul. Acestea includ printre altele: presiunea crescândă a urbanizării asupra spațiilor neconstruite din zonele din apropierea orașelor; creșterea numărului de rezidențe principale și secundare; incidentele negative ale unor noi activități de agrement; poluarea solului aerului și apei provocate de tratarea și stocarea deșeurilor. Turismul de masă amenință atractivitatea zonelor interesante din punct de vedere al peisajului, cum sunt regiunile montane și costiere. Utilizarea intensivă cu scopuri agricole poate și ea să genereze presiuni asupra solului și să pună peisajul cultural în pericol. Numai o planificare regională adecvată a utilizării terenului și măsuri corespunzătoare în materie de politică de mediu și agricolă vor permite reducerea acestor daune (de exemplu restabilirea biodiversității, diminuarea poluării solului, extinderea și diversificarea practicilor agricole).

(95) În zonele care dispun de structuri de producție mai puțin favorabile, agricultura trebuie să facă față și concurenței internaționale. Se deschid posibilități noi grație dezvoltării unor produse agricole de înaltă calitate, unor strategii adaptate pentru comercializarea lor și redescoperirii multifuncționalității agriculturii, adică diversificării surselor de venituri în exploatarea agricole (ca de exemplu vacanțe la fermă, dezvoltarea energiei eoliene). Societatea acordă din ce în ce mai mult valoare păstrării mediului și peisajelor culturale, ceea ce oferă sectorului agricol posibilități de muncă mai diversificate. Oferte de pregătire și de formare adecvată pot contribui la dezvoltarea surselor de venit alternativ, pe lângă cele furnizate de agricultură.

(96) Ca atare, zonele rurale structural slabe ale UE merită o atenție specială. În toate aceste zone trebuie încercată diversificarea economiei rurale cu scopul de a evita dependența de o structură monofuncțională și de a crea posibilitatea unor slujbe purtătoare de viitor. Orașele mici și mijlocii ale acestor regiuni constituie un pol pentru dezvoltarea activității industriale și de servicii, pentru cercetare și tehnologie, turism și agrement. Procesul de diversificare internă a economiei rurale generează relații și rețele care depășesc cadrul regional, stabilesc contacte cu piețe noi și alte întreprinderi și dau acces la informații și cunoaștere.

(97) Zonele rurale ale UE dispun de un important potențial de energii regenerabile, ca de exemplu energia solară, eoliană, hidroelectrică, mareică, energie plecând de la biomasă și chiar de la deșeurile urbane (producție de metan). Aceasta deschide perspective interesante în materie de diversificare economică și de producție

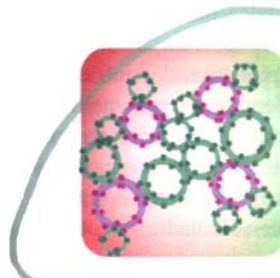
energetică nepoluantă. Va trebui să se recurgă la acest potențial în vederea unei utilizări eficiente a resurselor. Furnizarea de energie excedentară marilor rețele energetice va constitui o etapă ulterioară.

(98) În punerea la punct a unor perspective originale, în descoperirea de potențiale endogene și în schimbul de experiență cu alte regiuni, și nu în transpunerea modelelor de dezvoltare provenite din alte părți ale UE se găsește cheia unei dezvoltări purtătoare de viitor și durabilă a spațiilor rurale.

Strategiile politice trebuie să țină cont de această diversitate, ca și de ocazii favorabile și de obstacole în calea dezvoltării. Ele trebuie să pună la dispoziția zonelor rurale instrumente care să permită factorilor regionali și locali să facă față dificultăților într-o manieră cât mai flexibilă.

(99) Opțiuni politice

3.2.4 Parteneriatele oraș- mediu rural

- ☐☐☐ Realizarea unei agriculturii durabile, aplicarea de măsuri de mediu și diversificarea utilizării agricole a terenului.
- ☐☐☐ Promovarea și susținerea cooperării și schimbului de experiență între zonele rurale.
- ☐☐☐ Utilizarea potențialului energiilor regenerabile din zonele urbane și rurale, respectarea contextelor locale și regionale, în special a patrimoniului natural și cultural.
- ☐☐☐ Exploatarea potențialelor de dezvoltare ale unor forme de turism care să respecte mai mult mediul.

(100) În prezent numeroase probleme locale nu pot fi rezolvate fără o abordare integrată a orașului și a mediului rural, datorită faptului că ele sunt întotdeauna și probleme regionale. Un parteneriat activ se manifestă prin cooperare și coordonare. Pentru ca cooperarea să

devină un parteneriat eficace pe termen lung trebuie îndeplinite neapărat unele condiții.

- Egalitatea și independența partenerilor
- Caracterul liber consimțit al parteneriatului
- Luarea în calcul a diferențelor de context administrativ
- Responsabilitate și interes comune

(101) Parteneriatele între oraș și mediul rural au mai multe dimensiuni spațiale, în funcție de plasarea într-o perspectivă regională, supraregională, interregională sau transnațională. Perspectiva regională se bazează pe un parteneriat între orașe, indiferent de mărimea lor, și mediul rural înconjurător. În acest caz anume orașul și mediul rural trebuie să urmeze o abordare integrată, pentru că ele constituie o regiune și împart împreună responsabilitatea dezvoltării.

Orașele din mediul rural îndeplinesc în plus o importantă funcțiune de impulsare a dezvoltării economiei regionale.

☞☞☞ Promovarea de strategii de dezvoltare diversificate, adaptate potențialului endogen al zonelor rurale și permițând o dezvoltare endogenă (inclusiv promovarea multifuncționalității agriculturii). Susținerea regiunilor agricole prin învățământ, pregătire și crearea de locuri de muncă în afara sectorului agricol.

☞☞☞ Întărirea orașelor mici și mijlocii din mediul rural face din ele puncte de cristalizare a dezvoltării regionale și promovarea punerii lor în rețea.

În regiunile cu densitate mică a populației, numai orașele pot asigura un anumit nivel al infrastructurii și serviciilor și

să atragă activități economice. În aceste zone, orașele joacă un rol special în păstrarea structurii habitatului și a peisajului cultural.

(102) Perspectiva regională se sprijină pe o repartizare a funcțiilor la scară mare între regiunile urbane și metropolitane și zonele rurale. În principiu, este vorba aici și de o abordare bazată pe parteneriat pentru a ajunge, la scară mare, la o conciliere a intereselor, care să ia în calcul atât aspectele economice și ecologice, cât și cele sociale.

(103) În ceea ce privește dimensiunile interregionale și transnaționale, principalele elemente sunt schimbul de experiență și instruirea reciprocă. Aici nu este vorba de a concilia interesele în cadrul unui parteneriat, ci de a evalua și de a transmite experiențe privind cooperarea oraș-rural sau de proiecte și inițiative concrete.

(104) Parteneriatul presupune ca fiecare partener să furnizeze prestații echivalente, fie că este vorba de exemplu de punerea la dispoziție a unor infrastructuri performante și costisitoare sau de suprafețe pentru alimentarea cu apă a populației urbane. Noi forme de parteneriat oferă posibilitatea de a reconsidera schimbul de prestații între orașe și rural în sensul unei dezvoltări spațiale durabile. Obiectivul este de a constitui un "pachet" comun regional de prestații, care să permită comunelor să facă schimb cu ele.

(105) Pe lângă parteneriatul dintre colectivitățile teritorial-administrative, rețelele organizate pe baza unui parteneriat între întreprinderi urbane și rurale joacă un mare rol în economia regională. Ele permit să se profite de efectele sinergiei potențiale și să se inițieze instruire care să aducă cunoștințe și informații întreprinderilor

cu scopul de a face mai lentă planificarea afectării terenului, având grijă de ameliorarea calității vieții în periferiile urbane.

☞☞☞ Promovarea și susținerea cooperării parteneriale între orașele mici și mijlocii la scară națională și transnațională prin proiecte comune și schimb de experiență.

☞☞☞ Promovarea unor rețele profesionale, asociind întreprinderi mici și mijlocii urbane și rurale.

apropiate din punct de vedere spațial unele de altele.

(106) Opțiuni politice

☞☞☞ Menținerea unei oferte de bază în materie de servicii și transport public în orașele mici și mijlocii din mediul rural, în special în zonele rurale aflate în declin.

☞☞☞ Promovarea cooperării oraș-rural în vederea întăririi regiunilor funcționale.

☞☞☞ Luarea în calcul a periferiei marilor orașe în strategiile de dezvoltare pentru regiunile urbane,

legate în mod eficient nu numai la economia mondială, ci și între ele, precum și cu hinterlandul lor. În plus, buna funcționare a transporturilor și un bun acces la telecomunicații sunt condiții indispensabile pentru mărirea competitivității zonelor periferice și a spațiilor mai puțin favorizate, și în consecință a coeziunii sociale și economice a UE. Posibilitățile oferite de transport și telecomunicații sunt factori esențiali pentru promovarea unei dezvoltări policentrice. Sistemele și serviciile eficiente de transport și telecomunicații joacă un rol

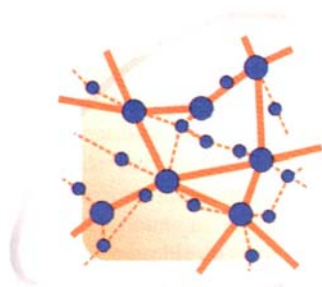
cheie în întărirea influenței economice a metropolelor și a centrelor regionale.

(108) Mobilitatea persoanelor, a mărfurilor și a informațiilor în UE se caracterizează prin tendința concentrării și polarizării. O concurență mai mare pe piețele de transport și de telecomunicații poate accentua această evoluție. Politica trebuie să vegheze ca toate regiunile să aibă ușor acces la infrastructuri, inclusiv insulele și periferia, cu scopul de a încuraja coeziunea socială și economică și, în consecință, coeziunea teritorială a comunității. Va trebui totuși vegheat de asemenea ca infrastructurile de înalt nivel, ca de exemplu rețelele feroviare și rutiere de mare viteză/mare capacitate să nu ajungă să "aspire" resursele regiunilor slabe structural sau periferice (efect de pompă) sau să le travarseze fără să le deservească (efect de tunel). Politica de dezvoltare spațială va trebui să vegheze ca infrastructurile de transport de înalt nivel să fie completate de rețele secundare, ca să beneficieze și regiunile.

(109) Pe de altă parte, concentrarea serviciilor de transport în centrul UE și în coridoarele sale supraîncărcate aduce atingerea capacității de funcționare a unora din părțile sale, cauzând daune considerabile mediului. Reducerea presiunilor legate de trafic trece prin soluții intermodale integrate, care prevăd recurgerea în mai mare măsură la mijloace de transport nepoluante, o mai bună exploatare a infrastructurilor existente. Aceasta presupune pe termen lung o mai bună coordonare prin strategii integrate și globale de dezvoltare spațială. De acum înainte vor trebui realizate studii de impact în cadrul tuturor marilor proiecte de comunicații.

(110) Deși este indispensabilă pentru toate regiunile, construcția de noi infrastructuri nu va fi suficientă pentru a rezolva problemele menționate mai sus. Infrastructurile de transport și de telecomunicații nu contribuie la dezvoltarea regională decât dacă sunt luate măsuri conexe de ameliorare pe termen lung a factorilor de localizare regională în alte domenii, ca de exemplu politica structurală regională sau promovarea educației și a formării. Aceasta are o stringență particulară pentru regiunile slabe structural.

3.3.2 Dezvoltarea policentrică. Un concept pentru o mai bună accesibilitate

(111) Pentru extinderile viitoare ale Rețelei transeuropene -RTE, conceptul dezvoltării policentrice va trebui să fie considerat ca un principiu director fundamental al planului spațial. Aceasta implică asigurarea cu prioritate a deservirii zonelor de integrare europeană de importanță mondială a căror dezvoltare este dorită și asigurarea restabilirii legăturilor lor cu economia mondială. În plus, o atenție sporită va trebui acordată regiunilor afectate de handicapuri geografice, mai ales insulele și regiunile îndepărtate. Este imposibil de redus disparitățile spațiale din UE fără o ameliorare radicală a infrastructurilor și serviciilor de transport în regiunile unde lipsa de acces la infrastructuri de transport și comunicații frânează dezvoltarea economică. O ameliorare semnificativă a infrastructurilor și a accesibilității nu se limitează totuși la completarea verigilor lipsă ale RTE.

(112) Stabilirea priorităților pentru extinderea rețelelor implică măsuri suplimentare destinate dezvoltării interconexiunilor interregionale și deservirea internă a regiunilor. Eficacitatea și densitatea acestor rețele secundare vor fi decisive pentru integrarea economiilor regionale și urbane, ca și pentru competitivitatea lor. Ele trebuie în mod special la întărirea orașelor mici și mijlocii și a rolului lor pentru dezvoltarea regională.

(113) Investițiile în rețeaua secundară și racordarea lor la RTE riscă să fie efectuate cu întârziere sau chiar de loc, dacă un grad mai mare de prioritate este acordat terminării marilor rețele. Pentru a evita o degradare relativă a calității serviciilor din spațiul UE care nu sunt direct racordate la RTE, dezvoltarea rețelor secundare nu poate fi considerată ca un accesoriu. Aceasta implică și modernizarea serviciilor de transport regionale, ținând cont de adaptarea modalităților de transport la condițiile locale și regionale specifice (rețea feroviară convențională, autobuz, aeroport regional). Pe de altă parte, rețelele secundare pot contribui la convergența fluxului de trafic spre RTE și la atingerea masei critice necesare prin legăturile la mare distanță. Din acest motiv, momentul când rețelele secundare sunt racordate la RTE poate fi determinant pentru dezvoltarea lor.

(114) Pe lângă dimensiunea comunitară a rețelelor de comunicații este bine să se ia în considerare și dimensiunea lor intercontinentală. La ora actuală, accesibilitatea UE la nivel intercontinental se caracterizează, pe de o parte, prin diferențe la nivelul performanțelor rețelelor și nodurilor de comunicații (porturi maritime, aeroporturi), în funcție de regiune și, pe de altă parte, prin politica companiilor aeriene și maritime care, din rațiuni legate în special de economia

de piață, favorizează nodurile intercontinentale situate în inima UE. Din acest motiv, integrarea regiunilor în rețelele intercontinentale nu este deocamdată echilibrată. Aceasta se datorează nu numai repartizării inegale a plăcilor turnante, ale traficului intercontinental, ci și diferențelor de calitate ale serviciilor care sunt propuse. În interesul unei dezvoltări echilibrate, va fi important să se reducă dezechilibrele nu numai în infrastructurile de comunicații, ci și în nivelul serviciilor și al costului lor. Într-adevăr, sectorul privat va juca un rol crescând în dezvoltarea unor noduri și rețele de comunicații intercontinentale cu un nivel diferențiat al serviciilor .

(115) Ca și pentru traficul aerian, realizarea unei rețele europene de mari porturi maritime incluzând subsisteme portuare regionale va servi interesele tuturor regiunilor. Aceasta va favoriza, pe de o parte, plăcile turnante situate în centrul UE, din care unele sunt tot mai congestionate și pe de altă parte zonele periferice, al căror potențial economic trebuie să fie încă susținut. În plus, este fundamental să se promoveze și racordarea nodurilor intercontinentale la spațiul interior aflat la distanță de litoral al țărilor prin căi de comunicație feroviare sau fluviale, cu scopul de a putea atinge obiectivul unui sistem de comunicație durabil. Schemele de dezvoltare spațială transnațională pot contribui substanțial la o dezvoltare a infrastructurilor portuare și aeroportuare combinată cu o politică eficientă de racordare la ansamblul regiunilor UE.

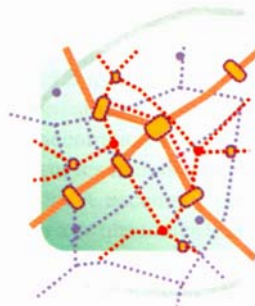
(116) Rețelele de telecomunicații pot juca un rol semnificativ în compensarea inconvenientelor datorate distanțelor și slabei densități din regiunile periferice. Faptul că piețele din regiunile cu densitate mică a populației sunt relativ restrânse. Și drept urmare costurile ridicate ale investițiilor în infrastructuri de telecomunicații pot antrena totuși niveluri scăzute ale performanțelor și tarife ridicate, este un handicap pentru competitivitate. În numeroase domenii (telemuncă, cursuri prin corespondență, telemedicină), faptul de a putea avea acces la prestații de servicii de înaltă calitate cu prețuri abordabile este totuși un factor decisiv pentru dezvoltare. Realizarea de tehnologii moderne nu depinde totuși numai de prezența și de caracterul accesibil al costurilor infrastructurii, echipamentelor și serviciilor de vârf, ci și de nivelul de dezvoltare al fiecărei regiuni. În consecință, pentru a atrage investiții trebuie acordată o atenție specială stimulării cererii, dezvoltării cunoștințelor tehnice aplicate și sensibilizării factorilor potențiali. Anterior oricărui mare proiect de infrastructură trebuie evaluat impactul teritorial

previzibil și trebuie coordonate măsurile comunitare, naționale și regionale sau locale.

(117) Opțiuni politice

- ☐☐☐ 24. Întărirea rețelelor de transport secundar și a racordurilor cu RTE, inclusiv dezvoltarea unor rețele publice de transport eficiente.
- ☐☐☐ Promovarea unui acces spațial mai echilibrat al UE la transportul intercontinental, printr-o repartiție adecvată a porturilor maritime și aeroporturilor (porți de acces mondial) și prin ridicarea nivelului serviciilor lor și a racordării lor la regiunile depărtate de litoral.
- ☐☐☐ Ameliorarea legăturilor de transport ale regiunilor periferice și ultraperiferice, atât cu UE, cât și cu țările terțe vecine, mai ales în materie de transport aerian, și realizarea de infrastructuri adecvate.
- ☐☐☐ Ameliorarea accesului la infrastructurile de telecomunicații și de utilizare a acestora: furnizarea de "servicii universale" în regiunile slab populate prin tarife adecvate.
- ☐☐☐ Ameliorarea cooperării între politicile de transport la scară comunitară, națională și regională.
- ☐☐☐ Introducerea unui studiu de impact teritorial ca instrument de evaluare spațială a marilor proiecte de infrastructură (în special în domeniul transporturilor).

3.3.3. Utilizarea eficientă și durabilă a infrastructurilor

(118) Creșterea actuală a traficului de persoane și mărfuri (mai ales în domeniul transportului rutier și aerian) amenință din ce în ce mai mult mediul și eficiența sistemelor de transport. Există posibilitatea de a contribui la o descongestionare printr-o politică de dezvoltare spațială adecvată, care să influențeze

localizarea întreprinderilor și populației și implicit nevoia de mobilitate și alegerea modului de transport. Infrastructurile existente pot fi mai eficient utilizate dezvoltând mijloacele de transport mai puțin poluante și favorizând liniile de transport intermodal. Totuși acest obiectiv trebuie îndeplinit fără a afecta competitivitatea UE și a regiunilor sale. Integrarea planificării în materie de transport și de utilizare a terenului poate fi deosebit de eficace în marile regiuni urbane, unde dependența populației de mașina personală ar putea fi puternic redusă. Trebuie dusă o politică care să încurajeze utilizarea transportului public în orașe și la periferia lor, ca și în zonele dens populate.

(119) În partea centrală a UE, dar și în alte zone dens populate de-a lungul marilor coridoare sau a unor coaste, traficul, și în mod special traficul rutier, a atins o asemenea amploare, încât este necesar să se ia măsuri pentru a se reduce noxele ce rezultă de aici pentru mediu, reducându-se totodată și căile de acces. În consecință, este necesar să se ia dinainte măsuri pentru a promova modalități de transport nepoluante, ca de exemplu creșterea numărului de drumuri cu taxare și internalizarea costurilor externe ale transportului rutier cuplată cu o politică de amplasare adecvată. Aceste instrumente vor fi aplicate ținând cont de caracteristicile locale. Transportul rutier de persoane și mărfuri va rămâne totuși important, mai ales pentru deservirea regiunilor periferice sau mai puțin dens populate.

(120) Axarea pe modalități de transport mai puțin nocive pentru mediu necesită o abordare intermodală, ca și o gestionare coordonată a infrastructurilor de transport. Utilizarea lor mai eficientă și durabilă presupune să se recurgă în mai mare măsură la calea ferată, după cum pentru transportul de mărfuri, la căile navigabile (navigația maritimă, costieră și interioară). În plus față de mărimea eficienței rețelei trebuie dezvoltate conexiuni intermodale adecvate, ceea ce necesită o ofertă de puncte de transbordare și de încărcare care să acopere întregul teritoriu. Potențialul transportului feroviar nu va putea fi exploatat în mod deplin decât printr-o profundă modernizare. Aceasta necesită și dezvoltarea interoperabilă ameliorarea logisticii. În regiunile europene cele mai dens populate, transportul feroviar de mare viteză poate înlocui transportul aerian pe distanțe mergând până la 800 km. În regiunile periferice cu o mai mică densitate a populației, în special în regiunile insulare, va trebui totuși să se acorde mai mare atenție transportului aerian regional, chiar pe distanțe mai scurte; în general, trebuie găsite soluții specifice pentru regiunile mai puțin favorizate.

(121) Responsabilii de porturi, aeroporturi, căi ferate și axe rutiere principale, ca și operatorii diferitelor rețele vor trebui să-și coordoneze politicile și activitățile în cadrul unor scheme multimodale integrate. Trebuie să se profite de sinergiile potențiale dintre sistemele de transport. Partajul infrastructurilor existente poate fi de asemenea o soluție pentru evitarea supracapacităților. Astfel de exemple, două porturi vecine pot folosi în comun aceeași cale ferată sau un aeroport poate deservi o zonă transfrontalieră.

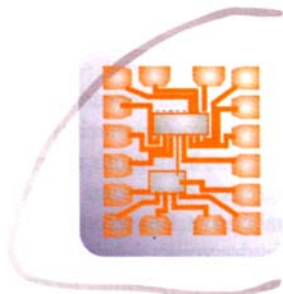
(122) Cooperarea între politicile de transport naționale, regionale și locale reprezintă un alt aspect important. Sunt indispensabile conexiuni eficiente între rețelele de diferite nivele. Inițiativele regionale pot ajuta instituțiile și operatorii de rețele naționale să amelioreze planificarea și exploatarea capacității prin luarea în calcul a nevoilor locale.

(123) Telecomunicațiile și tehnologiile de informare și comunicare sunt un important instrument complementar pentru integrarea regională. Ele nu pot fi totuși considerate ca un institut al deservirii prin transporturi. Referitor la acest subiect, accentul va trebui pus pe coordonarea între factorii de decizie din domeniul transportului și telecomunicațiilor. De asemenea, între planificarea spațială și cea a transporturilor va trebui să existe o legătură mai strânsă.

(124) Opțiuni politice

- ☐☐☐ O mai bună articulare a politicii de dezvoltare spațială și a planificării ocupării terenului cu planificările în materie de transport și telecomunicații.
- ☐☐☐ Ameliorarea serviciilor de transport public și furnizarea unor servicii de transport public de bază în orașele mici și mijlocii.
- ☐☐☐ Reducerea noxelor în zonele de trafic supraîncărcate, printr-o mai mare utilizare a mijloacelor de transport nepoluante, mărirea taxelor de drumuri și internalizarea costurilor externe.
- ☐☐☐ Promovarea punerii în rețea a nodurilor intermodale de transport de mărfuri, în special pentru transportul în coridoarele europene, acordându-se o atenție specială navigației maritime și interioare.
- ☐☐☐ Planificarea și gestiunea coordonată și integrată a infrastructurilor în scopul limitării investițiilor ineficiente (de ex., realizarea inutilă de căi de comunicație paralele) și asigurarea unei utilizări eficiente a infrastructurilor de transport existente.

3.3.4 Răspândirea inovațiilor și a cunoștințelor

(125) Accesul la cunoaștere este la fel de important pentru competitivitatea în UE ca și accesul la infrastructuri. Interconectare la scară regională, piețele de muncă ca și siturile de producție și de servicii au nevoie de sisteme de inovare dinamice, de un transfer eficient al tehnologiilor, ca și de instituții care să asigure calificarea forței de muncă. În ciuda progreselor realizate în cursul ultimelor decenii, care au produs un mare număr de tehnologii și au ameliorat posibilitățile de formare și cunoștințele tehnice, accesul la cunoaștere și potențialul de inovare rămân prost repartizate din punct de vedere spațial. Trebuie sensibilizată și mai mult populația în legătură cu posibilitățile oferite. Guvernele (la toate eșaloanele) trebuie să vegheze ca învățământul și cercetarea să corespundă cât mai bine nevoilor structurilor economice regionale, tot lor revenindu-le și sarcina ridicării nivelului general de pregătire.

(126) Pentru dezvoltarea economică viitoare, schimbul de prestații nemateriale dobândește o importanță crescândă. Locurile de muncă sunt din ce în ce mai calificate. Creșterea productivității și creșterea angajărilor depind din ce în ce mai mult de o largă răspândire a produselor și proceselor noi și de mai bună calitate. Întreprinderile care vor ști să combine capacitățile de inovare cu noile forme de organizare și cu mai buna calificare a mâinii de lucru vor avea pe termen lung o mai bună poziție pe piață.

(127) În acest context, este absolut necesar accesul la cel puțin un nivel minim de ofertă de formare de calitate și la centre de cercetare. Pentru ca întreprinderile din zonele mai puțin dezvoltate să coopereze direct cu centrele de cercetare și formare, este decisiv ca intermediari calificați să stabilească contactele adecvate. În acest scop vor fi utile centre de servicii tehnice, în cadrul cărora inovațiile vor putea fi prezentate și testate de către întreprinderile locale. În plus, va trebui ameliorată comunicarea între întreprinderile locale pe de o parte și centrele tehnologice, universități și consultații

de întreprinderi pe de altă parte pentru a putea profita de complementaritatea competențelor lor.

(128) Atractivitatea economică a unei regiuni depinde și de nivelul de formare și de aptitudine profesionale ale forței de muncă. În ultimii ani, regiunile mai puțin dezvoltate au făcut reale progrese în acest sens, mai ales în lupta împotriva analfabetismului. Aceste eforturi trebuie continuate. În plus, va trebui să se vegheze ca întreprinderile locale să fie în măsură să angajeze și să plătească mâna de lucru în funcție de calificare, reținând-o astfel în regiune.

(129) Tehnologiile de informare și comunicare (TIC) pot contribui la reducerea deficitului de acces la inovație și cunoaștere, sprijinind astfel implantarea de întreprinderi în regiunile rurale. În felul acesta sunt stimulate investițiile în regiuni în care costurile relative de amplasare sunt mai scăzute. Aceasta poate favoriza dezvoltarea policentrică a spațiului UE.

(130) Răspândirea noilor tehnologii de informare în toate regiunile înseamnă nu numai furnizarea unui serviciu de bază echivalent calitativ, ci și aplicarea unei politici tarifare adecvate. Țările nordice au dovedit că o slabă densitate a populației nu este un obstacol de netrecut pentru realizarea și utilizarea pe scară largă a unor servicii de telecomunicații performante. Pe lângă măsurile de reglementare, strategiile de stimulare a cererii în domeniul cunoașterii favorizează gestionarea și utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare. Acestea cuprind de exemplu campanii de sensibilizare ("awareness raising" – trezirea conștiinței) și o mai bună ofertă de formare.

(131) Opțiuni politice

☐ Integrarea globală în schemele de dezvoltare spațială a politicilor în domeniul cunoașterii, ca de exemplu promovarea inovațiilor, pregătirea școlară sau profesională, instruirea continuă, cercetarea și dezvoltarea tehnologică, în special în zonele îndepărtate sau slab populate.

☐ Asigurarea unui acces paneuropean la infrastructurile legate de cunoaștere, ținând cont de potențialul socio-economic al IMM-urilor moderne ca motor al dezvoltării economice durabile.

☐ Favorizarea introducerii în rețea a întreprinderilor și difuzarea rapidă a inovațiilor, mai ales prin intermediul instituțiilor regionale de promovare a inovațiilor.

38. Sprijin pentru crearea de centre de inovații, precum și cooperarea între învățământul superior, cercetarea aplicată și dezvoltare, pe de o parte, și economia privată pe de altă parte, mai ales în zonele slabe din punct de vedere economic.

Dezvoltarea unui ansamblu de măsuri de stimulare a ofertei și cererii, menite să amelioreze accesul regional la tehnologiile de informare și la utilizarea lor.

3.4 Gestionarea prudentă a naturii și a patrimoniului cultural

3.4.1 Natura și patrimoniul cultural – un atu pentru dezvoltare

(132) Comunicarea făcută de Comisie Consiliului și Parlamentului European privind Strategia Europeană pentru Biodiversitate afirmă că dezvoltarea spațială poate juca un rol important pentru menținerea și utilizarea durabilă a biodiversității pe scară locală și regională. Natura și patrimoniul cultural al UE sunt amenințate în permanentă de diferite feluri de intervenție. Chiar dacă uneori sunt justificate măsuri stricte de protecție, este deseori mai judicios să se includă protecția și gestionarea zonelor amenințate în strategii de dezvoltare spațială privind zone mai vaste.

(133) Patrimoniul cultural al Europei cuprinzând de la peisaje culturale în mediul natural până la centre urbane istorice – este expresia identității sale și are o importanță universală. El face parte integrantă și din mediul cotidian de viață al multor persoane și îmbogățește calitatea vieții lor. Măsuri de protecție riguroasă, cum sunt protecția locurilor și monumentelor repertoriare nu pot acoperi decât o mică parte din acest patrimoniu. Pentru cea mai mare parte din patrimoniu, se impune o abordare creativă, cu scopul de a se evita tendința de părăsire, degradare și distrugere existentă în numeroase zone și de a putea transmite astfel patrimoniul cultural generațiilor viitoare, inclusiv

realizările contemporane. De asemenea, este necesar ca viața culturală să se desfășoare pe întregul teritoriu al UE, încurajând în principal crearea de centre culturale, recalificarea spațiilor publice și revitalizarea locurilor memoriei colective. În acest scop, dezvoltarea culturală poate juca un rol de reechilibrare socială și spațială.

(134) Natura și patrimoniul cultural constituie un factor economic de tot mai mare importanță pentru dezvoltarea regională. Calitatea vieții în orașe, în împrejurimile lor și în mediul rural intervine din ce în ce mai mult în alegerea amplasamentului întreprinderilor. Raritățile naturale și culturale reprezintă și ele un atu esențial pentru dezvoltarea turismului.

3.4.2 Ocrotirea și dezvoltarea naturii

(135) În UE, dezvoltarea resurselor naturale se bazează pe gestionarea factorilor de mediu (aer, apă, sol) și pe o protecție orientată a unor zone (zone protejate, zone ecologice sensibile).

(136) În ciuda faptului că întinderea zonelor protejate s-a mărit în ultimii 10 ani, aceste zone rămân în majoritate "insule protejate", bazată pe directiva privind fauna, flora și habitatul (directiva FFH) și pe directivele de mediu, crearea unei rețele "Natura 2000" de zone protejate pe întregul teritoriul comunitar constituie o abordare pertinentă, care trebuie armonizată cât se poate de repede cu politica de dezvoltare regională. Măsurile concertate de protecție a zonelor din această rețea trebuie să fie integrate în scheme de dezvoltare spațială coordonate. Un sistem de legături ecologice și rețeaua "Natura 2000" permit de asemenea păstrarea și dezvoltarea unui ansamblu de biotopi care merită să fie protejați. Legăturile și culoarele care leagă spațiile protejate joacă un rol foarte important, ca de exemplu gardurile naturale care favorizează migrația și schimbul genetic de plante și animale salbatice. În plus, o politică de utilizare a terenului concepută într-un sens destul de larg poate furniza un cadru pentru protejarea spațiilor fără să le izoleze. Dacă este necesar, se pot stabili zone tampon.

(137) Pe lângă zonele protejate, diferite tipuri de zone sensibile din punct de vedere ecologic denotă o mare diversitate biologică, de exemplu zonele montane, zonele umede, regiunile costiere și insulele. Dat fiind faptul că există din ce în ce mai puțini biotopi de acest tip care să fi rămas în mare parte intacti, trebuie să se asigure și protecția celor mai semnificative părți ale lor din punct de vedere al valorii ecologice. Dar numai protecția nu este suficientă pentru a păstra aceste zone. Părțile lor cele mai puțin sensibile vor trebui să fie valorificate pe plan economic, ținând cont de funcțiunea lor ecologică. În același timp, noi perspective de dezvoltare se deschid regiunilor, ca de exemplu în domeniul turismului “puțin agresiv” și respectuos față de mediu.

(138) Menținerea și dezvoltarea resurselor naturale necesită strategii integrate de dezvoltare și modele de planificare adecvată, ca și forme de gestionare adaptate. Acesta garantează că protecția naturii și ameliorarea condițiilor de viață ale populației vor fi luate în considerare într-un mod echilibrat. Studiile de impact teritorial și de mediu pot furniza informațiile necesare în acest scop. Populația respectivă trebuie să fie și ea implicată activ în căutarea de soluții echilibrate. Recomandările pentru planificarea spațială în zonele costiere ale Balticii sunt un exemplu grăitor de cooperare internațională în acest domeniu.

(139) Este necesară, de altfel, o angajare mai hotărâtă pe noi căi care să ducă la o armonizare între protecția naturii și dezvoltarea spațială. Ocrotind natura, zonele protejate și celelalte zone de mare valoare ecologică fac un serviciu considerabil societății în ansamblul său. Măsurile de protecție și restricțiile la dezvoltare nu trebuie totuși puse în aplicare în detrimentul condițiilor de viață ale populației. Dimpotrivă, este bine să se valorifice prestațiile ecologice pe plan economic, eventual prin soluții fiscale adaptate. Veniturile astfel obținute ar permite deschiderea de noi perspective care să corespundă rolului acestor regiuni, ocrotind în același timp natura.

(140) Așa-numitul efect de seră, adică concentrația de gaze care produce acest efect în atmosfera terestră, reprezintă în viitor una din cele mai mari probleme pentru protecția mediului. Arderea unor mari cantități de combustibili fosili în sectorul energiei și transporturilor, distrugerea pădurilor, intensificarea agriculturii, ca și producerea de cloro-fluoro-carboni (CFC) și de haloni, sunt în principal cauzele schimbărilor climatice ce decurg din efectul de seră. Pentru contracararea acestei evoluții, angajamentele luate de UE la Kioto pentru a

diminua emisiile de CO₂ trebuie aplicate strict. Politica de dezvoltare spațială poate contribui semnificativ la menținerea climatului, sprijinindu-se pe structuri de urbanizare și amplasări care au nevoie de mai puțină energie și care generează mai puțin trafic, și favorizează o utilizare mai mare a energiilor regenerabile care nu produc CO₂. În calitatea lor de “plămân verde”, pădurile europene sunt de o importanță capitală pentru dezvoltarea durabilă. Aceasta implică o utilizare optimă a resurselor forestiere ale Europei. În acest context, va trebui să aibă un înalt grad de prioritate o silvicultură durabilă.

(141) Distrugerea solurilor constituie o altă problemă majoră în materie de mediu în UE. Prin natura, amploarea și intensitatea sa, activitatea umană amenință cu dispariția pentru totdeauna a unor mari părți din soluri, în diversitatea lor și în funcția lor de suport fundamental al vieții. Amenințările cele mai mari sunt: eroziunea solului din cauza felului în care este utilizat, inundațiile, deteriorarea pădurilor, poluarea pânzelor freatice, concentrarea de materii poluante, dar și intensificarea exploatării agricole și urbanizarea spațiilor deschise. O protecție eficace se impune cu scopul de a păstra resursele naturale și funcțiunile solului, aceasta presupunând atât o frânare a eroziunii și distrugerii solului legat de utilizarea lui cât și a contaminării lui cu substanțe nocive, și a extinderii excesive a spațiului urban.

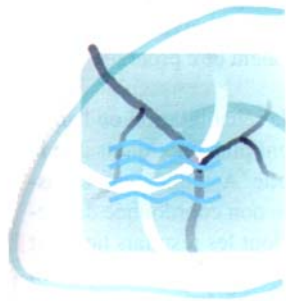
(142) Zonele protejate și zonele amenințate trebuie considerate ca făcând parte integrantă din zonele urbane și rurale. O planificare teritorială la un nivel politico-administrativ adecvat poate juca un rol decisiv în această privință, ca și pentru protecția oamenilor și a resurselor în fața catastrofelor naturale. Deciziile privind dezvoltarea spațială trebuie să ia în calcul riscurile potențiale pe care le reprezintă inundațiile, incendiile, cutremurele, alunecările de teren, eroziunea, scurgerile de noroi și avalanșele, ca și extinderea zonelor secetoase. Prevenirea riscurilor va trebui să țină cont în mod special de dimensiunile regionale și transnaționale.

(143) Opțiuni politice

 Dezvoltarea de rețele ecologice, așa cum s-a propus prin Natura 2000, inclusiv a legăturilor necesare între siturile naturale și zonele protejate de importanță regională, națională, transnațională și comunitară.

- ☐☐☐ Luarea în considerare a menținerii biodiversității în politicile sectoriale (agricultură, politică regională, transport, pescuit, etc.), așa cum prevede strategia comunitară pentru biodiversitate.
- ☐☐☐ Elaborarea de strategii integrate de dezvoltare spațială pentru zonele protejate, montane, zonele umede, făcând posibil un echilibru între protecție și dezvoltare, bazat pe studii de impact teritorial și de mediu și cu participarea partenerilor interesați.
- ☐☐☐ Recurgerea în tot mai mare măsură la instrumente economice pentru a lua în considerare importanța ecologică a zonelor protejate și a zonelor ecologice sensibile.
- ☐☐☐ Promovarea de structuri de habitat care să consume mai puțină energie și să genereze mai puțin trafic, planificarea integrată a resurselor și utilizarea în mai mare măsură a energiilor regenerabile pentru reducerea emisiilor de CO₂.
- ☐☐☐ Protecția solurilor ca suport fundamental al vieții pentru oameni, animale și plante, prin reducerea eroziunii și distrugerii solului, precum și a extinderii excesive a construcțiilor.
- ☐☐☐ Elaborarea de strategii la nivel local, regional și transnațional pentru gestionarea riscurilor în zonele supuse catastrofelor naturale.

3.4.3 Gestionarea resurselor de apă : o problemă majoră pentru dezvoltarea spațială

(144) Apa reprezintă o resursă vitală pentru natură, agricultură, gospodărie, industrie, petrecerea timpului liber, producerea de energie și transporturi. În UE, prezența apei este deseori considerată ca ceva ce se realizează de la sine. Totuși, dificultățile legate de alimentarea cu apă vor crește probabil în viitor, atât sub aspect cantitativ cât și calitativ. Din cauza permanentei poluări, a supraexploatării și unei gestionări proaste, calitatea resurselor de apă s-a deteriorat, amploarea problemei variind totuși de la o regiune la alta a UE.

Datorită faptului că apa ignoră frontierele, problemele în acest domeniu iau deseori o dimensiune transnațională. Drept urmare, o cooperare transfrontalieră se dovedește absolut necesară pentru administrarea resurselor de apă, atât pentru marile văi fluviale, pentru protecția contra inundațiilor și prevenirea secetei, cât și pentru protecția pânzelor freatice și a zonelor umede.

(145) O politică de protecție a apelor și gestionarea resurselor de apă au devenit indispensabile. Politicile privind apele de suprafață și apele subterane trebuie să fie legate de politica de dezvoltare spațială. Se va opta pentru măsuri preventive care să reducă volumul de ape uzate, ca și supraexploatarea și poluarea resurselor de apă mai degrabă decât un tratament ulterior al pagubelor suferite de mediu. O planificare adecvată a teritoriului și o folosire a solului poate contribui în mod decisiv la ameliorarea calității apelor. Impactul marilor proiecte legate de gospodărirea apei trebuie evaluate în prealabil în cadrul unor studii de impact de mediu și de impact teritorial. În plus, este vorba de a promova strategii transfrontaliere și transnaționale de dezvoltare spațială ca baze pentru dezvoltarea unei mai bune gestionări a resurselor de apă.

(146) Apa poate reprezenta și o amenințare. Planificarea spațială poate aduce o contribuție semnificativă la protecția persoanelor și la reducerea riscurilor de inundații, mai ales la scară transnațională. Măsurile de prevenire a inundațiilor pot fi combinate cu măsuri de dezvoltare sau de reabilitare a naturii. În acest scop, programul INTERREG II C pentru prevenirea inundațiilor schițează primele posibilități de abordare.

(147) Cererea de apă crește mai ales datorită creșterii consumului menajer, agricol și turistic. Problema este deosebit de acută în regiunile mediteraneene. Din această cauză, programele de luptă împotriva secetei, cum sunt unele programe speciale din cadrul INTERREG II C, trebuie orientate mai mult spre limitarea cererii de apă și spre mărirea eficienței sistemelor de alimentare. Pentru activitățile mari consumatoare de apă, planificarea spațială poate indica încă o abordare care să menajeze resursele. Aceste probleme merită o largă dezbateră publică, pentru că numai conștientizarea populației poate garanta o utilizare durabilă a resurselor de apă.

(148) Supraexploatarea apelor subterane și proiectele de drenaj au și ele efecte negative asupra zonelor ecologice sensibile. Mari părți din biotopii umezi au fost distruse și unele zone umede au dispărut total. Valoarea lor biologică și funcțiile lor naturale de asanare și reglare

fac din zonele umede o resursă prețioasă. Prezervarea și reabilitarea lor au un înalt grad de prioritate.

(149) Aportul de elemente chimice și organice în mări pune în pericol ecosistemele maritime și antrenează o degradare globală a mediului.

(150) Opțiuni politice

- Ameliorarea echilibrului între oferta și cererea de apă, în special în zonele expuse riscului de secetă. Dezvoltarea și folosirea unor instrumente economice pentru gospodărirea apei, cuprinzând și promovarea metodelor de exploatare agricolă și a unor tehnologii de irigare care să menajeze resursele de apă în zonele cu puține resurse.
- Promovarea cooperării transnaționale și interregionale la aplicarea unor strategii integrate pentru gestionarea resurselor de apă, cuprinzând și marile pânze freatice, în mod special în zonele amenințate de secetă sau de inundații și în regiunile costiere.
- Ocrotirea și reabilitarea marilor zone umede amenințate de extrageri excesive de apă sau de devierea cursurilor de apă care le alimentează.
- Gestionarea concertată a mărilor, în special prezervarea și reabilitarea ecosistemelor maritime amenințate.
- Întărirea responsabilității regiunilor în gestionarea resurselor de apă.
- Realizarea unor studii de impact de mediu și de impact teritorial pentru toate marile proiecte din domeniul gospodării apei.

3.4.4 Gestionarea creativă a peisajelor culturale

(151) Prin specialitatea lor, peisajele culturale contribuie la identitatea locală și regională și reflectă istoria și interacțiunea dintre om și natură. Ele

reprezintă în consecință o valoare considerabilă, de exemplu ca atracții turistice. Păstrarea acestor peisaje culturale este foarte importantă, dar ea nu trebuie să se manifeste excesiv, adică să facă imposibilă exploatarea economică. În unele cazuri, protecția focalizată a unor situri excepționale se impune. În alte cazuri, trebuie păstrate sau reabilite peisaje întregi. Tipul și modul de exploatare agricolă sunt deseori factorul decisiv pentru a preveni distrugerea peisajelor culturale.

(152) O caracteristică comună a numeroase peisaje europene este continua lor evoluție. Aceasta antrenează totuși un risc de uniformizare și de pierdere a biodiversității. Unele peisaje culturale vor trebui protejate în chip de exemple unice de peisaje culturale istorice, de pildă tufărișul (bocage), un peisaj mărginit de garduri naturale, întâlnit de-a lungul coastelor atlantice. Măsuri de protecție se impun și pentru unele elemente tipice de peisaje vechi, ca de exemplu vechile sisteme de “open fields” (câmpuri deschise), în care au apărut localități de interes istoric. De asemenea, drumuri istorice care traversează diferite țări, ca de exemplu drumul de pelerinaj care duce la Sf. Iacob de Compostella, sau “Via Francigena” din Italia, au o asemenea valoare, încât vor trebui protejate.

(153) Într-un mare număr de cazuri, reabilitarea sau amenajarea creativă a peisajelor sunt mai importante decât păstrarea situației actuale. În prezent, se asistă deseori la realizarea necoordonată a unor măsuri cu impact peisagistic, ale cărui rezultate țin de hazard și nu fac decât să reflecte diversitatea intereselor existente. Noile zone de activitate și noile cartiere rezidențiale sunt deseori amenajate fără să țină cont de criteriile estetice sau de mediu. În parte, exploatarea materiilor prime este la originea distrugerii unor întregi peisaje. Numeroase regiuni europene necesită în consecință o politică peisagistică individualizată, cu alte cuvinte o politică bazată pe integrare, deschisă la noi evoluții și care să contribuie la crearea sau reabilitarea peisajelor atractive.

(154) În unele cazuri, degradarea peisajelor este rezultatul unei insuficiente intervenții umane. Este vorba în special de locuri în care s-a renunțat la metodele agricole tradiționale. Foarte multe consecințe nefaste poate avea, în mod special, încetarea exploatarei agricole în zone amenințate, de exemplu regiunile muntoase sau costiere, agravând de exemplu eroziunea solului. În zonele mai puțin exploatate, diminuarea activității umane poate să ducă totuși la regenerarea naturii. Promovarea unor metode tradiționale de gestionare a peisajului, dezvoltarea turismului și

împădurirea pot reprezenta alternative la lăsarea totală a terenului în paragină.

(155) Opțiuni politice

- Păstrarea și dezvoltarea creativă a peisajelor culturale de mare valoare istorică, culturală, estetică sau ecologică.
- Valorificarea peisajelor culturale în cadrul strategiilor integrate de dezvoltare spațială.
- Ameliorarea coordonării măsurilor de dezvoltare care afectează peisajele.
- Reabilitarea creativă a peisajelor afectate de intervențiile umane, inclusiv măsuri de recultivare.

3.4.5 Gestionarea creativă a patrimoniului cultural

(156) Multe orașe și comune europene conțin numeroase situri de o valoare culturală excepțională, lăsate deseori în voia unei degradări lente dar constante. În pofida investițiilor considerabile consacrate conservării și restaurării, această tendință nu a putut fi oprită. Pentru a evita producerea unor pagube ireparabile, este necesară lansarea unor programe de protecție. Statele semnatare ale Acordului de la Granada din 1985 s-au angajat pe calea unei soluții care constă în protejarea patrimoniului arhitectural și în garantarea conservării sale, ținând însă cont în același timp de necesitățile unei societăți moderne.

(157) Patrimoniul cultural este amenințat în mod special de poluare, intervenții umane și riscuri naturale. Cunoștințele referitoare la acești factori de risc sunt însă insuficiente încă, făcând necesară dezvoltarea de metodologii pertinente, bazate pe un model complet de evaluare a riscurilor.

(158) Patrimoniul cultural al UE nu este alcătuit numai din monumente și situri arheologice izolate, cu valoare culturală și istorică. Diferitele stiluri de viață ale locuitorilor din orașele și comunele europene trebuie să fie considerate în ansamblul lor ca o componentă a patrimoniului cultural. Numeroase orașe europene sunt expuse pericolului comercializării și uniformizării culturale, care le distruge individualitatea și identitatea. Printre aceste pericole se numără de exemplu, speculația imobiliară, proiectele de infrastructură supradimensionate față de mediul lor și adaptarea prea servilă la cerințele turismului de masă. Acești factori aduc deseori o gravă atingere structurii și vieții sociale a orașelor, precum și potențialului lor de atractivitate pentru investițiile mobile. Strategiile de dezvoltare spațială pot contribui la contracararea acestor riscuri.

(159) Construcțiile contemporane novatoare nu trebuie considerate ca factori neaveniți, ci mai degrabă ca o îmbogățire a potențialului patrimoniului. Cele mai bune opere arhitecturale apar deseori ca reușite izolate, urmate de alte proiecte care degradează calitatea mediului urban. Construcțiile de clădiri sau ansambluri care răspund rareori unei viziuni contemporane de urbanism și rareori se integrează în mod armonios în ansamblul urban. Ca și în mediul rural, peisajele urbane sunt deseori rezultatul unei dezvoltări datorate hazardului. Strategiile urmărind o concepție creativă a imaginii urbane nu dezvoltă decât lent, deși sunt urgente, mai ales în orașele unde abandonul a cauzat o asemenea degradare a clădirilor, încât nimeni nu mai vrea să locuiască sau să investească în ele.

(160) Opțiuni politice

- Dezvoltarea de strategii integrate pentru protecția patrimoniului cultural amenințat sau degradat, inclusiv dezvoltarea instrumentelor pentru evaluarea factorilor de risc sau pentru depășirea situațiilor de criză.
- Păstrarea și amenajarea creativă a ansamblurilor urbane care merită să fie protejate.
- Promovarea unei arhitecturi contemporane de calitate.
- Sensibilizarea în legătură cu faptul că politicile de dezvoltare urbană și spațială de astăzi contribuie la patrimoniul cultural al generațiilor viitoare.

4. Aplicarea SDSC

4.1 Spre o dezvoltare spațială integrată

(161) La aplicarea opțiunilor politice de către structurile guvernamentale și administrative ale statelor membre și instituțiile UE, interferențele și posibilele conflicte pe plan material, teritorial și temporal trebuie să fie luate în calcul de la bun început, fiind necesară stabilirea în consecință a priorităților. Aceasta necesită noi modalități de cooperare, bazate pe liberul consimțământ, conform principiilor SDSC. Aplicarea opțiunilor politice se bazează pe principiul subsidiarității. O cooperare mai strânsă este deci necesară, pe de o parte între politicile sectoriale, precum și între politicile sectoriale și responsabilii cu dezvoltarea spațială integrată și este mai profitabilă decât aplicarea separată a politicilor sectoriale.

(162) O politică de dezvoltare spațială integrată la scara UE trebuie să combine opțiunile politice pentru dezvoltarea unor zone date, astfel încât frontierele naționale și alte constrângeri administrative să nu mai reprezinte obstacole în calea dezvoltării. SDSC stabilește cadrul pentru aplicarea integrată a opțiunilor politice. Aprofundarea conținutului său nu este sarcina unei singure autorități, ci este responsabilitatea unui mare număr de autorități însărcinate cu dezvoltarea spațială (amenajarea teritoriului, sistematizare regională, sistematizare urbană), ca și cu planificări sectoriale.

(163) Opțiunile politice se deosebesc în funcție de aria lor teritorială de aplicare. SDSC preconizează trei niveluri pentru cooperarea teritorială:

- nivel comunitar
- nivel transnațional / național
- nivel regional/local.

Din punctul de vedere al UE, cooperarea la nivel transnațional are o importanță de prim ordin în această privință. Strategiile și programele transnaționale contribuie la diferențierea politicilor sectoriale comunitare în diferitele regiuni ale UE. Ele pot favoriza de asemenea coordonarea între politicile comunitare și politicile corespunzătoare la nivel național, regional și local.

(164) Din posibilitățile de combinare a opțiunilor politice ale SDSC derivă o serie de sarcini importante pentru o politică de dezvoltare spațială echilibrată și

durabilă. Printre aceste sarcini, care trebuie precizate în funcție de fiecare situație locală, se numără:

- Promovarea punerii în rețea a regiunilor urbane: toate orașele și regiunile trebuie să fie în măsură să contribuie la reducerea șomajului, la creșterea economică și la echilibrul social în UE. Pentru a realiza acest lucru este necesar să se întărească parteneriatele și cooperarea strategică între regiunile urbane. Aceasta cere abordări regionale, transfrontaliere și transnaționale ale rețelelor urbane.
 - O mai mare accesibilitate, ca o condiție de bază a unei dezvoltări policentrice: chiar dacă este imposibil de atins un nivel de accesibilitate egal pentru toate regiunile UE, ameliorările cu respectarea principiului durabilității, sunt de o importanță crucială, în special în regiunile periferice și în spațiile foarte dense, care au foarte mult de suferit din cauza traficului foarte intens.
 - Dezvoltarea eurocoridoarelor: aceste coridoare pot întări coeziunea spațială a UE și reprezintă un instrument esențial al dezvoltării spațiale în sprijinul cooperării între orașe. Conceptul spațial de eurocoridor permite să se articuleze între ele politici sectoriale precum transportul, infrastructura, dezvoltarea economică, urbanismul și mediul. Un asemenea concept de dezvoltare va trebui să indice clar zonele susceptibile de a deveni mai dense ca urmare a creșterii și cele care trebuie păstrate ca spații deschise. UE conține pe numeroase coridoare potențiale. Unele coridoare sunt deja bine dezvoltate. De altfel, în UE sunt necesare coridoare noi, care să fie legate de cele existente. În acest scop, trebuie identificate principalele verigi lipsă și rețelele secundare.
 - Întărirea orașelor și regiunilor la frontierele exterioare ale UE: politici pentru dezvoltarea "orașelor-poartă", infrastructuri multimodale pentru coridoare europene, un acces echivalent la serviciile de telecomunicații și o bună accesibilitate intercontinentală pot reîntări rolul regiunilor și orașelor situate de-a lungul acestor frontiere. Aceasta este valabil atât pentru procesul de lărgire, cât și pentru aprofundarea relațiilor cu țările terțe, atât spre sud cât și spre alte regiuni economice de importanță mondială.
 - Menținerea și dezvoltarea biodiversității în regiunile UE: dezvoltarea fructuoasă a unei rețele europene de spații naturale depinde de coordonarea
-

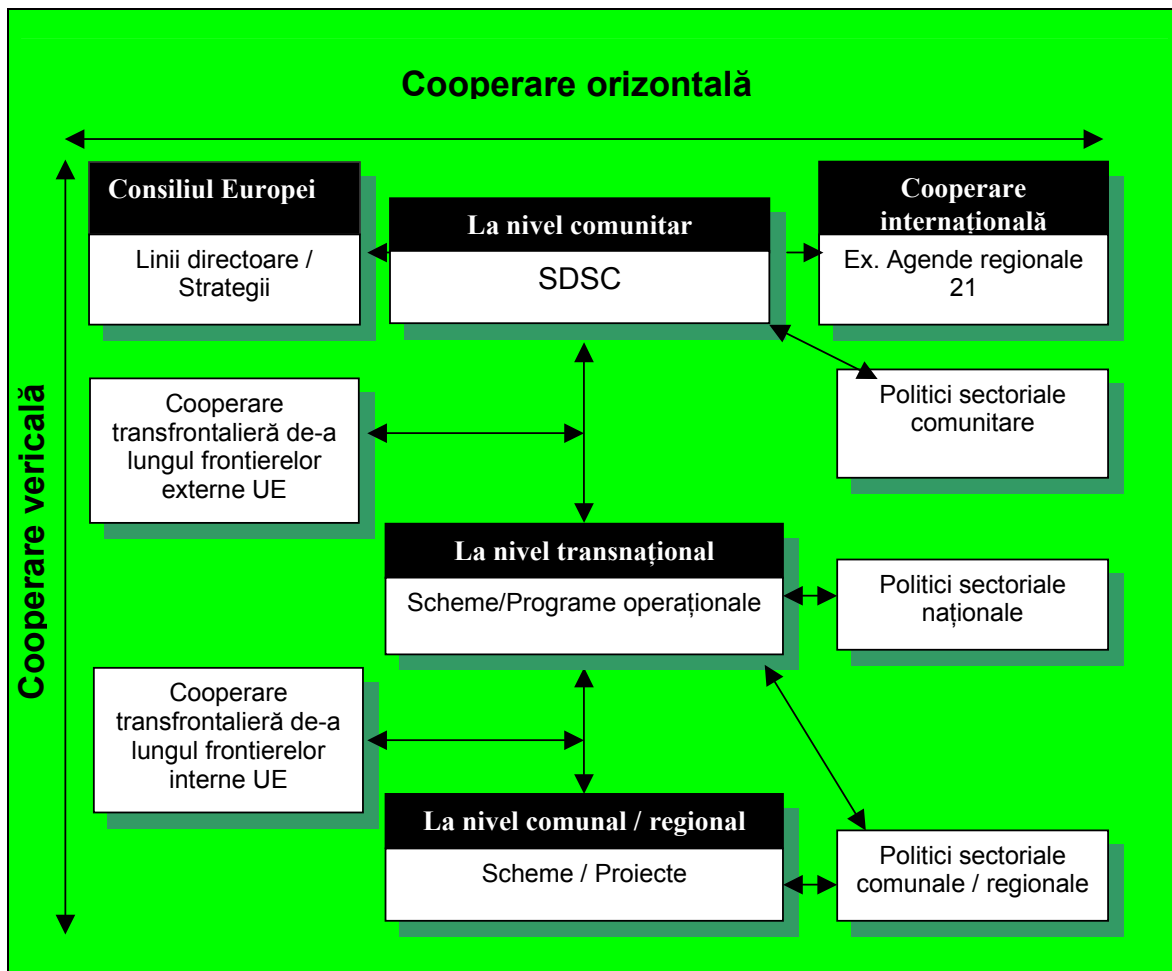
spațială a diverselor politici comunitare, ca și de măsuri corespunzătoare luate la nivel național. Numeroase specii de animale sălbatice, mai ales păsări au ca mediu de viață în decursul unui an întregul ansamblu teritorial al UE. Este important ca relațiile dintre elementele care constituie aceste rețele, de exemplu zonele umede, parcurile naționale, insulele, regiunile costiere, lagunele și unele zone rurale să fie înțelese și să fie coordonate la scară europeană, cu implicarea activă a factorilor regionali și locali.

- Dezvoltarea patrimoniului cultural european: ținând cont de mondializare, păstrarea diversității identității europene necesită coordonarea strategiilor coerente de păstrare a patrimoniului

cultural cu nevoile economiei și dezvoltării regionale. În această perspectivă, linii directoare și instrumente de dezvoltare spațială trebuie să fie stabilite. Aceasta privește atât patrimoniul cultural de origine comună dispersat în toată Europa (de ex., moștenirea culturală celtă sau itinerariile istorice de pelerinaj), ca și patrimoniul local (ca de ex. ansamblurile urbane din Bruges sau Veneția)

- Necesitatea unei amenajări integrate a zonelor costiere (AIZC): din cauza conflictelor sectoriale crescânde, a evoluției demografice și numărului de instituții și factori interesați în zonele costiere, acestea pun probleme majore pentru dezvoltarea spațială la scara UE.

Figura 7 : Modalități de cooperare în materie de dezvoltare spațială

(165) Devine clar că transpunerea în practică a obiectivelor și opțiunilor politice ale dezvoltării spațiale cere abordări politice diferite de cele aplicate în domeniile politice în care Comunitatea are o competență bine definită.

- Chiar dacă nu este stabilită la nivel comunitar nici o competență în materie de amenajarea teritoriului, trebuie garantat că diversele politici comunitare cu impact teritorial nu se contrazic sau nu se neutralizează reciproc.
- Nu trebuie totuși să se construiască pornind de la SDSC un plan-cadru care să se impună altor sectoare politice. Aplicarea sa se bazează pe principiul liberului consimțământ, aceasta cerând înainte de orice cooperare, consens și consultarea responsabililor politici și organelor executive implicate la nivel comunitar, național, regional și local. O largă susținere din partea populației este o condiție pentru o aplicare eficientă a abordării politice a dezvoltării spațiale.
- Pentru aplicarea documentului european pe care îl reprezintă SDSC, accentul dominant este pus pe nivelul comunitar și transnațional. Trebuie dată prioritate chestiunilor care nu pot fi tratate în mod adecvat de către unul sau două state membre, ci care necesită cooperarea mai multor state. În acest domeniu, mai mult decât în alte domenii politice, succesul unei politici de dezvoltare spațială depinde de colaborarea la nivel local și regional. Din acest motiv, acțiunile transnaționale sau transfrontaliere la aceste niveluri sunt indispensabile pentru aplicarea SDSC.
- Există o multitudine de moduri de cooperare transfrontalieră în materie de dezvoltare spațială. Proiecte pentru o dezvoltare echilibrată și durabilă ale regiunilor frontaliere ca și proiecte de investiții putând fi întărite și susținute printr-un consens mutual al celor două părți ale frontierei, prin acorduri politice, prin studii de impact teritorial interstatal și prin adaptarea legislațiilor naționale.

4.2 Aplicarea SDSC la scară comunitară

(166) Aplicarea sau luarea în considerare a SDSC de către instituțiile europene poate contribui la creșterea eficienței politicilor comunitare. Parlamentul European, Comitetul regiunilor, ca și Comitetul economic și social și-au exprimat clar sprijinul în favoarea unei decizii regionale mai echilibrate a orașelor și regiunilor UE în luările lor de poziție privind SDSC.

(167) Comisia Europeană a creat un grup interservicii în vederea analizării interacțiunilor între politicile comunitare și dezvoltarea spațială. În plus, este experimentată o abordare spațială integrând un mai mare număr de domenii politice, de exemplu, în cadrul programului demonstrativ pentru amenajarea integrată a zonelor costiere. În felul acesta, sunt create noi arii de acțiune pentru cooperare orizontală.

Este recomandabil pentru Comisia Europeană să evalueze în mod sistematic și periodic la nivel european impactul teritorial al unor politici, ca de ex. Politica agricolă comună, politica transporturilor și rețelele transeuropene, politica structurală, politica de mediu, politica concurenței, politica cercetării și tehnologiei.

(168) Reuniunile miniștrilor care răspund de amenajarea teritoriului și cele ale Comitetului de dezvoltare spațială (CDS) joacă un rol central în aplicarea și aprofundarea SDSC. Caracterul lor informal nu permite totuși să ia decizii. Din acest motiv, instituțiile europene, ca Parlamentul European și Comitetul Economic și Social, sunt în favoarea unei oficializări (formalizări) a acestor organe, respectând și principiul subsidiarității. Statele membre au păreri diferite asupra acestui subiect.

Se propune statelor membre să studieze propunerile instituțiilor europene pentru oficializarea reuniilor miniștrilor amenajării teritoriului, ca și ale Comitetului de Dezvoltare Spațială, respectându-se și principiul subsidiarității.

(169) Odată cu crearea Uniunii Economice și Monetare și cu lărgirea comerțului internațional, problemele dezvoltării spațiale privesc nu numai instituțiile UE, ci și organizațiile politice de cooperare europeană și internațională (de ex., Consiliul Europei, OCDE), organizațiile neguvernamentale, grupările economice și societățile din sectorul terțiar, precum și sindicatele.

Se propune instituțiilor europene ca, în acord cu autoritățile naționale însărcinate cu dezvoltarea spațială, să angajeze măsuri de cooperare cu organizațiile și instituțiile internaționale, cu scopul de a promova o aplicare coerentă a SDSC la scară internațională.

(170) Punerea la dispoziție a unor informații complete la scară comunitară în cadrul unei observări permanente a spațiului cuprinde:

- lărgire a bazei de cunoștințe prin punerea la dispoziție a unor date și indicatori comparabili, a unor analize și cercetări asupra tendințelor transfrontaliere, transnaționale și europene care influențează dezvoltarea spațială.
- un schimb de informații comparabile privind practica planificării teritoriale.
- observare și evaluare a dezvoltărilor spațiale care pot avea implicații pentru obiectivele și opțiunile politice, ca și elaborarea de criterii și indicatori adecvați. Acest lucru este deosebit de important pentru aprofundarea SDSC.

Se propune statelor membre să prezinte în mod regulat, în rapoarte naționale privind dezvoltarea spațială, informații standardizate privind aspecte importante ale politicii lor naționale de dezvoltare spațială și transpunerea ei în practică și să se sprijine în acest scop pe structura SDSC, aceasta contribuind la o prezentare comparabilă a tendințelor care au impact asupra teritoriului în statele membre.

(171) SDSC – furnizează o primă evaluare a tendințelor și problemelor în materie de dezvoltare spațială în Europa. În completare la efectuarea studiilor și cercetărilor sunt necesare analize aprofundate ale dezvoltării spațiale europene, fundamentate statistic pe baze comune și acoperind o perioadă mai lungă. Există deja date și analize armonizate la nivel european sub formă de documentare, ca de exemplu rapoarte periodice asupra situației speciale și economice și asupra dezvoltării regiunilor Comunității și “Raportul asupra coeziunii”. În timpul redactării SDSC au fost totuși constatate mari lacune în materie de date comparabile privind spațiul. Criteriile propuse pentru prima oară în timpul președințiilor spaniolă și italiană, menținute și în perioada președinției olandeze, ar putea să furnizeze un punct de plecare pentru strângerea lor. În prezent sunt examinate în detaliu, în cadrul programului de studiu al Comisiei Europene, următoarele criterii:

- poziția geografică
- puterea economică
- integrarea socială
- integrarea spațială
- presiunea asupra ocupării terenului
- bogății naturale
- bogății culturale

S-a propus Comisiei europene și statelor membre să pună de acord asupra criteriilor și indicatorilor fiabili, pentru a putea susține în mod eficient dezvoltarea

durabilă a regiunilor și orașelor. Este necesară o cercetare pe termen lung asupra temelor cu influență spațială în UE, ca o componentă a unui proces permanent de actualizare a SDSC. În acest sens, principalele activități sunt:

- studii și proiecte pilot stabilite la inițiativa Comisiei, vizând identificarea și analiza problemelor și soluțiilor în materie de dezvoltare spațială și regională în legătură cu SDSC, ca și testarea unor noi forme de cooperare.
- schimbul de experiență novatoare în vederea unei bune utilizări și a transmiterii cunoștințelor în domeniul dezvoltării spațiale și regionale.

(172) Pentru elaborarea unor scenarii de dezvoltare spațială pe termen lung este nevoie și de criterii și indicatori spațiali. Temele de amploare europeană pentru dezvoltarea spațială expuse în prezentul SDSC se bazează pe unele ipoteze valabile pe termen lung. Deși cooperarea în materie de dezvoltare spațială este posibilă atât pe termen scurt, cât și mediu, nu trebuie pierdute din vedere problemele și perspectivele pe termen lung.

În consecință, se propune Comisiei Europene și statelor membre să evalueze tendințele care apar și factorii care le influențează, ca și incidența lor spațială diferențială și să urmărească această sarcină pe termen lung, considerând-o ca fundamentală. În acest scop, vor fi examinate, următoarele teme:

- evoluția demografică și repartitia ei;
- mondializarea economiei;
- schimbarea structurii și localizării activităților economice și a pieței muncii;
- schimbările în domeniile tehnologiei transporturilor, telecomunicațiilor, energiei și schimbului de informații;
- politicile sectoriale și proiectele UE;
- eficacitatea diferitelor rețele urbane și de parteneriat;
- lărgirea UE;
- relații cu țări terțe.

(173) Pe lângă schimbul de informații, o rețea de instituții de cercetare ale statelor membre, specializate în dezvoltarea spațială, ar trebui să pregătească și să asiste cooperarea politică a autorităților însărcinate cu dezvoltarea spațială, între ele și cu Comisia. Rezultatele cercetărilor ar putea să constituie o bază de discuții pentru Comitetul de dezvoltare spațială (CDS).

Cooperarea între institutele de cercetare și colaborarea lor strânsă cu CDS necesită structuri de lucru permanente și ar trebui finanțate de bugetul comunitar. Pe lângă un secretariat central al rețelei, o punere eficientă în rețea a institutelor de cercetare naționale ar putea să facă inutilă crearea încă unei agenții europene centralizate. Colaborarea în cadrul unei rețele este experimentată în prezent în cadrul unui program de studiu bazat pe articolul 10 din regulamentul FEDER.

Instituționalizarea unui Observator în rețea al amenajării teritoriului european trebuie inițiată cât mai repede, ținând cont de concluziile programului de studiu.

4.3 Cooperarea transnațională între statele membre

(174) Prin inițiativa comunitară INTERREG II C, UE a lansat din 1996 o abordare novatoare pentru politică integrată de dezvoltare spațială la scară transnațională. Cooperarea statelor membre se articulează în jurul a trei mari domenii: cooperare transnațională în materie de dezvoltare spațială în șapte spații de cooperare (harta 3), prevenirea inundațiilor în două zone din program, prevenirea secetei prin patru programe de ajutor național (harta 4), pe baza unor probleme elaborate în comun. În plus, proiecte – pilot transnaționale sunt realizate în baza art. 10 FEDER în patru zone de cooperare (harta 5). Delimitarea spațiilor de cooperare este rezultatul unui proces de negociere între statele participante. La unele spații de cooperare participă și state care nu fac parte din UE.

(175) În aceste mari spații de cooperare se experimentează pentru prima dată colaborarea transnațională în jurul unor proiecte de dezvoltare spațială în cadrul unor structuri comune de organizare, gestionare și finanțare (tabelul 1).

(176) Cuprinderea unor proiecte de dezvoltare transnațională depășește regiuni direct frontaliere. În cadrul prevenirii inundațiilor provocate de se fac progrese – cu mijloace din partea UE – în planificarea unor zone vaste de retenție în amonte (Germania), pentru a se evita ca viitoarele creșteri în aval (Olanda) să aibă aceleași consecințe ca în trecut. Alte proiecte experimentează de-a lungul mai multor coridoare de transport național o gestionare comună a traficului, punerea în funcțiune a unor sisteme de transport integrate și o punere coordonată în valoare a potențialului economic regional.

(177) Se acordă prioritate proiectelor care promit tuturor statelor partenere un profit pentru dezvoltarea lor spațială, chiar dacă se întâmplă ca unele să nu se implice financiar.

Poate fi vorba de activități de planificare, de gestiune de proiecte, de rețele, de acțiuni-pilot, de schimburi de experiență, studii de fezabilitate și, într-o oarecare măsură, investiții complementare în materie de infrastructură. Paralel, în cadrul proiectelor, diferite practici naționale fac obiectul unor schimburi de experiență peste frontiere, în domenii ca administrația publică, planificarea, dreptul, gestiunea și parteneriatul public – privat; este impulsionată cooperarea întreprinderilor, administrațiilor, asociațiilor și colectivităților teritoriale.

(178) Realizarea de programe operaționale a scos în evidență un mare interes pentru cooperarea transnațională a colectivităților regionale și locale care au participat și ele într-o anumită măsură la cofinanțarea proiectelor. De la primele negocieri s-a conturat posibilitatea depășirii cheltuielilor în unele programe. În spațiul Balticii, de ex., cooperarea se desfășoară deja pe baza unor obiective politice ale dezvoltării spațiale comune, 200 de colectivități teritoriale participând la realizarea proiectelor.

S-a propus Comisiei Europene și statelor membre să urmărească în cadrul inițiativei comunitare INTERREG III cooperarea transnațională axată pe proiecte din domeniul dezvoltării spațiale și să pună la punct împreună condiții – cadru adecvate. Aceasta va reprezenta un instrument primordial pentru aplicarea SDSC. Sarcinile principale sunt:

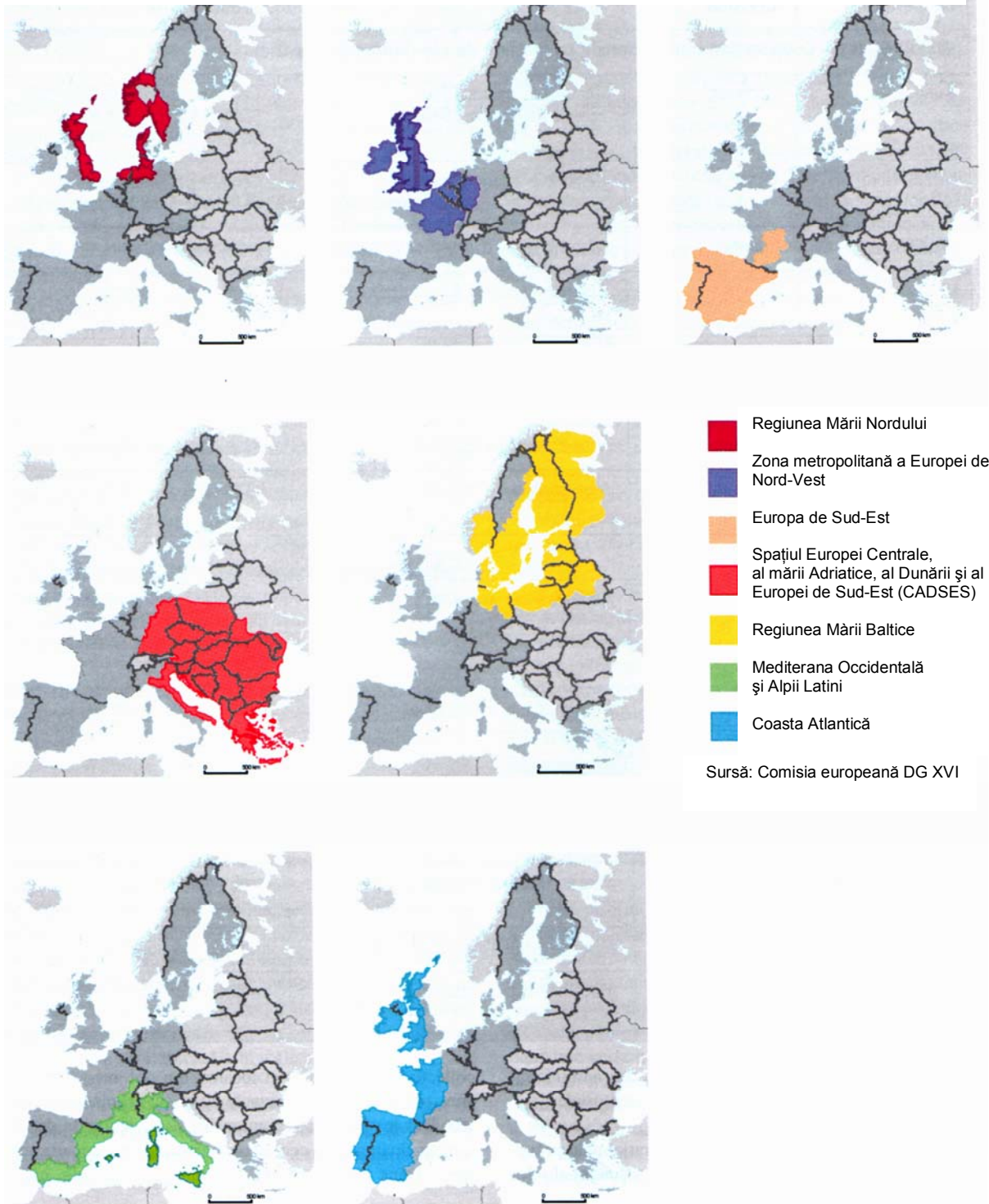
- *menținerea spațiilor de cooperare adecvate și urmărirea dezvoltării unor structuri administrative, financiare și de gestionare transnațională comune pentru programe și proiecte,*
- *întărirea participării colectivităților teritoriale regionale și locale la procesele decizionale și de punere în practică a programelor,*
- *continuarea promovării unor proiecte spațiale mai integrate, ținând cont de miza politicilor sectoriale, în scopul garantării efectelor de sinergie;*
- *eliminarea obstacolelor juridice din statele membre, care împiedică armonizarea transfrontalieră și transnațională a planurilor și măsurilor cu incidență spațială;*
- *utilizarea proiectelor pentru a pregăti măsuri de investiții, dezvoltarea în continuare a instrumentelor de amenajare a teritoriului, în*

- special studiile de impact teritorial transfrontaliere;
- susținerea cooperării cu țări, în special cu țările Europei centrale și de est și cu Ciprul, în vederea pregătirii aderărilor la UE, precum și cu țările riverane mediteraneene;
- evaluarea prin referire la SDSC a rezultatelor cooperării transnaționale în cadrul INTERREG și la art. 10 FEDER de către organele competente ale UE și ale statelor membre.

Tabelul 1. Structura și punerea în aplicare a programelor operaționale transnaționale privind dezvoltarea spațială

Spațiul de cooperare	Organe de decizie	Secretariat	Finanțări din fonduri UE
INTERREG II C – Cooperare transnațională în materie de dezvoltare spațială			
Baltica	Comun	Centrală la Rostok, RFG Filiala la Karlskrona, Suedia	Centrală prin intermediul Băncii de investiții din Schleswig – Holstein la Kiel / Rostock
Marea Nordului	Comun	Centrală la Viborg – Danemarca	Centrală prin intermediul Jyske – Bank - Viborg
CADSES	Comun	Punerea în rețea a unor instituții naționale	Instituții naționale
NWMA	Comun	Centrală la Londra – Marea Britanie	Centrală prin intermediul Lloyds – Bank - Londra
Spațiul Atlanticului	Comun	Punere în rețea a unoe instituții naționale cu susținerea unui secretariat central la Poitiers – Franța (în pregătire)	Centrală prin intermediul unei bănci desemnate
Europa de SV	Comun	Punere în rețea a unor instituții naționale	Instituții naționale
Mediterrana Occidentală / Alpii Latini	Comun	Punere în rețea a unor instituții naționale	Instituții naționale
INTERREG II C – Prevenirea inundațiilor			
Protecția împotriva inundațiilor Rin / Meusa	Comun	Centrală la Haga - Olanda	Centrală prin intermediul Băncii de Investiții Renania de Nord / Westphalia - Dusseldorf
Franța / Italia	Comun	Pus în rețea de instituțiile naționale	Instituții naționale
Proiecte Pilot după art. 10 FEDER			
Periferie Nord	Comun	Centrală la Oulu – Finlanda	Centrală prin intermediul Consiliului Regional al Ostrobotniei de Nord
Mediterrana Occidentală	Comun	Pus în rețea de instituțiile naționale	Instituții naționale
Spațiul Alpin	Comun	Pus în rețea de instituțiile naționale	Instituții naționale
Mediterrana S-E	Comun	Pus în rețea de instituțiile naționale	Instituții naționale

Harta 3: Interreg II C Programe generale de cooperare

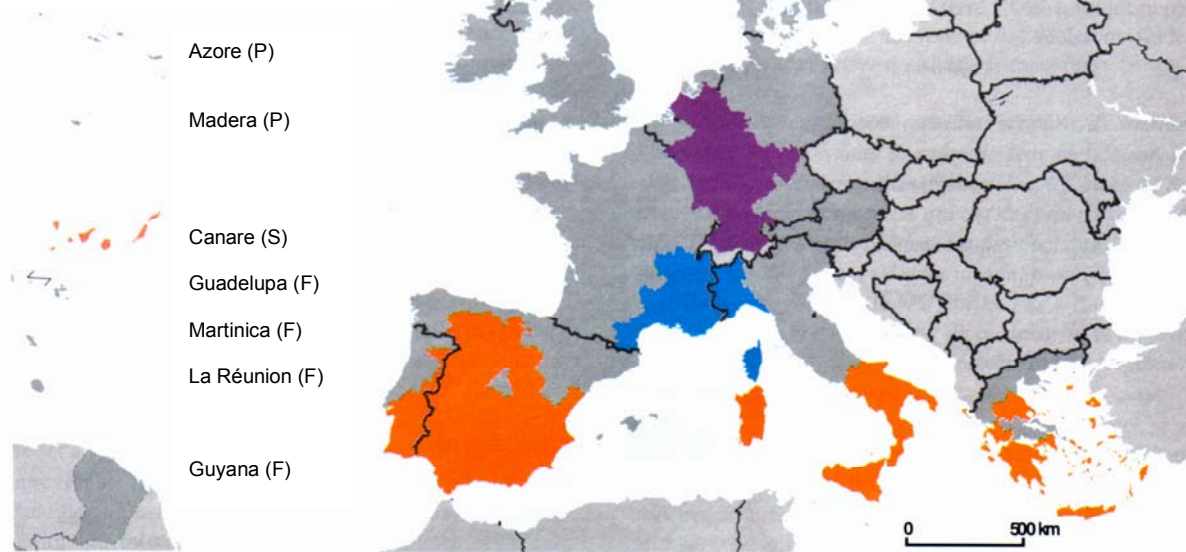

Harta 4: Interreg II C Programe de prevenire a inundațiilor și de combatere a secetei

Zonele acoperite de programele de prevenire a inundațiilor

- activități Interreg Rin-Meusa (IRMA)
- Franța și Italia
- zonele acoperite de programele de combatere a secetei (programe naționale)

Sursă: Comisia europeană DG XVI

(179) În prezent, pot participa la INTERREG II C și la acțiuni – pilot țări terțe, în baza art. 10 FEDER. Ele nu beneficiază totuși de subvenții FEDER, ci de acelea furnizate de alte programe de ajutor (Phare, Tacis). Combinarea acestor programe de ajutor în aceeași zonă de cooperare se dovedește foarte dificilă, din cauza diferențelor de reguli administrative. Programul INTERREG ar putea fi utilizat mai eficient ca “instrument de inițiativă” pentru țările candidate la aderare, dacă participarea lor ar fi facilitată de structuri administrative simplificate.

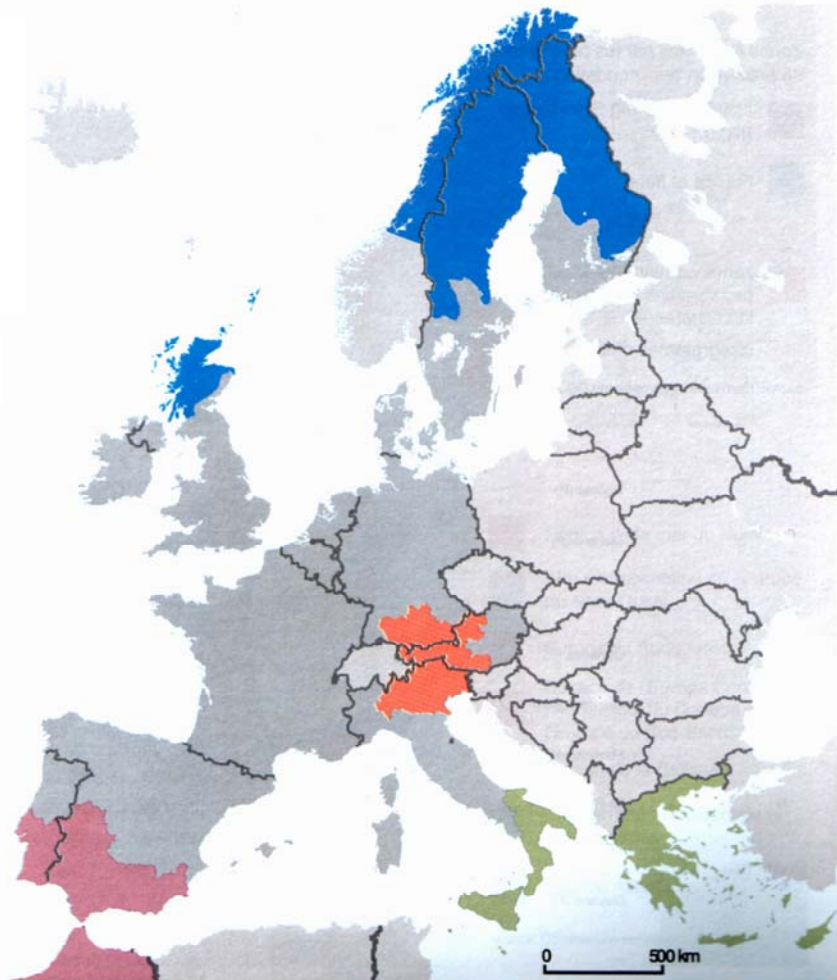
Se recomandă Comisiei să amelioreze legătura între INTERREG și programele Comunității destinate țărilor terțe, astfel încât realizarea programelor și proiectelor de dezvoltare spațială să poată fi asigurată de o “singură mână”.

Harta 5: Acțiuni pilot pe baza articolului 10

- Zona Periferiei de Nord
- Porturile mediteraneene
- Spațiul Alpilor Orientali
- Spațiul Mediteranei centrale și orientale (Archi-med)

Sursă: Comisia europeană DG XVI

- Azore (P)
- Madera (P)
- Canare (S)
- Guadelupa (F)
- Martinica (F)
- La Réunion (F)
- Guyana (F)

4.4. Cooperarea transfrontalieră și interregională

(180) Colectivitățile teritoriale, regionale și locale se numără printre factorii cheie ai politicii europene de dezvoltare spațială.

Punerea în practică a opțiunilor politice cere o susținere activă din partea nivelurilor regionale și locale, de la micile orașe din zonele rurale până în regiunile metropolitane. Colectivitățile teritoriale regionale și locale realizează obiectivele comunitare prin cooperare și în virtutea așa – numitului principiu al “contra curentului”.

În același timp, la acest nivel, ansamblul cetățenilor poate resimți direct rezultatele politicilor europene de dezvoltare spațială. În plus, o serie de probleme privind dezvoltarea spațială nu pot fi rezolvate satisfăcător decât prin cooperarea transfrontalieră a colectivităților teritoriale. Cooperarea dincolo de frontiere joacă un rol cheie în aplicarea SDSC.

(181) Cooperarea transfrontalieră a regiunilor frontaliere învecinate a fost pregătită în Europa de comisii guvernamentale și de comisii de amenajare a teritoriului precum și prin recomandări ale Consiliului Europei. Ea este susținută financiar din 1990 prin intermediul inițiativei comunitare **INTERREG**. Aproape toate regiunile frontaliere au beneficiat de ajutorul adus de **INTERREG** cu scopul de a constitui organisme, structuri și rețele comune. Crearea unor asemenea structuri a fost un pas prealabil elaborării schemelor transfrontaliere de dezvoltare spațială în regiunea Oresund, în țările Benelux, în euroregiunile de la frontiera germano – olandeză sau în regiunea Sarr – Lor – Lux, de exemplu. În felul acesta s-a putut mări eficiența coordonării spațiale a unor proiecte izolate. Schemele transfrontaliere de dezvoltare spațială constituie astăzi o bază importantă pentru programe operaționale transfrontaliere de moment. Câteva exemple:

- susținerea cooperării între regiunile frontaliere limitrofe, grație căreia orașele și comunele se dezvoltă “într-un singur și același” spațiu economic;
- mai bună articulare între transporturile publice regionale și rețelele principale de transport dincolo de frontiere;
- politică de dezvoltare peisagistică și de protecție a mediului pentru zonele sensibile din punct de vedere ecologic, cu scopul de a crea sisteme transfrontaliere de legătură între biotopi.

Se propune statelor membre și colectivităților teritoriale și locale să urmărească realizarea de noi programe și proiecte transfrontaliere, mai ales:

- *elaborarea de planuri și scheme transfrontaliere de amenajarea teritoriului (scheme de dezvoltare spațială) și luarea lor în calcul în planificările naționale pentru dezvoltarea spațială și sectorială;*
- *coordonarea transfrontalieră regulată a tuturor proiectelor și măsurilor cu efect spațial;*
- *elaborarea de planuri transfrontaliere regionale comune și, acolo unde acest lucru se justifică, de planuri de ocupare a terenului – cea mai ambițioasă formă a unei noi politici transfrontaliere de dezvoltare spațială.*

(182) Autoritățile naționale însărcinate cu planificarea, regiunile și orașele nu au întodeauna posibilitatea, în ciuda UEM, de a influența activ deciziile care le afectează și care sunt luate în țările vecine.

În consecință, se propune statelor membre să examineze necesitatea creării în cadrul legislației lor a unei baze pentru coordonare transfrontalieră a planurilor și măsurilor cu incidență spațială care au repercusiuni semnificative asupra statelor vecine. Țările vecine trebuie să convină planuri și măsuri adecvate, în virtutea principiului reciprocității și echității. O asemenea coordonare ar trebui prevăzută pe baza parteneriatului și principiilor subsidiarității, atât la scară regională / locală cât și la scară interstatală.

(183) Un mare număr de opțiuni politice se aplică competențelor de nivel regional și local, necesitând și o cooperare între colectivitățile teritoriale nelimitrofe, separate geografic, aparținând unor state membre diferite, care sunt confruntate cu aceleași preocupări.

Una din ideile politice fundamentale ale SDSC este că răspunsul la problemele spațiale nu este de căutat numai la nivel european sau transnațional, colectivitățile regionale și locale fiind încurajate să participe la soluționarea problemelor europene. În acest mod, ele își pot promova propunerile privind structura teritorială a Europei de mâine.

Propunerile următoare se referă atât la cooperarea transfrontalieră, cât și interregională. Ele se aplică totuși cooperării colectivităților teritoriale în interiorul unei regiuni (intraregională).

Se propune colectivităților teritoriale regionale și locale să coopereze mai strâns la dezvoltarea spațială durabilă. Este vorba despre:

Măsuri de informare și de cooperarea la nivel regional:

- *ameliorarea accesibilității prin articularea sistemelor de transport regional la nodurile naționale / internaționale;*
- *contribuția la o dezvoltare integrată a infrastructurii de transport,*
- *programe de acțiune pentru păstrarea nucleelor de habitat în zonele rurale atinse de o diminuare a populației și de păragină;*
- *strategii de dezvoltare durabilă a peisajelor rurale și evaluarea potențialului lor din punct de vedere al exploatarii energiilor regenerabile;*
- *dezvoltarea peisajelor și ecosistemelor de importanță regională și europeană;*
- *planuri de ocupare a terenului coordonate, ținând cont de gestionarea inteligentă a resurselor de apă;*
- *programe pentru conservarea și dezvoltarea patrimoniului cultural comun.*

Măsuri de informare și cooperare la nivel local:

- *strategii comune de diversificare a orientărilor economice spre o dezvoltare de cooperări între orașe și resurse urbane ;*
- *definirea de modele de planificare pentru o dezvoltare urbană durabilă incluzând în special promovarea de modele de transport multimodale și diminuarea necesităților de deplasare ;*
- *parteneriat urban și rural pentru o exploatare durabilă a unor strategii posibile de dezvoltare spațială novatoare pentru orașe și periferiile lor rurale;*
- *programe de acțiune pentru protecția și pastrarea patrimoniului cultural urban și promovarea unei arhitecturi de mare calitate.*

4.5 Aplicarea SDSC în statele membre

(184) Autoritățile responsabile cu amenajarea teritoriului la nivel național, regional sau local au misiuni importante la două niveluri:

- la nivel extern, datorită faptului că în cadrul responsabilităților care le incumbă în calitate de state membre, ele utilizează SDSC pentru

planificarea și punerea în aplicare a măsurilor de cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională,

- la nivel intern, datorită faptului că ele țin cont de SDSC la stabilirea politicii de dezvoltare spațială care privește exclusiv propriul lor teritoriu.

Se propune statelor membre ca pe viitor să se țină cont în mod adecvat de obiectivele și opțiunile politice ale SDSC la amenajarea teritoriului național și să informeze opinia publică despre desfășurarea cooperării europene în domeniul politicii de dezvoltare spațială.

(185) Aplicarea SDSC în planificările naționale și regionale va deveni deosebit de importantă pentru întărirea coeziunii economice și sociale a UE. Ea va face și ca autoritățile locale să poată ține mai bine cont de obiectivele și opțiunile politice ale SDSC în propria lor politică.

Se propune statelor membre să țină cont de dimensiunea europeană a dezvoltării spațiale în coordonarea politicilor, planurilor și rapoartelor lor naționale de dezvoltare spațială. Aici se impune din ce în ce mai mult necesitatea “de a europeniza planificarea națională regională și urbană”. Aceasta înseamnă că în planurile lor cu impact teritorial, organele politice și administrative vor trebui să evite să considere teritoriul ca o insulă și să țină cont de la bun început de relațiile și interacțiunile europene.

(186) Un număr de state membre au instituționalizat procedurile de consultare în privința problemelor de dezvoltare spațială. Ele realizează un studiu de impact spațial pentru proiectele de dezvoltare cu puternică incidență spațială. Grație participării factorilor interesați, investițiile vor avea efecte mai pozitive asupra dezvoltării spațiale încă de la începutul fazei de planificare. Statele din jurul Balticii au recomandat aplicarea de asemenea proceduri la proiectele-pilot pentru regiunile costiere.

Statele membre trebuie să intensifice schimburile de experiență privind studiile de impact teritorial și să continue să dezvolte reglementările și instrumentele naționale.

4.6 Importanța SDSC pentru cooperarea paneuropeană și internațională.

(187) SDSC furnizează și un cadru pentru o cooperare mai strânsă între cele 15 state și celelalte 25 state ale Consiliului Europei în materie de dezvoltare spațială paneuropeană. Se are în vedere o cooperare deosebit de intensă în privința celor 11 țări candidate la aderare. Interrelațiile crescând cu Elveția și Norvegia și interesul pentru cooperare exprimată de aceste țări confirmă necesitatea lărgirii planificării dezvoltării spațiale a UE dincolo de teritoriul uniunii. Cooperarea în cadrul Consiliului Europei capătă o importanță politică deosebită pentru dezvoltarea unei politici continentale de dezvoltare spațială.

(188) Este în curs de elaborare o strategie de dezvoltare spațială paneuropeană (“Linii directoare pentru o dezvoltare spațială viabilă pe continentul european”), pe baza Conferinței Europene a miniștrilor însărcinați cu amenajarea teritoriului (CE MAT), care a avut loc în octombrie 1997 în Cipru. Spre deosebire de munca realizată în comun de către statele membre UE la elaborarea SDSC, la nivelul **Consiliului Europei** accentul este pus pe aspectele următoare:

- luarea și mai mult în calcul a importanței dimensiunii continentale a dezvoltării spațiale în Europa,
- analiza situației și a așteptărilor specifice ale țărilor Europei Centrale și de est prin comparație cu cele ale Europei occidentale și discutarea unor principii directoare de dezvoltare spațială adecvată,

- găsierea unor modele de finanțare pentru proiectele de dezvoltare spațială.

Documentul va fi discutat de miniștrii amenajării teritoriului la viitorul **CEMAT** în anul 2000, în contextul **EXPO de la Hanovra**.

Se propune integrarea obiectivelor și opțiunilor politice ale SDSC ca o contribuție fundamentală a celor 15 state membre UE la strategia de dezvoltare spațială paneuropeană.

(189) Elaborarea de agende regionale și locale pentru o dezvoltare spațială durabilă, ca urmare a procesului început la Rio (Agenda 21) constituie un câmp de acțiune internațional pentru aplicarea SDSC. Soluțiile care au fost găsite în acest cadru trebuie să servească la adâncirea unei politici europene de dezvoltare spațială durabilă. În paralel, o dezvoltare spațială echilibrată și durabilă reprezintă un element esențial al unei politici europene responsabile pe plan ecologic. Aceste interrelații au stat, de exemplu, la baza elaborării Agendei 21 regionale pentru spațiul Balticii (Baltic 21).

Se propune statelor membre și colectivităților teritoriale regionale și locale să se asocieze prin intermediul schemelor și a proiectelor la elaborarea și aplicarea agendelor 21 regionale și locale. SDSC poate constitui un important impuls în acest sens.

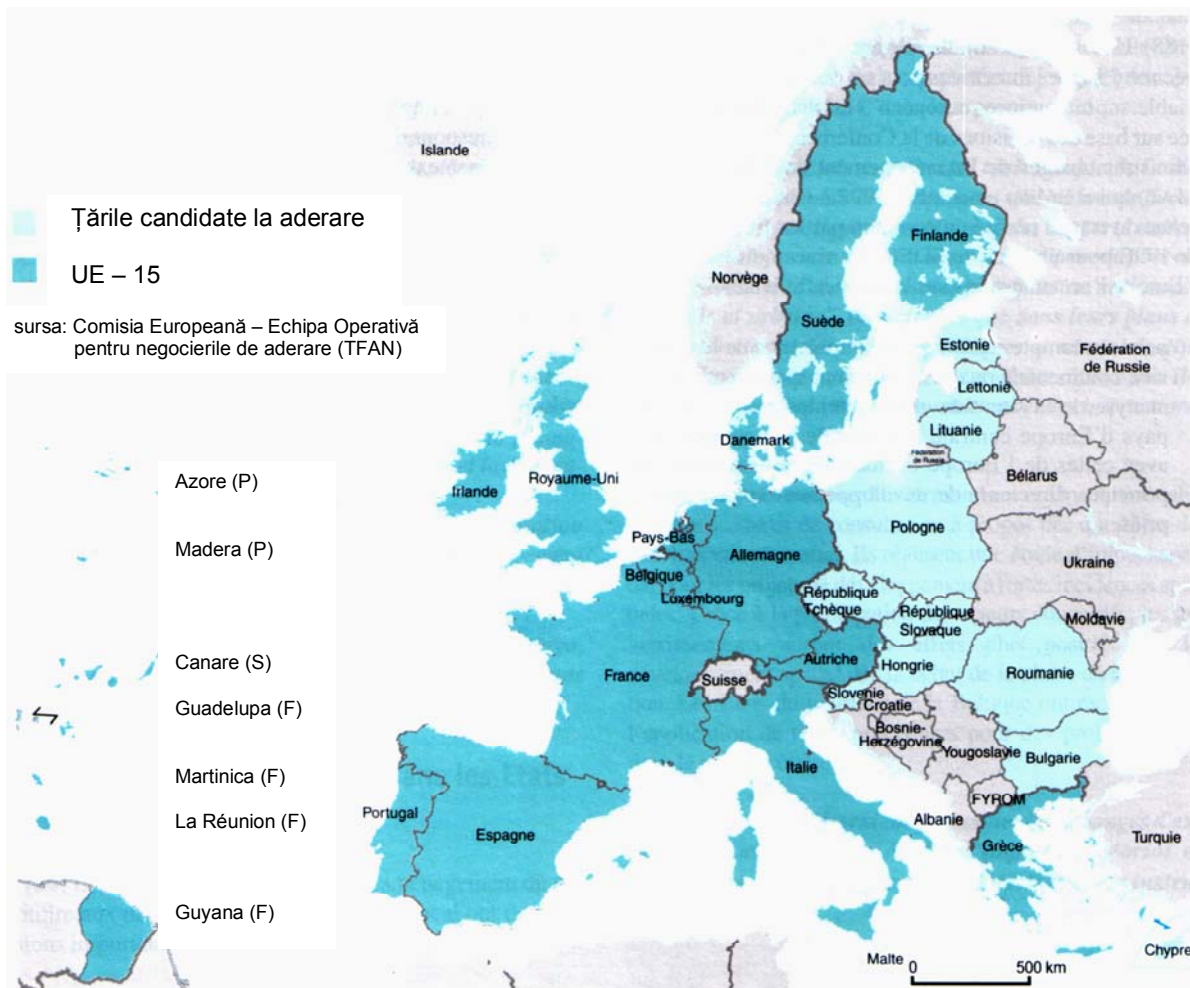
5. Lărgirea UE – o provocare suplimentară pentru politica europeană de dezvoltare spațială.

5.1. Un nou spațiu de referință pentru SDSC

(190) Ca urmare a prezentării “Primului proiect oficial al SDSC la Noordwijk în iunie 1997, statele membre ale Comisiei Europene au convenit să adauge un capitol specific, consacrat problemelor pe care procesul de lărgire recent început le ridică în fața politicii europene de dezvoltare spațială.

(191) SDSC dă orientarea politică de dezvoltare spațială pentru următorii ani. Trebuie prevăzută o extindere a spațiului UE în această perioadă. 11 state și-au depus candidatura la UE. Această lărgire a UE înseamnă o populație cu 28% mai mare și un teritoriu cu 34% mai mare (harta 6).

Harta 6: Spațiul extinderii

(192) Ca urmare a deciziei Consiliului Europei de la Luxemburg, la sfârșitul lui decembrie 1997, au fost începute negocieri cu șase țări candidate (Estonia, Polonia, Slovenia, Republica Cehă, Ungaria și Cipru). În consecință este de așteptat ca cel puțin unele din aceste țări să adere încă din faza de aplicare a SDSC. Indiferent de momentul aderării, UE oferă importante ajutoare pentru preaderare care pot avea repercursiuni mari și semnificative asupra dezvoltării spațiale. Lărgirea viitoare a UE, care se va înfăptui probabil în mai multe etape, odată cu integrarea economică și politică a țărilor candidate la aderare, trebuie să fie considerată ca o provocare suplimentară pentru politica europeană de dezvoltare spațială.

(193) Rezultă un nou spațiu de referință pentru procesul de aprofundare a SDSC. De acum înainte nu mai este vorba numai despre pregătirea sub aspectul politicii de dezvoltare spațială a lărgirii Uniunii cu cele 11 țări candidate, dar și de a coopera cu țări terțe, necandidate la aderare și, în special cu țări care, odată lărgirea realizată, vor deveni vecini ai UE.

(194) Este necesară, înaintea oricărei lărgiri, o mai mare conștientizare a provocărilor specifice pe care le reprezintă lărgirea spațiului. Faptul că deocamdată nu au fost întreprinse lucrări prealabile nu permite însă ca problemele spațiale legate de aceste regiuni să fie tratate în profunzime, ca în cazul teritoriilor actualelor state membre. În cadrul procesului SDSC va fi vorba de o examinare a opțiunilor politice și a propunerilor de aplicare în lumina lărgirii. Din acest motiv este prezentată aici o imagine generală a viitoarelor etape necesare la nivel european și transnațional pentru a ajunge, împreună cu cele 11 țări candidate, la o perspectivă a dezvoltării spațiale europene înglobând spațiul de lărgire.

5.2 Principalele caracteristici ale dezvoltării spațiale în țările candidate la aderare

5.2.1 Populația

(195) Cele 11 țări aparțin unor categorii de mărime foarte diferite. Odată cu statele Baltice, Slovenia și Ciprul, grupa statelor mici, cu mai puțin de 4 milioane locuitori, grupă slab reprezentată până acum în cadrul Uniunii, va ajunge la șapte. Numai Polonia și România sunt țări mari în termeni de populație și suprafață.

(196) Densitatea populației celor 11 țări candidate la aderare (în medie 98 loc./km²) este puțin mai mică decât cea comunitară actuală (115 la km²). Ecartul între valorile de densitate ale diferitelor țări candidate este totuși mai mic decât în cadrul UE. Densitatea populației în țările baltice cele mai puțin populate, o depășește pe cea a țărilor scandinave membre în UE.

(197) În ceea ce privește repartitia spațială a populației se poate observa în țările candidate o structură de urbanizare mai concentrată decât pe ansamblu decât în UE. 62% din locuitorii țărilor candidate trăiesc totuși în regiuni frontaliere, în timp ce în UE cifra este de 15%. Din acest motiv, cooperarea transfrontalieră între candidatele la aderare constituie o mare problemă pentru politica europeană de dezvoltare spațială.

5.2.2 Economia

(198) Prosperitatea economică (măsurată în PIB/locuitor în parități de putere de cumpărare) atinsă în țările candidate (1995) se situează peste tot sub nivelul din țările membre și, în plus, variază mult de la o țară la alta. Țara candidată cu nivelul de viață cel mai ridicat, Slovenia, se situează aproape la același nivel cu țările membre ale UE cu nivelul cel mai scăzut (Grecia, 67% din media pe UE). Țările baltice, ca și România și Bulgaria, se află la baza scalei în ceea ce privește PIB/locuitor.

(199) Din punct de vedere al evoluției dezvoltării economice, după un serios regres la începutul anilor 90 (ca o consecință a unor reforme politice fundamentale), în a doua jumătate a anilor 90 s-a observat în majoritatea statelor candidate creșteri stabile, în general superioare celor din statele membre. Unele din țările candidate cunosc un proces de apropiere promițător.

(200) Evoluția pieței de muncă se caracterizează printr-o puternică diminuare în sectorul producției, raportat la o pondere inițială ridicată a locurilor de muncă, ca și printr-o evoluție diferențiată a sectorului agricol (diminuare rapidă în Cehia, Slovacia și în Ungaria, stagnare în Polonia și Slovacia, creștere în România, Bulgaria și țările Baltice). Pe ansamblu, nivelul șomajului este ridicat. Situațiile cele mai problematice sunt observate în regiunile în care cea mai mare parte a forței de muncă este angajată în industrie și agricultură.

(201) Disparități regionale considerabile pot fi constatate în țările candidate la aderare în materie de ocuparea forței de muncă, ca și în materie de forță economică. În special, regiunile capitalelor și zonelor

situate la frontierele exterioare ale UE se caracterizează printr-un PIB/locuitor (în parități de putere de cumpărare) câteodată mult superior valorilor medii naționale. Dat fiind faptul că zonele capitalelor și cele situate la frontierele occidentale ale UE cunosc o dezvoltare foarte rapidă, care mărește diferența între ele și celelalte regiuni ne putem aștepta ca disparitățile regionale să se mărească. Sunt perdante regiunile industriale în declin, cu probleme diverse, economice și sociale, ecologice, ca și regiunile rurale defavorizate angajate în procesul de transformare, a căror populație per total este mai mare decât în UE – 15, și care sunt rămase în afara influențelor frontierelor exterioare UE sau la periferia inferioară.

(202) O comparație în materie de succes economic între regiunile țărilor candidate și statele membre UE arată că regiunile cele mai performante ale țărilor candidate (regiunile slovene și unele regiuni cehe) depășesc deja unele din regiunile cele mai puțin performante din țările UE. PIB/locuitor al regiunilor capitalelor Budapesta, Praga și Sofia îl depășește pe cel al regiunilor mai slabe din Grecia, Portugalia, Spania și Germania, de exemplu, așa încât situația disparităților dintre statele candidate este din acest punct de vedere asemănătoare cu cea din UE.

5.2.3 Transporturi

(203) În țările candidate la aderare din Europa centrală și de est s-au produs schimbări spectaculoase în domeniul transporturilor în mai multe privințe: sub aspect geografic – schimbarea orientării (se circulă mai mult dinspre est spre vest); sub aspectul mijloacelor de transport – de la transportul feroviar la cel rutier; sub aspectul economiei publice – de la transportul public la cel privat.

(204) Dezvoltarea și reînnoirea infrastructurii reprezintă o mare provocare în toate țările candidate la aderare. Privitor la acest aspect, este vorba în primul rând de a crea o ofertă de infrastructură care să răspundă cererii economiei de piață în plină creștere, de a permite o dezvoltare echilibrată între diferitele eșaloane spațiale (internațional, național și local), de a introduce noi metode de finanțare și gestiune și, în fine, de a apropia normele tehnice de cele ale Comunității.

(205) Chiar dacă în țările candidate la aderare, eliminarea deficientului de infrastructură beneficiază de o prioritate politică, o întreagă serie de obstacole se opun schimbării. Printre acestea, lipsa de resurse financiare, conjugată cu investiții încă foarte slabe, mai

ales în domeniul cu o creștere foarte puternică a traficului rutier. Cele mai bune perspective sunt apanajul domeniilor de activitate cele mai atractive pentru investitorii privați naționali și străini, adică telecomunicațiile și transportul aerian. În celelalte domenii (mai ales în transportul feroviar) va fi încă necesar un ajutor internațional sporit.

5.2.4 Mediu

(206) Situația mediului oferă o imagine de ansamblu ambivalentă. Cele mai multe din țările candidate la aderare dispun de peisaje culturale și de ecosisteme întinse relativ intacte, cum nu se mai găsesc într-o serie de state membre. Numărul și întinderea parcurilor naturale și a altor zone protejate sunt impresionante, chiar dacă în practică eficacitatea reală a protecției nu trebuie supraestimată.

(207) Dacă există o relativă integritate ecologică a unei părți din spațiul țărilor candidate, există totuși multe focare de poluare a aerului, generat de încălzirea menajeră și de traficul auto (cu o proporție mare de vehicule vechi) și de poluarea apei din cauza unei exploatare agricole intensive și a deversărilor de ape uzate industriale. Există o multitudine de probleme de mediu în toate regiunile cu caracter industrial. În câteva puncte nevralgice, poluările sunt de o asemenea amploare (ele depășesc cu mult normele ecologice), încât provoacă probleme de sănătate, putându-se vorbi de catastrofe ecologice (de mediu).

(208) Pe ansamblu, se observă deja o puternică scădere a noxelor de mediu în țările candidate la aderare, și este adevărat că numai ca urmare a scăderii producției. Aceasta lasă să se întrevadă o politică activă de protecție a mediului. Pe de o parte, continuarea reformelor economice lasă să se întrevadă o nouă diminuare a presiunilor asupra mediului, adică o decuplare între poluarea mediului și procesul de creștere. Pe de altă parte, sunt esențiale însă, posibilitățile de finanțare, care vor determina în ce măsură vor putea fi rezolvate conflictele între îmbunătățirea condițiilor de mediu și menținerea producției industriale, respectându-se costisitoarele obligații de mediu.

5.2.5 Concluzii

(209) Condițiile inițiale din țările candidate, descrise mai sus, nu trebuie considerate numai ca fiind probleme. Cele mai multe dintre ele reprezintă de asemenea atuuri considerabile, dacă se folosește o strategie adecvată

pentru a le dirija. Un atu sunt în special posibilitățile de a evita unele dezvoltări negative în materie de structură spațială, așa cum s-a întâmplat în statele membre, de a valoriza în termeni de economie publică investițiile necesare și de a proteja și exploata de manieră durabilă resursele care au fost menajate până în prezent.

(210) În general, în țările Europei Centrale și de est candidate la aderare, depășirea problemelor procesului de transformare economică este încă considerată ca o misiune de importanță națională. Aceasta nu lasă pentru moment nici o marjă de manevră pentru strategii regionale diferențiate. Orientările de politică regională sunt deocamdată rare sau foarte timide în cadrul țărilor candidate la aderare. Politica de dezvoltare spațială și politica regională, în sensul pe care îl dau numeroase țări membre ale UE, precum și fondurile structurale ale UE, suferă într-o mare măsură de lipsă de tradiție. Aceasta se traduce printr-o carență în materie de instrumente și instituții de politică de dezvoltare spațială și de politici regionale, ca și prin absența frecventă a unui nivel regional autonom în sistemul de împărțire politico-administrativă teritorială.

(211) Politica regională a țărilor candidate la aderare, evaluată în cadrul Agendei 2000 a Comisiei Europene, nu indică încă decât un număr redus de puncte de sprijin pentru o politică regională conformă modelului actual al UE (instituții de parteneriat, scheme de dezvoltare regională, cofinanțare). În Polonia, Slovenia și Ungaria, această politică regională se apropie cel mai mult de aceste exigențe.

(212) Situația de pornire descrisă mai sus nu privește Ciprul, al cărui context diferă fundamental de cel al celorlalte 10 țări candidate la aderare. Acest lucru este valabil pentru situația sa geografică, contextul său și politic și mărimea sa, populația sa fiind jumătate din cea a Estoniei, cea mai mică țară din Europa centrală și de est candidată la aderare.

(213) Economia Ciprului a atins rate de creștere relativ înalte, mai ales în sectorul serviciilor. Din acest punct de vedere, în ciuda unui regres în ultimii ani, trebuie ținut cont de importanța sectorului turistic. PIB/locuitor în Cipru este inferior mediei UE, dar mai ridicat ca al Greciei și Portugaliei. Datorită poziției sale geografice, Ciprul și-ar putea atribui un rol cheie în cadrul Uniunii Europene largite, ca poartă pentru Orientul apropiat.

5.3 Sarcinile specifice ale unei politici de dezvoltare spațială europeană în viitoarele state membre

(214) Urmărirea obiectivelor fundamentale ale SDSC în contextul lărgirii Uniunii, fără a compromite realizarea lor în cadrul statelor membre, nu este o problemă simplă. Din punct de vedere al politicii generale, contribuția specifică a politicii europene de dezvoltare spațială la integrarea spațiului de aderare în UE constă în:

- Evidențierea modului în care țările candidate la aderare, investițiile publice ale diversilor factori de decizie care nu depind unul de altul (în contextul procesului de recuperare a handicapului economic și de tratare sau de prevenire a gravelor probleme de mediu) interacționează și au influență pe același teritoriu.
- Indicarea unor strategii care să permită reducerea sau evitarea conflictelor previzibile între diferitele domenii politice și între verigile administrative și exploatarea sinergiilor potențiale.

(215) Cu toate că amenajarea teritoriului nu prevede explicit acțiuni ale Comunității, aceasta din urmă trebuie să vegheze în cadrul angajamentului său financiar pentru țările candidate la aderare exact ca în țările membre UE în așa fel încât diversele măsuri politice să nu se contrazică sau neutralizeze reciproc. Necesitatea unei cooperări europene în domeniul coordonării spațiale a diverselor politici sectoriale are o mare importanță pentru spațiul de aderare.

(216) Slăbiciunea financiară a spațiului de aderare și interdependența tot mai mare între acest spațiu și spațiul actual al Comunității va face ca procesul de dezvoltare spațială să nu se poată desfășura, încă câțiva ani, ca o simplă calchiere a proceselor de dezvoltare din cadrul UE – 15, făcând necesare misiuni noi și specifice pentru politica de dezvoltare spațială. De aceea, va trebui acordată factorului timp o atenție și mai mare decât până acum, în ceea ce privește politica de dezvoltare spațială la scară europeană.

(217) Având în vedere aceste circumstanțe, coordonarea spațială merită o atenție mai mare în țările candidate la aderare decât în țările membre. Este vorba în special despre:

- planurile pentru realizarea infrastructurii de transport transnațional și al politicii comune de transporturi.
- măsurile de asanare ecologică, mai ales a vechilor regiuni industriale.
- măsurile de ajustare structurată în spațiul rural.

(218) Intensificarea colaborării transfrontaliere și cooperării transnaționale în materie de dezvoltare spațială va permite susținerea procesului de integrare în spațiul de aderare. Aceasta privește atât regiunile situate la actualele frontiere exterioare ale UE, cât și numeroasele regiuni frontaliere între țările candidate în cadrul spațiului de aderare.

(219) Slaba exprimare a nivelului regional, dacă nu chiar absența sa în sistemul politico-administrativ al țărilor candidate la aderare din Europa centrală și de est constituie una din temele majore și cere un sprijin specific din partea UE pentru crearea unor instituții regionale. Aceasta ar trebui să garanteze:

- o ameliorare a regionalizării informației cu caracter spațial.
- o dinamizare a instituțiilor regionale.
- condiții prealabile pentru punerea în aplicare a politicii regionale de cooperare în UE (prin intermediul instituțiilor de parteneriat, schemelor de dezvoltare regională, cofinanțării).

5.4 Impactul spațial al extinderii asupra regiunilor UE

(220) Extinderea viitoare a UE cere o reformă a actualelor politici regionale și agricole ale UE. Comisia Europeană a prezentat propunerile sale asupra acestui subiect în Agenda 2000. Ținând cont de reforma ce trebuie realizată în prealabil, este dificil să se prevadă de pe acum consecințele spațiale ale lărgirii asupra regiunilor din statele membre actuale.

(221) Din experiența precedentelor extinderi ale UE, se poate totuși deduce că, în cadrul politicii regionale europene, creșterea numărului de state membre mai slabe economic reduce marja de manevră în materie de politică regională a statelor membre mai prospere. Acest lucru va cere mare angajare a politicilor regionale naționale pentru combaterea unei creșteri a disparităților regionale. În acest context, prima misiune a politicii europene de dezvoltare spațială este să ajute la

reducerea curenților în materie de infrastructură din țările candidate la aderare.

(222) La ora actuală, foarte puține studii au fost consacrate consecințelor pe care le are pentru regiunile din UE deschiderea economică a țărilor candidate la aderare. Sunt necesare studii mai aprofundate în cursul procesului de integrare și având ca obiect problema consecințelor teritoriale ale extinderii pentru regiunile UE. În această privință, trebuie ținut cont de dinamica generată de procesul propriu-zis de reformă economică, ca și de schimbările în materie de accesibilitate.

(223) Este de așteptat ca consecințele regionale ale aderării asupra teritoriului UE – 15 să nu fie determinate numai de accesibilitate, ci și de capacitatea regiunilor UE de a reacționa la noile condiții de concurență. Mutațiile structurale din regiunile UE situate la frontierele exterioare actuale ale Uniunii, care afectează în primul rând segmentele cu salarii mici, pot fi interpretate ca un proces de adaptare accelerată și au o arie limitată.

5.5 Obiectivele și opțiunile politice ale SDSC în lumina extinderii.

(224) În general, cele trei obiective politice ale dezvoltării spațiale sau principiile directe ale SDSC trebuie să fie valabile și pentru spațiul de aderare. La aplicarea SDSC, nu trebuie totuși pierdut din vedere faptul că, în cea mai mare parte a spațiului de aderare, trebuie ținut cont de circumstanțele următoare:

- persistența situației de tranziție în sistemul politico-administrativ, inclusiv sub aspect teritorial,
- procesul accelerat de recuperare a rămânerii în urmă cu importante polarizări spațiale,
- infrastructură tehnică care nu se dezvoltă decât lent și foarte inegal (în primul rând telecomunicațiile și transportul aerian, în timp ce transportul rutier îl devansează mult pe cel feroviar),
- degradări ale mediului, uneori de o amploare nemaîntâlnită,
- resurse financiare net mai limitate pentru sectorul public.

(225) Zonele rurale ale spațiului de aderare vor fi deosebit de afectate de problemele schimbării. Ele se caracterizează printr-un declin economic accentuat și dispun de relativ puține centre urbane. În unele cazuri, combinarea scăderii brutale a producției și a locurilor de

muncă cu starea proastă a infrastructurii și cu o dezvoltare insuficientă a transporturilor poate duce la un exod rural masiv și la prăbușirea ansamblului structurii spațiale. Dată fiind situația zonelor rurale din țările aderente care ocupă mai mult din suprafața totală decât în UE – 15, politica europeană a dezvoltării spațiale trebuie să reacționeze cu alte obiective și opțiuni. În această privință, trebuie ținut cont de marja de manevră uneori redusă de care dispun nivelurile regionale și locale în cadrul sistemului politico-administrativ.

5.6 Principiile de integrare ale misiunii de largire în dezvoltarea spațială europeană.

(226) Realizarea largirii constituie o nouă misiune de primă importanță pentru politica europeană de dezvoltare spațială, mai ales integrarea Europei centrale și de est în Uniune. Ea nu trebuie totuși să dea naștere unei extinderi sau transpuneri necritice a conceptelor dezvoltate în cadrul Uniunii actuale. Punerea în aplicare a politicii europene de dezvoltare spațială implică mai întâi pregătirea procesului de largire, asistarea și, implicit, încurajarea lui caracterizat pe de o parte de dinamică și pe de altă parte de incertitudine în privința orizontului temporal al aderării, procesul de largire cere ca analiza sub aspectul conținutului și dezvoltarea conceptuală să fie asigurată la nivelul dezvoltării spațiale europene cu cooperarea țărilor interesate și să fie organizat, pe cât posibil independent de procedurile formale de aderare.

(227) Programele de cooperare pentru amenajarea teritoriului la nivel transnațional în curs în cadrul inițiativei comunitare INTERREG IIC constituind un instrument important în acest sens. Deja, programele pentru Baltica și pentru spațiul Central, pentru Adriatică, Dunăre și Sud-estul Europei (spațiul CADSES) depășind frontierele Uniunii și înglobând toate țările Europei centrale și orientale candidate la aderare.

(228) Aceste programe transfrontaliere pot fi considerate de acum înainte, împreună cu cooperarea politică din cadrul Consiliului European, ca puncte de plecare pentru progresul unei politici europene de dezvoltare spațială inspirate de SDSC în spațiul de aderare. Noua inițiativă comunitară – INTERREG III (perioadă de programare a fondurilor structurale 2000 – 2006) furnizează baza programatică și financiară pentru

participarea statelor membre și a Comisiei Europene pe de o parte, și a țărilor candidate la aderare pe de alta.

(229) În afară de aceasta, pentru dezvoltarea spațială a UE trebuie să se privească dincolo de teritoriul statelor membre și să se țină cont de perspectivele țărilor vecine, și să se asocieze aceste țări la cooperare. Acest lucru este valabil și pentru țările de la viitoarele frontiere exterioare ale UE din Europa și pentru țările mediteraneene vecine, din Africa de Nord și Orientul apropiat. Și aici, INTERREG III și Consiliul Europei oferă un cadru adecvat.

(230) Cele două documente de cooperare transfrontalieră în curs de elaborare, care sunt VASAB 2010+ (pentru spațiul Balticii) și VISION PLANET (pentru spațiul CADSES) vor furniza orientări pentru o repartitie a mijloacelor UE destinate asistenței pentru preaderare, adaptată la nevoile teritoriale ale țărilor candidate la aderare în cadrul programului PHARE (noul PHARE începând cu 2000) și noile fonduri ISPA (Instrument Structural de Preaderare) și SAPARD (Program special de aderare pentru agricultură și dezvoltare rurală). Acest lucru este important în măsura în care țările candidate la aderare vor dispune de baze elaborate prin cooperare pentru planificarea lor, cu scopul de a diferenția spațial afectarea mijloacelor pentru perioada de programare 2000-2006 (și eventual de dinaintea aderării).

Se propune statelor membre să considere implicarea în politica europeană de dezvoltare spațială a țărilor candidate la aderare și a țărilor care se învecinează direct cu primele ca obiectiv central pentru anii care vin și să contribuie prin această cooperare la pregătirea, asistarea, încurajarea și succesul procesului de largire al UE.

Cele două programe INTERREG II C pentru spațiul baltic și pentru spațiul CADSES, ca și structurile lor, constituie o bază pentru dezvoltarea cooperării atât între miniștrii amenajării teritoriului ai UE, cât și între cei ai țărilor candidate la aderare. Cooperarea permanentă între țările candidate în materie de politică de dezvoltare spațială este la fel de importantă.

În cadrul aplicării SDSC la cooperarea transnațională cu și între țările candidate la aderare se propune, de asemenea crearea de rețele pentru politica transnațională de dezvoltare spațială și în spațiul viitoarelor țări aderente (ca o completare a celor puse deja în practică la frontierele exterioare ale UE).

La nivel local și regional este vorba de a răspunde nevoilor specifice de structuri instituționale noi.

Elaborarea de noi obiective și opțiuni politice răspunde misiunilor și problemelor proprii țărilor candidate la aderare și va trebui să se bazeze pe analize adecvate. În această privință va trebui să se renunțe la a trata exhaustiv numeroasele probleme și să se stabilească în mod selectiv prioritățile axate pe probleme.

Pentru aceasta, este absolut necesară de la început participarea țărilor interesate. Din acest motiv se

impune o strânsă corelare între lucrările Consiliului Europei și procesul de adâncire a SDSC.

Se propune statelor membre interesate să înceapă instituționalizarea cooperării viitoare la scară transnațională cât mai curând posibil înaintea primelor aderări, pornind de la calendarul programului INTERREG II C. Cât despre măsura în care ea va trebui să depășească cadrul teritorial definit prin programul INTERREG II C în curs, rămâne ca țările interesate să clarifice acest lucru cu Comisia Europeană.

Partea B

Teritoriul UE:
tendințe, perspective, probleme

1. Caracteristici și tendințe ale dezvoltării spațiale din UE

1.1. Caracteristici geografice ale UE

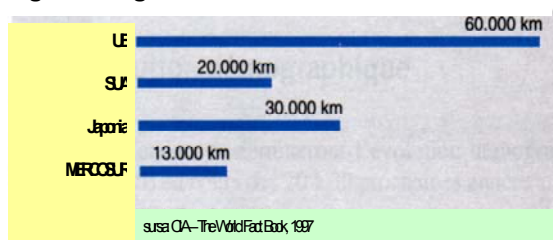
(231) UE este a treia regiune economică a lumii (în termeni PIB/locuitor), după Japonia și SUA. Printre regrupările economice care sunt în curs de apariție în lume, asociația latino-americană – MERCOSUR – este în frunte. Caracteristicile geografice ale UE, semnificative pentru politicile de dezvoltare spațială nu pot totuși să fie comparate cu cele ale SUA, Japonia sau MERCOSUR. Prin comparație cu celelalte, UE este caracterizat de forma sa de peninsulă. De asemenea, numeroase state au ele însele o formă peninsulară. De exemplu, SUA au pe total un litoral de 20 000 km. Cel al UE are 60 000 km.

Fig. 8: Suprapunerea UE – Statele Unite

De exemplu, SUA au pe total un litoral de 20 000 km. Cel al UE are 60 000 km.

Fig. 9: Lungimea litoralului

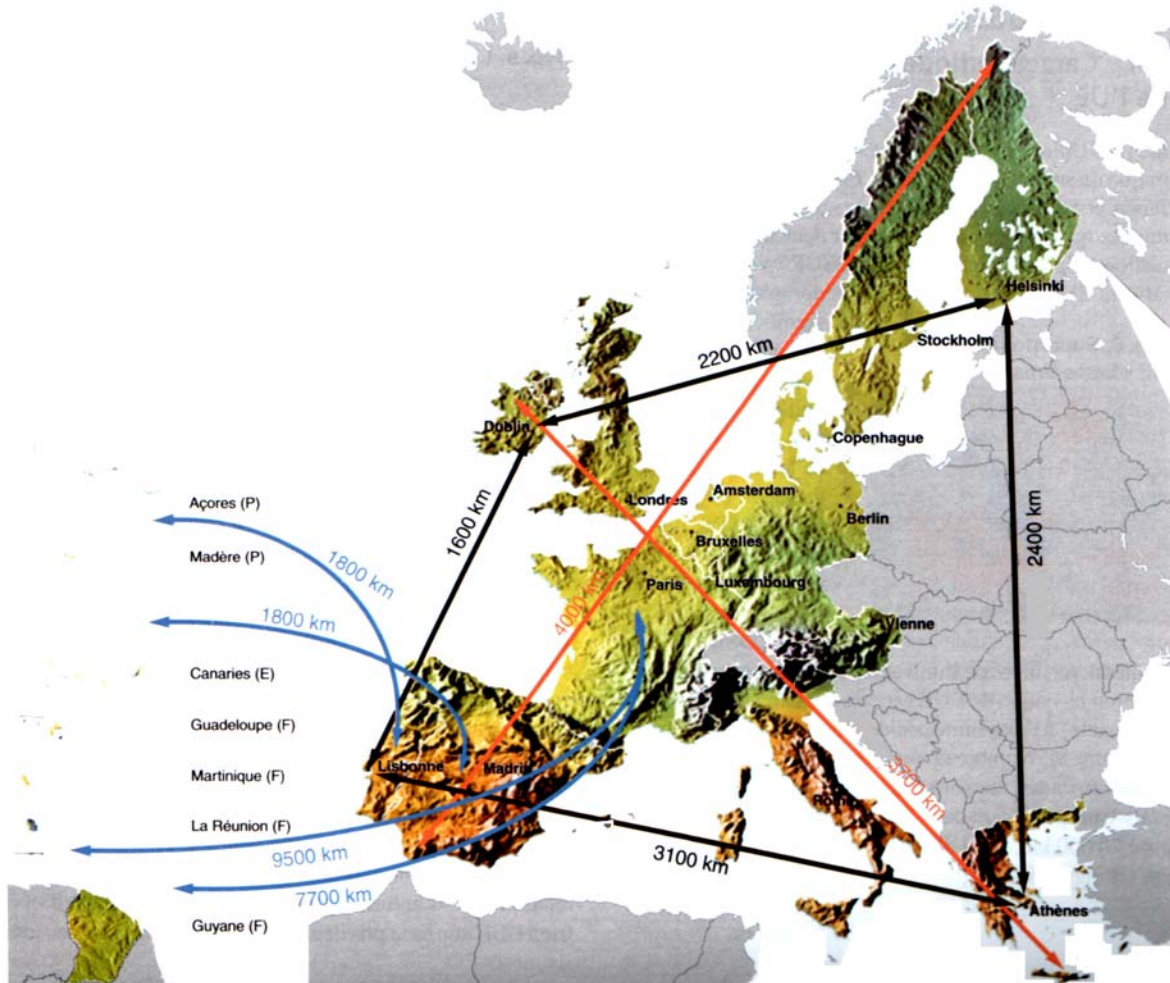

(232) Pe lângă importanța vecinătății cu marea, UE este la fel caracterizat printr-o bună accesibilitate terestră, grație caracterului conex al alcătuirii sale. De altfel mari proiecte tehnice recente ca tunelul de sub Canalul Mânecii și podul de la Oresund au ameliorat radical comunicațiile și au întărit coeziunea teritorială. Dar marea constituie totuși o barieră considerabilă pentru unele zone periferice ale UE ca de exemplu Grecia care este separată de mare de vecinul său comunitar cel mai apropiat Italia și în consecință de restul teritoriului UE (cf. Hărții nr.7).

Tabelul 2 : Statistici comparative UE - Statele Unite - Japonia – MERCOSUR

		UE 15	Statele Unite	JAPONIA	MERCOSUR
Populația în mii	(a)	372 082	263 250	125 095	204 523
Suprafața în mii de km ²	(a)	3 236	9 364	378	11 877
PIB total în miliarde de ECU (1996)	(a)	6 776	6 014	3 620	1 370
PIB pe locuitor în ECU (1996)	(a)	18 150	22 650	28 760	6 700
Importuri pe locuitor în ECU	(a)	4 210	2 404	2 194	335
Exporturi pe locuitor în ECU	(a)	4 445	1 828	2 582	289
Frontiere terestre cu Statele din afara spațiului economic în km (ex: Europa centrală și orientală)	(b)	9 305 (5006)	12 248	0	17 924
(a) Statistisches Bundesamt : Statistisches Jahrbuch 1998 für das Ausland, Wiesbaden 1998 Rata de schimb (1 ECU = 1,27 USD) : EUROSTAT, media pentru 1996 (b) CIA – The World Fact Book, Washington 1997					

Harta 7: Harta fizică și distanțele

(233) În același mod, o atenție specială trebuie acordată celor 7 regiuni ultraperiferice citate în art. 299 al. 2 al Tratatului de la Amsterdam. Prin situarea lor geografică, ele sunt în relație cu alte continente ceea ce le permite să ofere UE-ului o bază privilegiată pentru cooperarea cu statele vecine, ca de exemplu Martinica sau Guyana franceză și alte state ale Americii Latine. Are loc o încurajare a creării și a întăririi polilor de dezvoltare economică, socială și cultural atât în interiorul acestor regiuni ultraperiferice și a statelor vecine cât și în ansamblul zonei pe care o constituie.

(234) În zilele noastre, mărilor, marile cursuri de apă ca și cele mai multe lanțuri muntoase nu mai sunt de regulă

bariere fizice, economice sau culturale. Uneori ele au devenit și spații de dezvoltare socială, economică și turistică privilegiată, până la punctul unde diferitele exigențe în materie de utilizare a spațiului provoacă în mod special conflicte între obiectivele de dezvoltare spațială. Marile văi suferă mai puțin de efectul de barieră cauzat de cursurile de apă cât și puternica densitate a urbanizării și a transportului. Circa 1/3 din populația urbană a UE (trăind în orașe mai mari de 20 000 de locuitori) este stabilită în jurul coastelor pe o bandă de 20 km; cu văile celor 15 fluvii importante, partea acestei populații depășește 50%. Raportați la suprafața lor locuibilă, Alpii fac parte din regiunile cele mai dens urbanizate din Europa. Cursurile de apă,

lacurile și munții reprezintă în mod special entități fondatoare ale identității. Alpii, Dunărea, Baltica, Mediterana sunt exemple de zone care necesită un proces coordonat pentru rezolvarea problemelor comune, întărirea concepției obiectivelor comune și promovarea unei mai mari coeziuni regionale.

(235) În timpul războiului rece, “peninsula” pe care o constituie Europa Occidentală era o “insulă” și în fapt dar și în percepția populației. Diviziunea politică între Vest și Est reprezenta o barieră mai importantă decât Atlanticul la Vest. Acest lucru s-a schimbat brusc după 1989. Privirea către Est, această altă jumătate a Europei, s-a eliberat.

(236) Diversitatea condițiilor climatice în diferite părți ale UE reprezintă o altă caracteristică naturală importantă pentru dezvoltarea spațială europeană. Cu titlu de exemplu, frigul extrem poate determina probleme și costuri ale transportului considerabile și să agraveze astfel serios dificultățile legate de îndepărtarea regiunilor periferice față de piețe. În unele state membre meridionale, dificultățile de aprovizionare cu apă constituie un factor care frânează dezvoltarea regională.

(237) Diversitatea patrimoniului cultural al Europei poate fi considerată în prezent ca o valoare inestimabilă și ca o bază pentru integrarea europeană. Pe lângă contextul geografic inițial, diversitatea evoluțiilor culturale, politice și economice a marcat profund structura spațială și urbană a UE. Diverse spații lingvistice și culturale, la fel ca și diverse moduri de viață au putut să se formeze în diferite părți ale Europei. Se observă importante diferențe în diversitatea populației, gradul de urbanizare și chiar în amploarea dezvoltării și a prosperității. Aceste constatări pot fi făcute la fel de bine și la scară mare raportându-se la problematica centru/periferie de exemplu cât și la scară mică în interiorul statelor membre sau între regiunile UE.

(238) Tendințele de dezvoltare spațială din UE, care sunt descrise mai jos, nu se vor manifesta evident în aceeași manieră peste tot și unele zone vor cunoaște chiar experiențe diferite, sau chiar opuse evoluției generale. Tendințele sunt sumar schițate aici plecând de la un punct de vedere european; unele constatări necesită încă un studiu mai detaliat și trebuie să fie examinate în continuare.

(239) Capitolele următoare nu conțin analize geografice noi. Ele se referă mai curând la numeroasele studii și cercetări realizate după 1990 de instituții europene,

naționale și altele, mai ales la cele realizate de Comisia Europeană (Europa 2000, Europa 2007) ca și unele președinții ale UE.

1.2 Evoluția demografică

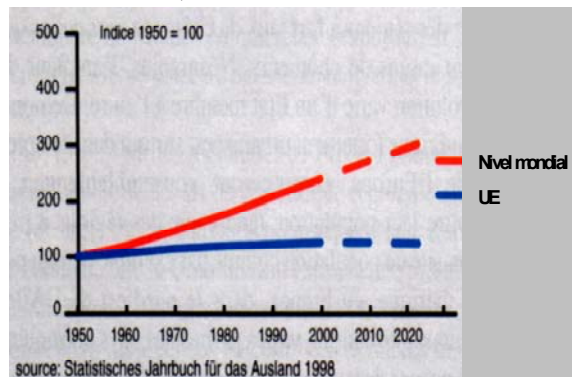
(240) Trei tendințe vor domina evoluția demografică a UE în cursul viitorilor 20-30 de ani:

- scăderea demografică;
- mișcări migratorii;
- transformări ale piramidei vârstelor.

(241) De câțiva timp, creșterea demografică naturală este foarte slabă în cadrul UE și arată o tendință de scădere. Fără o schimbare sensibilă a comportamentului în privința natalității din UE-15, o inversare a creșterii demografice riscă să se producă spre 2020 (cf. fig. 10). În acest context, mișcările migrației internaționale și interregionale câștigă în importanță pentru evoluția demografică a UE și a subspațiilor sale. Creșterea naturală este acum 0,1 % (1995). La aceasta se adaugă totuși imigrația spre UE, care se ridică la cca. 0,2% pe an din populația totală în cursul ultimilor ani. Migrația netă contribuie astfel la 2/3 din creșterea demografică totală și ar putea foarte bine să reprezinte în viitor singura ei sursă. Repartiția regională a imigrației către UE este foarte variabil.

(242) Barierele lingvistice și obstacolele administrative contribuie ca nivelul migrației între statele membre ale UE să fie relativ scăzut. Mișcările migrației între regiuni în interiorul statelor membre sunt sensibil mai importante, cu toate că încă modeste la scară internațională, ca de ex. în raport cu SUA.

Fig. 10: Evoluția demografică

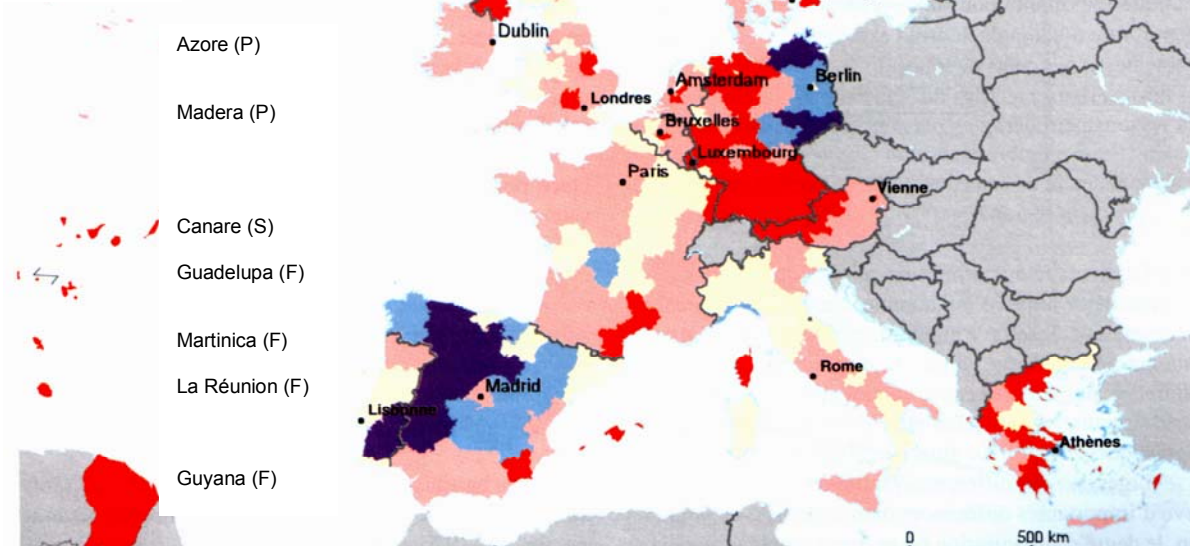
Harta 8: Evoluția demografică

Evoluția demografică
1991-1995

NUTS 2

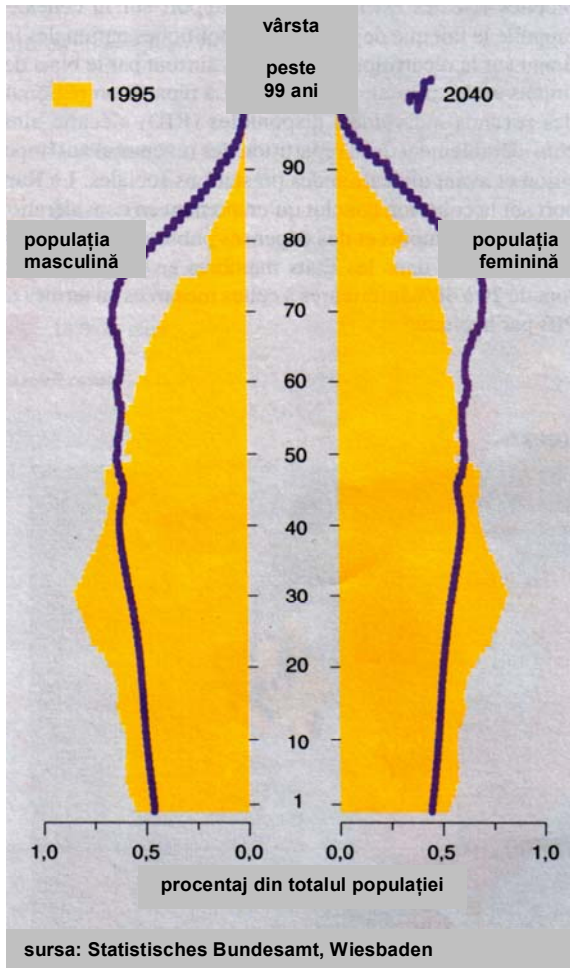
sursa: Eurostat

(243) Majoritatea imigranților se stabilesc în mediul urban și întăresc astfel structurile urbane existente. În interiorul statelor membre, populația are de asemenea tendința de a migra din regiuni cu nivel ridicat al șomajului spre cele care au mai puțini șomeri. Totuși amploarea acestui fenomen variază de la un stat la altul. Numeroase regiuni puternic urbanizate, mai ales în NV Europei, vor continua probabil să-și sporească populația în timp ce regiuni cu densitate foarte redusă a populației ca de exemplu în peninsula Iberică, în Franța sau NE Germaniei ca și în vaste părți din țările nordice vor suferi în continuare pierderi de populație (referitor la ac. Subiect vezi harta 8).

(244) În ciuda unei imigrări compuse în principal din tineri, vârsta medie a populației din UE va continua să crească (cf. fig. II). Compoziția populației va evolua, ca și preferințele sale privind localizarea și tipul de locuință, ceea ce va avea consecințe în plan spațial. În viitor, societatea UE se va caracteriza printr-o proporție mai ridicată de persoane în vârstă care contrar generațiilor precedente, vor fi mai mobile, mai înstărite și mai active. Din ce în ce mai mulți copii și tineri vor proveni din familii imigrante și ei se vor găsi între culturi. După familiile plurigenerații din societatea predominant agrară, este rândul "familiei medii" (cuplu cu copii) să fie în regres. Societatea UE este din ce în ce

Fig. 11: Piramida vârstelor a populației UE 1995-2040

mai mult compusă din celibatari, din familii monoparentale cu situație financiară deseori precară și din cupluri fără copii comparativ mai înstărite financiar cu venitul lor dublu. Așteptările diverselor grupuri față de teritoriu se diferențiază unele de altele ca și nevoile sociale. Din cauza șomajului și a crizei Statului Social posibilitățile de satisfacere a tuturor nevoilor devin din ce în ce mai greu de realizat.

(245) Pe ansamblu, această situație conduce la o suprapunere de diverse tendințe teritoriale. Schimbările lor sociale tind să reducă dimensiunea gospodăriilor ceea ce conduce la o creștere a cererii de case în ciuda reducerii populației. Acestei tendințe i se opune

necesitatea de a se regrupa din rațiuni financiare, mai ales la tineri în regiunile suferind de un nivel al șomajului ridicat și în cele unde oferta de locuințe la prețuri accesibile este limitată. Schimbările în structura populației întăresc și ele ten tendința de urbanizare. În orașe, familiile monoparentale beneficiază de cele mai bune servicii, familiile cu venit dublu profită de o mai bună posibilitate de alegere a slujbei iar celibatarii dispun de o mai bună ofertă în materie de distracții și cultură. Dar pe scară mare, de asemenea noi nevoi întâlnesc oferte noi, cu consecințe spațiale de anvergură. Astfel după exemplul a ceea ce se întâmplă de mult timp în SUA, orașe de pensionari se dezvoltă în regiuni din Europa cu peisaj și climat privilegiate.

1.3 Tendințe economice

(246) Tendințele demografice reprezintă și o provocare importantă pentru dezvoltarea economică a regiunilor și în consecință pentru competitivitatea Europei. Ele pun probleme privitoare la dezvoltarea durabilă a zonelor metropolitane ca și pentru identificarea unei căi de viitor pentru zonele rurale. Mobilitatea redusă face necesară cât mai urgent o politică de creare de slujbe în regiune. Sunt aici elemente importante pentru progresul integrării economice și sociale în cadrul UE.

(247) În vederea unei dezvoltări durabile este necesar să se ducă o politică care să încurajeze competitivitatea și care să susțină integrarea economică și socială. Regiunile Europei au nevoie de întreprinderi competitive dacă doresc să creeze slujbe indispensabile pentru reușita fiecăruia și să genereze încasări fiscale care vor finanța serviciile publice. Tabelul 2 arată cum UE ocupă primul loc mondial în termenii Produsului Intern Brut (PIB). În materie de balanță comercială (exporturi/importuri), UE se plasează pe locul 2, după Japonia.

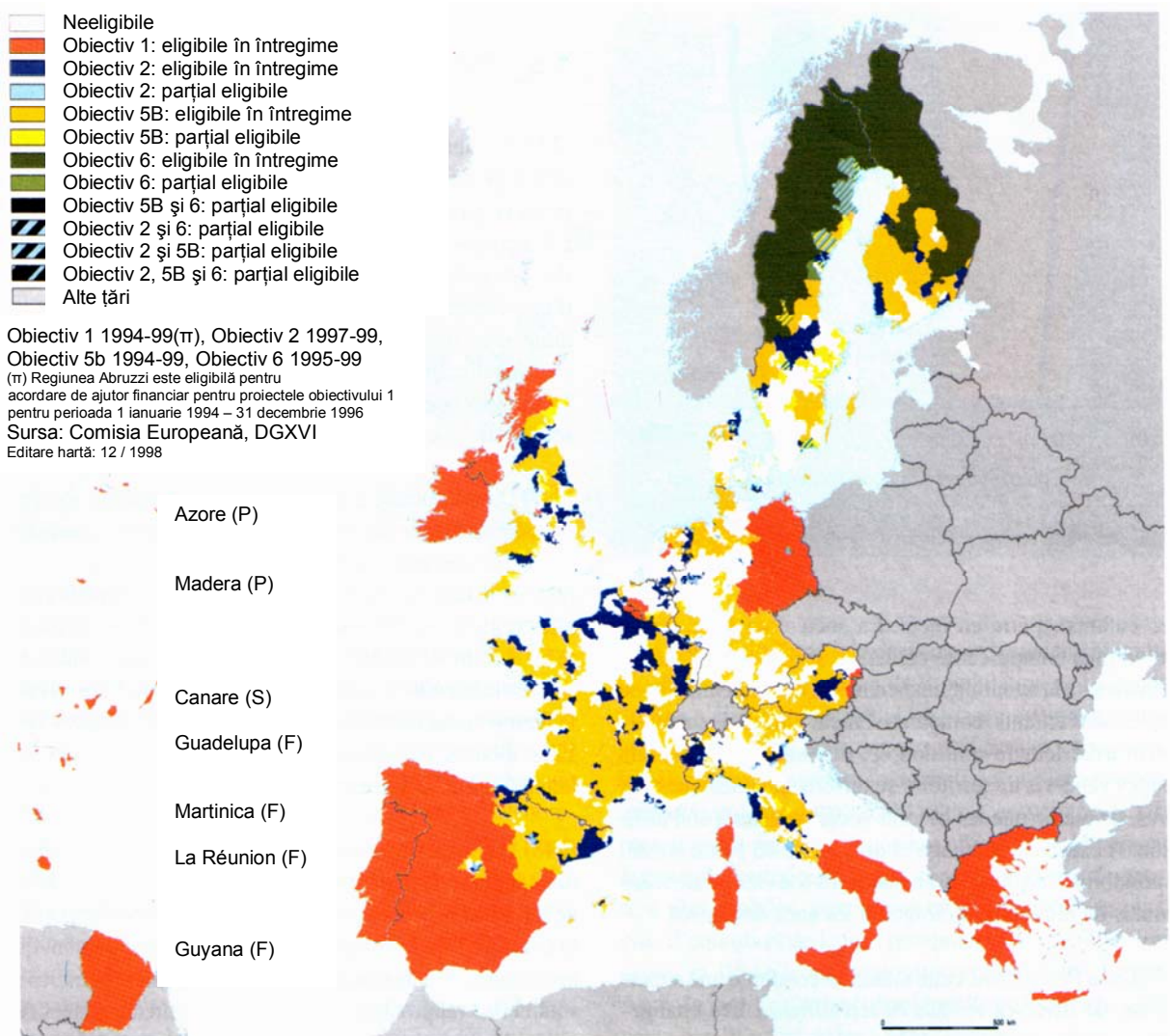
(248) Disparitățile regionale ale PIB-ului pe locuitor constituie punctul de plecare al politicii regionale europene. (cf. hărții 9). Rapoartele periodice și raportul asupra coeziunii al Comisiei Europene indică faptul că situația economică a diferitelor state membre tinde să elimine disparitățile în ultimii ani (mai ales datorită procesului de recuperare din Irlanda). Totuși, în ciuda eforturilor financiare consimțite în numele politicii regionale a Uniunii, disparitățile între regiunile UE (în termeni de PIB/locuitor) nu s-au redus decât foarte lent. Activitatea economică în interiorul UE se concentrează teritorial vorbind pe o zonă centrală delimitată de pentagonul Londra, Paris, Milano, Munchen, Hamburg.

Pe aceste circa 20% din suprafața comunitară, trăiesc cca. 40% din locuitorii UE care contribuie cu aproximativ 50% la PIB-ul total al UE.

(249) O evaluare aprofundată a competitivității necesită totuși să fie luați în calcul și alți factori ca slujbele, productivitatea, investițiile și balanța comercială. Aptitudinea Produsului Intern Brut de a reflecta repartitia regională a veniturilor și a încadrărilor fiscale este limitată. Raportul asupra coeziunii amintește faptul că numeroase politici regionale influențează asupra

repartitiei veniturilor, mai ales prin intermediul impozitelor și prestațiilor sociale. Repartitia regională a veniturilor individuale disponibile (RID) se îndepărtează sensibil de repartitia veniturilor înainte de efectuarea impozitării și a alocării prestațiilor sociale. Raportul asupra coeziunii conchide că luând în calcul impactul impozitelor și cheluielilor publice, disparitățile regionale în statele membre în termenii de RID sunt cu 20 până la 40 % inferioare celor măsurate în termeni de PIB/loc.

Harta 9: Regiunile eligibile pentru acordarea de Fonduri structurale

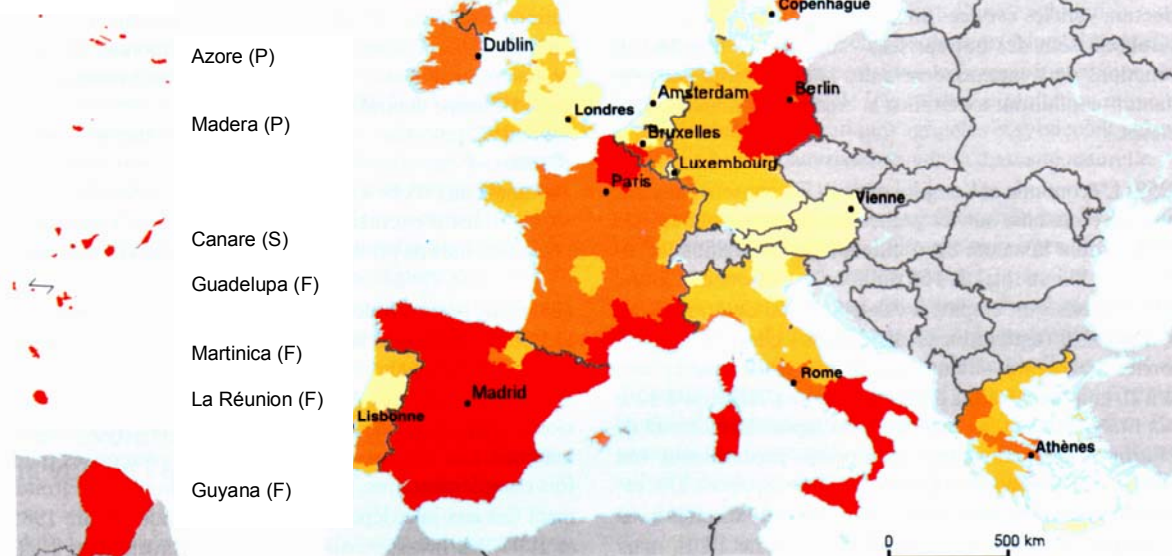
Harta 10: Șomaj

Rate ale șomajului în 1997

NUTS 2

sursa: Eurostat

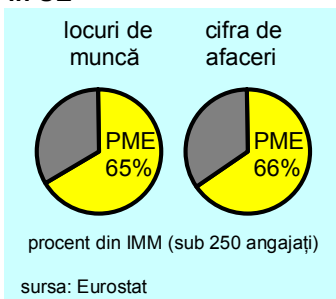

(250) Șomajul în cadrul UE reprezintă cea mai mare problemă pentru politica de integrare europeană. După ce a atins un vârf în 1994 (11,2%), nivelul șomajului, a scăzut sub 10% la sfârșitul lui 1998; ceea ce semnifică că totuși sunt 16,5 milioane de persoane fără slujbe în UE. În 1997 cca.jumătate din șomeri adică cca.5% din populația activă, erau fără slujbă de mai mult de un an (să se compare cu proporția de șomeri de lungă durată din SUA sub care se situează 1%). Diferențele regionale sunt foarte marcate. În 1995 nivelul șomajului era de 2,5% în Luxemburg și de 32% în Andaluzia (sudul Spaniei) și 36,8% în departamentul francez de peste mări Reunion. Cu excepția Portugaliei, cea mai mare ocupare a forței de muncă se realizează în centrul UE –

Luxemburg, sudul Germaniei, nordul Italiei, în timp ce regiunile celei mai atinse de șomaj (nivel peste 20%) sunt mai curând situate la periferie, mai ales în Spania, în sudul Italiei, în estul Germaniei, ca și în departamentele franceze de peste mări – (cf.Hărții 10). Nivelul șomajului feminin se ridică la 12,5%, adică 3 puncte de procentaj în plus față de cel masculin. Global, peste 20% din tinerii de mai puțin de 25 ani sunt în șomaj în UE.

(251) Marile întreprinderi industriale au fost deseori baza prosperității a numeroase orașe și aglomerări urbane din UE. În ciuda faptului că sediul social al unui mare număr de întreprinderi este implantat în orașe

Fig. 12: Importanța IMM în UE

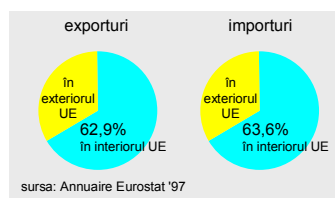

și oricum nu la sediile lor sociale. Mutația producției spre servicii ca și schimbările structurale în cadrul întreprinderilor ca de ex. transferul de funcțiuni spre antreprenori independenți – vor conduce totuși la crearea de noi societăți.

(252) Economia și slujbele din UE se bazează într-o măsură crescândă pe întreprinderile mici și mijlocii (IMM) a căror natură este de altminteri foarte diversificată (cf. Figuri 12). La un total de 160 milioane persoane active, 101 milioane sunt ocupate într-un total de 16 milioane de întreprinderi (agricultura fiind exclusă). În UE, 23% din persoanele active lucrează în întreprinderi foarte mici (1-10 angajați) în timp ce acest raport este de 7% în Japonia iar în SUA – 12%. În sudul Europei, micile întreprinderi predomină în medie în Grecia – 1,8 angajați, Spania, 4,7 angajați. Cercetările indică că rata creării de noi societăți este mai ridicată în SUA decât în UE dar că probabilitatea de supraviețuire a acestora este mai mare în UE. Totuși, IMM-urile sunt în general mai puțin flexibile în privința locului lor de amplasare.

(253) Flexibilitatea și capacitatea de inovare sunt condiții importante pentru dezvoltarea economică. IMM-urile oferă din acest punct de vedere numeroase avantaje. Deseori ele sunt mai aproape de clientela lor și sunt în măsură să răspundă mai rapid și de o manieră mai flexibilă dorințelor acestora datorită procesului lor de decizie mai scurt. Din momentul în care au fost instalate într-o anumită zonă ele sunt foarte dependente de această localizare. Importante legături personale rețin, o mică întreprindere acolo unde locuiesc antreprenorul și angajații. Unele societăți sunt legate atât în funcționare cât și în localizarea lor de un important client sau de un sector industrial unic. De altminteri, numeroase IMM-uri nu dispun de resurse umane și financiare suficiente pentru a evalua dacă o schimbare de localizare le-ar fi profitabilă și ce localizări alternative ar putea fi prevăzute.

Fig. 13: Comerț 1996

comune relațiile comerciale se dezvoltă mai rapid în cadrul UE decât cu alte regiuni ale lumii. În plus potențialul de creștere a schimburilor comerciale cu Europa Centrală și răsăriteană este considerabil; este la fel de important, mai ales pentru statele membre meridionale, de a fi atente evenimentele și evoluțiile din Orientul Apropiat și din Africa de Nord, care sunt susceptibile de a exercita o influență considerabilă asupra alegerii locurilor de producție și itinerariilor de transport.

(255) O parte considerabilă a relațiilor comerciale este dată de schimburile în cadrul grupurilor industriale. Ele sunt conduse de tendințele de specializare, interdependențele economice ale societăților, diviziunea geografică a muncii și extinderea teritorială a piețelor. Investițiile directe ale întreprinderilor (uneori complementare, uneori de substituție), sunt strâns legate de interdependențele comerciale. Între 1985 și 1995, investițiile străine directe în UE au trecut de la mai puțin de 50 mld. Ecu la peste 350 mld. Ecu. Perspectivele de dezvoltare a regiunilor europene depind strâns de capacitatea lor de a propune produse concurențiale pe piața mondială și de a atrage investiții străine directe. În ultima vreme Irlanda și Scoția au beneficiat în mod special de investiții străine directe (provenind mai ales din America de Nord și Asia de SE).

(256) Uniunea monetară europeană va determina o intensificare a comerțului interior și o specializare mai pronunțată în cadrul UE ceea ce va crește competitivitatea UE pe piața mondială în beneficiul tuturor statelor membre. Totuși această evoluție comportă la fel riscul unei marginalizări sporite a unor regiuni mai puțin pregătite pentru această concurență accentuată.

(257) Noile tehnologii ale informației și comunicării vor fi de asemenea de o importanță considerabilă pentru dezvoltarea spațială. Impactul lor asupra teritoriului este totuși ambivalent. Starea actuală a cercetării nu permite încă evaluări fiabile. Pe o parte noile tehnologii pot întări concentrarea urbană, pe de altă parte ele oferă posibilități pentru încurajarea dezvoltării zonelor celor

(254) Circa 60% din valoarea exporturilor statelor membre se efectuează în interiorul UE, mai ales între țări vecine (cf. Fig. 13).

Grație Pieței

mai înapoiate ale Uniunii. Acest lucru nu se face de la sine ci necesită mai curând dezvoltarea de strategii politice regionale pentru a putea valorifica potențialul noilor tehnologii ale informației și comunicării din zonele periferice.

(258) În mod general tendințele economice au condus cel mai adesea, datorită traiectoriei lor, la întărirea diferențelor regionale în privința dezvoltării. Este important de a se ține seama mai bine de aceste tendințe și de a le corija printr-o politică activă de dezvoltare spațială. Competitivitatea regiunilor europene trebuie să fie întărită, punându-le în postura de a realiza tot potențialul lor de dezvoltare durabilă pe termen lung. O politică vizând diversificarea structurii economice a regiunilor constituie un bun punct de plecare pentru repartizarea slujbelor de o manieră mai echilibrată și exercită în consecință o mare influență asupra structurii urbane și a mișcărilor migratorii.

1.4 Evoluții importante din punct de vedere al mediului

(259) A treia categorie de tendințe valabile pentru dezvoltarea spațială viitoare a UE se referă la mediu. O abordare mai atentă a resurselor naturale și protecția contra poluării elementelor naturale (aer, apă, sol) sunt obiective importante care nu pot fi atinse decât prin cooperare internațională la scară mondială. O dezvoltare spațială modernă, eficientă și menajând resursele poate să-și aducă contribuția la aceasta.

(260) Relativ puține specii ale faunei și florei europene au dispărut în cursul acestui secol și totuși diversitatea biologică a UE este afectată prin diminuarea numărului de specii și prin pierderea de biotopuri. Urbanizarea, tendința de intensificare a agriculturii, despăduririle, turismul necontrolat (de ex. în zonele de coastă și în insule, mai ales în lunile de vară) în proiectele de infrastructură care au adus daune mediului au concurat la dispariția biotopurilor prin distrugere, modificare sau fragmentare. De exemplu 75% din sistemele de dune din Europa meridională (de la Gibraltar până în Sicilia) au dispărut astfel. De altminteri estuarul Loirei care adăpostea o bogată diversitate de medii naturale și-a văzut malurile naturale reducându-se de la 300 km la începutul secolului la 30 km în prezent.

(261) Bogăția și diversitatea peisajelor sunt trăsături distinctive ale UE. Valoarea unui peisaj poate fi analizată din unghiul utilizării durabile a resurselor

naturale, ca habitat pentru fauna sălbatică, sau ca spațiu deschis sau în plus pentru valoarea sa estetică și pentru elementele culturale pe care le conține. Peisajele procură de asemenea avantaje economice – ele pot de exemplu constitui presiuni din partea expansiunii urbane, turismului, activităților de petrecere a timpului liber, a exploatărilor miniere și a evoluției practicilor agricole și silvice, ceea ce a condus la sărăcirea diversității naturale.

(262) În unele regiuni mediteraneene, ca de exemplu Sardinia, creșterea intensivă a oilor a afectat solul și în consecință calitatea peisajului ceea ce a contribuit într-o oarecare măsură la deșertificare. Dar importanța protecției peisajului în vederea opririi reducerii biodiversității și a identității culturale este din ce în ce mai recunoscută. Aceasta merge dincolo de simpla protecție a speciilor sau locurilor (siturilor). De exemplu, Sardinia, Toscana, Languedoc, Andaluzia și Catalonia fac parte din regiunile care urmează o politică comună de conservare și de întreținere a peisajelor mediteraneene. Consiliul European a decis o serie de inițiative pentru protecția peisajelor.

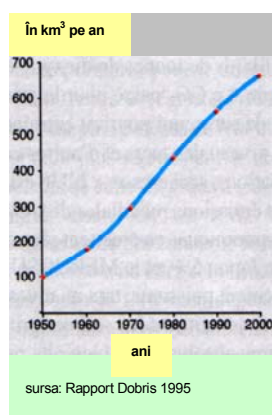
(263) Arderea materiilor fosile (petrol, cărbune și gaz metan) eliberează cca.22 md.tone de CO₂ în lume. CO₂ trece drept principalul responsabil pentru efectul de seră care ar putea determina pe termen lung o ridicare a nivelului mării și alte catastrofe naturale (inundații, secetă). UE este la originea a cca.15% din emisiile mondiale de CO₂; celelalte mari regiuni economice produc peste 30% (SUA-24%, Japonia 5%,Mecosur 2%). Țările puternice economic, atât la nivel mondial cât și comunitar, constituie sursele principale de emisii, atât în cifre absolute cât și pe cap de locuitor. Reducerea emisiilor de CO₂ trebuie întreprinsă la scară mondială. Regiunile industriale sunt în mod special invitate să contribuie la reducerea mondială a gazelor cu efect de seră. Prin protocolul de la Kyoto (decembrie 1997) s-a luat pentru prima dată un angajament cuantificat și care impune reducerea pentru principalele gaze cu efect de seră. Până în 2008 – 2012 UE trebuie să reducă emisiile sale cu 8% raportat la 1990.

(264) Regiunile Europei produc 25% din emisiile mondiale de SO₂ și oxizi de N. Emisiile de amoniac datorate agriculturii depășesc încă valorile critice în 60% din teritoriul european. Emisiile de SO₂ provin în principal din arderea petrolului și cărbunelui în centrale, industrie și gospodării. Oxizii de azot provin în special din traficul rutier, producția de electricitate și încălzirea locuințelor iar amoniacul din împrăștierea îngrășămintelor animale lichide(urină).

(265) Consecințele acidificării solurilor depind de volumul apei din ploii și de sensibilitatea locală a solului și a apei. În unele circumstanțe, se pot manifesta departe de sursă. Legislațiile europene și cele naționale, ameliorarea tehnicilor de ardere și practici agricole mai bune au condus la reducerea aportului de acizi. Dar este probabil că pragul critic va fi depășit în viitor pe mai mult de jumătate din continentul european, cu tot ceea ce comportă ca riscuri pe termen lung pentru ecosisteme.

(266) Consumul de apă din gospodăriile private, creșterea considerabilă, agricultură și industrie a cunoscut o creștere considerabilă în cursul ultimelor

Fig. 14: Cererea de apă în Europa

(267) Disponibilitatea și calitatea apei potabile sunt de cea mai mare importanță. Aprovizionarea cu apă potabilă preocupă în mod special sudul Europei, unde resursele în apă sunt deja exploatare foarte intensiv și unde penuria de apă este o problemă frecventă. Pânza de apă freatică a scăzut în numeroase regiuni. Deoarece cam 2/3 din populația UE își ia apa din rezerve subterane, repercusiunile acestei scăderi trebuie tratate cu prioritate. În plus riscurile salinizării apelor subterane cresc mai ales în unele zone de coastă ale Mediteranei și ale vestului peninsulei Iberice, ceea ce determină consecințe dramatice pentru agricultură. În numeroase regiuni ale UE lipsa de etanșeitate a rețelelor publice de alimentare, este o problemă gravă, pierderile putând atinge 50% în unele locuri. Un proiect de directivă europeană, prevăzând între altele o gestiune integrată a bazinelor hidrografice este acum în discuție.

(268) Gradul de poluare al apelor (pânze freactice, ape de suprafață, ape marine) este de asemenea îngrijorător. Legislația și programele de acțiune privind epurarea

apelor uzate menajere și industriale au contribuit în mod cert la ameliorarea calității apelor de suprafață, dar poluarea de origine agricolă și industrială continuă să amenințe calitatea apei. În timp ce deșeurile organice sunt în prezent în mare parte sub control în Europa centrală și occidentală, substanțele nutritive deversate prin apele uzate și agricultura determină o eutrofizare crescută a apelor de suprafață și subterane. Pesticidele continuă să polueze apele de suprafață și pe cele subterane, reduc biodiversitatea și intervin în lanțul alimentar. Poluarea apelor subterane constituie o problemă pe termen lung, pentru că reînnoirea naturală a rezervelor nu se efectuează decât foarte lent.

(269) Utilizarea solului pentru urbanizare și transport se realizează în interiorul UE cu consecințele sale negative, pentru mediu, ca pierderea de terenuri arabile valoroase, distrugerea biotopurilor, fragmentarea ecosistemelor. În unele regiuni conflictele se multiplică în ceea ce privește utilizarea solului între o nevoie crescândă de teren pentru construcții, dezvoltarea de zone de activitate economică, utilizare agricolă și protecția spațiilor libere. Pe de altă parte Europa posedă 2000 kmp. de zone industriale dezafectate care nu sunt totuși repartizate în mod regulat. Costul reafectării lor este estimat la 100 mld Euro (Ecu). Este aici un potențial considerabil pentru dezvoltarea urbanizării care evită o răspândire urbană sporită în jurul marilor orașe.

(270) Spațiile de descărcare publice reprezintă o formă specială de utilizare a solului cu care se confruntă strategiile de dezvoltare spațială a orașelor, a regiunilor metropolitane și chiar a zonelor rurale cu probleme speciale. În ciuda punerii la punct a unor strategii destinate a evita producerea de deșuri cantitatea lor a crescut în UE. În termeni de volume, principalii producători de deșuri sunt agricultura, industria, gospodăriile individuale și exploatarea miniere. Ponderea deșeurilor periculoase a crescut considerabil.

(271) Un număr de state membre au luat măsuri de punere în aplicare a unor modele integrate în materie de deșuri, fie pentru colectarea lor selectivă fie pentru reciclarea lor. Totuși reciclarea deșeurilor este practică deocamdată o scară restrânsă în UE.

(272) În ciuda tehnicilor moderne și a reglementărilor mai severe eliminarea deșeurilor este încă o cauză de poluare a solurilor și a apelor subterane; ea produce CO₂, metan, gaze toxice și este responsabilă pentru emisia de dioxine, acid clorhidric și mercur (incinerarea gunoaielor).

(273) O politică de dezvoltare spațială durabilă include și metode moderne de gestiune, de reducere și eliminare a deșeurilor. Aceasta implică obiectivul de a trata chestiunea deșeurilor în contextul său regional și de a evita transportul deșeurilor pe distanțe lungi mai ales când este vorba de substanțe toxice sau nucleare.

(274) Catastrofele naturale constituie o altă contrângere, în măsura în care ele pot în mod brusc, prin incendii de păduri, cutremure de pământ sau furtuni, nu numai să schimbe peisajul și să crească sensibil poluarea solului, dar de asemenea să determine uneori consecințe ecologice catastrofale.

2. Aspecte ale dezvoltării spațiale semnificative la nivel european

2.1. Tendințe de schimbare în cadrul sistemului urban european

(275) UE prezintă un înalt grad de urbanizare. Totuși numai cca.1/3 din populație trăiește în marile zone metropolitane. Structura spațială și urbană a UE se distinge de cea a altor continente prin faptul că zonele rurale sunt populate de o manieră relativ densă. Circa 1/3 din populație trăiește în orașe mici și mijlocii în afara aglomerațiilor. Istoria descentralizată a Europei – caracterizată de state naționale independente care chiar ele nu s-au constituit uneori decât relativ târziu plecând de la state regionale mai mici a favorizat formarea unui sistem urban policentric puternic. S-a creat un sistem complex de orașe mari, mijlocii și mici care formează baza structurilor teritoriale de tip urban în mari părți din Europa, chiar în zonele rurale. Transformările tehnologice, politice, sociale și economice acționează asupra acestui sistem urban, adică asupra funcțiilor sale și asupra contextului spațial.

2.1.1 Formarea rețelelor urbane

(276) Aceste transformări reprezintă o importantă sfidare pentru dezvoltarea spațială și urbană. Totuși pe termen mediu, sistemul de orașe și structura de urbanizare a UE nu sunt chemate să se schimbe fundamental. Metropolele de rang mondial ca Londra și Paris, regiunile metropolitane ca Rhur sau Randstad vor conserva poziția lor de prim plan. Noi funcții și noi rețele pot totuși să aibă efecte importante în viitor asupra evoluției unor orașe și regiuni. Din ce în ce, orașele cooperează și în unesc forțele, dezvoltând de exemplu funcțiile lor în complementaritate sau utilizând împreună echipamente și servicii. Asemenea cooperări pot fi benefice pentru dezvoltarea regională căci ele ameliorează oferta de servicii și caracteristicile economice ale regiunii respective, crescând din acest punct de vedere capacitatea sa concurențială.

(277) Există din ce în ce mai multă cooperare între orașe și regiuni la nivel transfrontalier. Cooperarea presupune totuși parteneri egali în drepturi și dispunând de competențe comparabile. Din acest motiv diversitatea sistemelor politice și administrative poate fi un obstacol în calea cooperării transfrontaliere. Inițiative precum (Saarbrücken, Metz, Saar-Lor-Lux, Luxemburg) și Tornio – Haparanda la frontiera dintre Suedia și

Finlanda) arată totuși că cooperarea transfrontalieră este posibilă și poate deveni fructuoasă.

(278) Importanța distanțelor în regiunile cu populație rară constituie un alt factor care face cooperarea între orașe și realizarea sinergiei atât necesară cât și dificilă. Dar Suedia, de exemplu a realizat experiențe pozitive legând orașe medii cu trenuri de mare viteză. Aceasta permite îmbinarea potențialelor și competențelor economice mai ales în domeniul formativ, și întărirea lor.

2.1.2 Schimbări în perspectivele economice ale orașelor

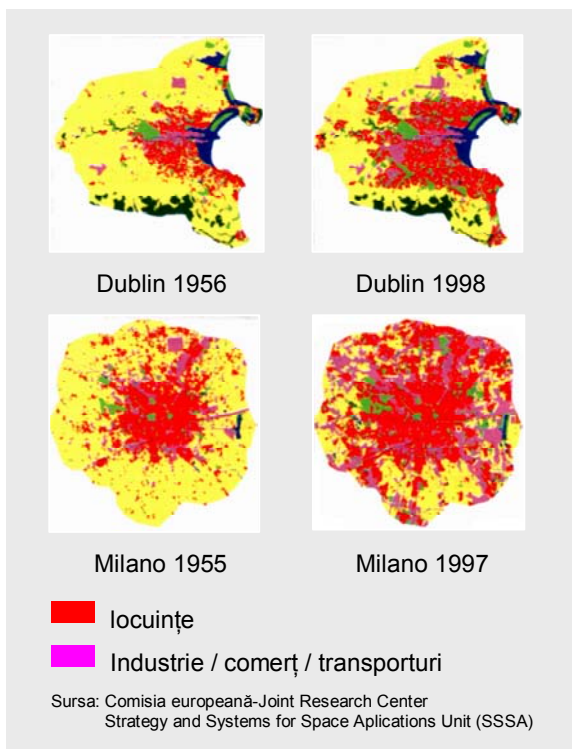
(279) Concurența pentru investiții se intensifică între orașe și regiuni. Menținerea sau restabilirea competitivității reprezintă o provocare de proporție. Multe orașe vor trebui să dezvolte noi potențiale economice. Orașele și regiunile cu industrie veche trebuie să-și continue procesul de modernizare economică. Orașele și regiunile care sunt prea dependente de un singur sector economic, ca de exemplu administrația publică, turismul sau funcțiunile portuare, trebuie să încerce să-și lărgescă baza lor economică. Unele orașe situate în regiuni rurale sau periferice vor avea dificultăți în a-și întări sau dezvolta baza lor economică. Pe de altă parte, totuși, sunt de asemenea în regiunile periferice orașe a căror forță și atracție sunt suficiente pentru a atrage investiții la ele și în împrejurimile lor. În mod special orașele care îndeplinesc funcțiuni specifice de “porți” pot exploata o poziție periferică într-un mod cât se poate de pozitiv.

(280) Orașele și regiunile care știu să profite de propriile aturi și potențiale economice nu o fac pe cheltuiala altora, dar pot din contră să întărească considerabil poziția concurențială a UE pe plan mondial. În acest sens, concurența se dovedește în întregime pozitivă. Este compatibil cu aspectele sociale și de protecția mediului. O concurență excesivă, dusă cu orice mijloace va dăuna pe termen mediu orașelor și regiunilor înseși și nu contribuie la dezvoltarea durabilă a Europei.

2.1.3 Progresul expansiunii orașelor

(281) Creșterea numărului de gospodării și a suprafeței locuibile medii /cap locuitor duce la creșterea cererii de locuințe și terenuri de construit. În multe orașe, noi

suprafețe locuibile au fost create în cartiere rezidențiale existente sau noi. Aceasta s-a realizat deseori într-un mod planificat și ordonat dar uneori și de o manieră relativ controlată. O creștere necontrolată determină o mărire a fluxului traficului individual, sporește consumul de energie, scumpește infrastructura și oferta de servicii și are efecte negative asupra calității

peisajului și a mediului. De altminteri, în numeroase zone, creșterea bunăstării a dus la mărire cererii de reședințe secundare astfel încât numeroase localități pot fi calificate ca “orașe de week-end.”

(282) În numeroase zone urbane ale UE, presiunea urbanizării asupra spațiului care înconjoară orașele constituie o problemă (cf. Figuri 15). Din acest motiv trebuie găsite soluții comune durabile pentru planificarea și gestiunea creșterii orașelor care să aibă o valoare de exemplu. În unele regiuni ale Uniunii, în special acolo unde terenul este puțin, s-a recurs la măsuri de planificare urbană inovatoare. Din acestea fac parte abordarea orașului compact” în Olanda, ca și abordarea reciclării funciare în Germania și Anglia sau încă alte abordări orientate spre satisfacerea necesităților de locuire ale unor grupuri sociale specifice.

2.1.4 Creșterea discriminării sociale în orașe

(283) Creșterea discrepanței dintre venituri și diferențierea stilului de viață se reflectă în nevoile diferențiate în privința locuințelor și a locului de reședință și în posibilitățile diferite de satisfacere a acestor nevoi.

(284) Astfel în orașe, condițiile de viață sunt deseori considerate inadaptate nevoilor copiilor. Pentru familiile care au copii, zonele de la periferie oferă deseori o calitate a vieții decât localizările urbane și visul unei locuințe individuale nu se poate deseori realiza decât acolo, datorită diferenței de preț. Din acest motiv, numeroase familii cu venit mediu sau ridicat părăsesc orașele. În centrele orașelor și în marile ansambluri de locuințe sociale se concentrează familii nevoiașe și imigranți. Alte cartiere rezidențiale centrale atrag tinerii și studenții, altele pe cei care au venituri mai ridicate sau un venit dublu.

(285) Disocierea și separarea locală nu reprezintă o problemă prin ea însăși. Dar acolo unde dificultățile economice, șomajul și stigmatizarea socială se conjugă, în cartierele care în plus sunt deseori marcate de diferențe culturale și etnice și care necesită din partea locuitorilor lor eforturi de integrare mai mari, riscul excluderii sociale crește.

Este indispensabil a se face față acestor probleme nu numai pentru că sunt larg răspândite în Europa dar și pentru că subliniază importanța dimensiunii sociale a dezvoltării durabile pentru spațiile urbane din Europa. Pentru a putea înfrunța cu succes problema sărăciei, a excluderii sociale și a formării ghetourilor, trebuie în mod special redus șomajul de lungă durată; unele state membre au încercat-o cu succes în cadrul unor programe integrate și multisectoriale de refacere economică și de dezvoltare a cartierelor urbane defavorizate.

2.1.5 Ameliorarea calității vieții în orașe

(286) Cele mai multe dintre orașe au luat măsuri împotriva problemelor de mediu precum zgomotul, poluarea aerului și apei, daunele cauzate de circulație, producția de deșeuri și consumul excesiv de apă. Totuși, în numeroase zone urbane calitatea vieții trebuie încă să fie ameliorată. De altminteri, măsuri de dezvoltare urbană au adus adesea atingere structurilor istorice și atractivității orașelor precum și identității lor. Aceasta are nu numai efecte negative asupra calității vieții și a sănătății locuitorilor, dar poate avea repercusiuni economice datorită pierderii atractivității și a reducerii

investițiilor, a slujbelor și a capacității financiare a orașelor.

2.2 Mutații în rolul și funcționarea zonelor rurale

2.2.1 Interdependența crescândă între zonele urbane și cele rurale

(287) Viitorul a numeroase zone rurale este din ce în ce mai legat de dezvoltarea orașelor. Orașele din zonele rurale sunt o componentă în întregime a dezvoltării rurale. Trebuie acționat în așa fel încât orașul și satul să poată, în cooperare partenerială, să elaboreze scheme regionale de dezvoltare și să le pună în aplicare cu succes. Relația oraș-sat este totuși diferită în regiunile dens populate și în cele mai slab populate. În regiunile dens populate, zonele cu caracter rural suferă o presiune de urbanizare considerabilă cu toate efectele secundare ale densificării – intrând aici și efecte negative: pouarea apei și a solului, fragmentarea peisajelor deschise, pierderea caracterului rural. Câteva funcțiuni tradițional rurale, ca de ex. exploatarea agricole extensive, exploatarea forestiere sau conservarea și dezvoltarea naturii depind într-o mare măsură de existența unor vaste spații rurale ale unui singur deținător. Din acest motiv realizarea unui echilibru mai bun între dezvoltarea urbană și protecția peisajelor deschise se prezintă ca o sarcină centrală a dezvoltării spațiale. Mai ales în regiunile dens populate zonele urbane și rurale întrețin relații strânse. De exemplu, zonele rurale profită de oferta culturală a orașului în timp ce în schimb orașele se bucură de potențialul de distracții și recreere pe care îl oferă spațiul rural. Din acest motiv, orașul și

pe turism și posibilitatea unor activități recreative durabile.

2.2.2 Diferențe de evoluție în zonele rurale

(289) Zonele rurale contribuie semnificativ la diversitatea culturală, naturală și peisagistică a UE. Rolul lor nu se limitează la acela de zonă de influență suburbană a orașelor și nici la dependența de agricultură sau turism. Funcțiunile lor depășesc faptul de a asigura baza alimentației și protecția resurselor. Dezvoltarea rurală în Europa este mai ales sinonimă cu diversitatea de tendințe spațiale, de conjuncturi și de factori de influență. În această privință, multe zone rurale au efectuat mutația structurală cu succes și au reușit să pună pe picioare o dezvoltare autonomă. În cursul concretizării obiectivelor de dezvoltare spațială europeană o mare importanță trebuie de asemenea acordată zonelor rurale pe lângă marile orașe și regiuni urbane. Realizarea unei structuri urbane descentralizate și policentrice depinde de asemenea de capacitatea de a stabliza, a asigura pe termen lung sau a restabili viabilitatea socio-economică a zonelor rurale. Pentru aceasta, posibilitățile de acces la infrastructuri și la cunoștințe sunt elemente cheie, căci un bun echipament în infrastructuri și un bun acces la informație oferă zonelor rurale potențiale de atractivitate și de diversificare economică. Zonele rurale sunt în mod egal implicate în dezvoltarea patrimoniului natural și cultural.

(290) Evoluția mediului rural confruntă totuși multe regiuni cu importante slăbiciuni structurale. Acestea pot fi accentuate de factori naturali, ca de ex. o situație

Harta 11: Numărul anual de zile cu o temperatură medie superioară la +5⁰ C

satul pot fi considerate mai degrabă partenere decât concurente.

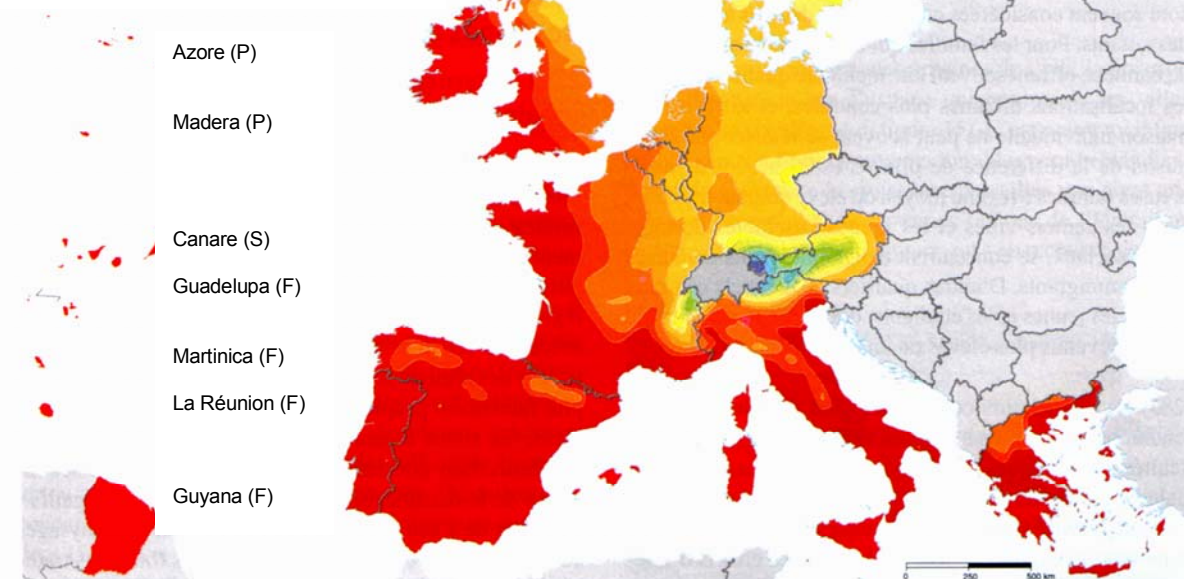
(288) Zonele rurale mai puțin dens populate au mai multe șanse de a-și păstra caracterul lor rural mai ales dacă sunt mai îndepărtate de zonele metropolitane. În multe regiuni totuși, multe măsuri de dezvoltare pe scară mică, care au fost luate pentru ameliorarea structurilor agricole și a modului de urbanizare au avut o influență negativă asupra mediului și în mod special asupra calității peisajelor. În numeroase zone rurale din spațiile periferice ale UE, exodul de populație pune în pericol viabilitatea serviciilor publice și private. Patrimoniile naturale și culturale al acestor zone rurale amenințate sunt valori esențiale care pot constitui baza unei reînnoiri economice și sociale, fondate în special

geografică perferică sau cu acces dificil (insule, masive muntoase) sau un climat defavorabil (regiuni mediteraneene, regiuni cu populație extrem de rară din Nordul Scandinavei (cf.Harta 11). În aceste regiuni, agricultura are deseori o mare importanță ca sursă de venit chiar dacă competitivitatea sa este relativ mediocră. Diversificarea, pluriactivitatea, asigurarea de surse de venit alternative sunt obiective greu de atins fără ajutor sau schimb de experiență. Va trebui văzut în ce măsură noile tehnici de informare și de comunicare pot încuraja dinamicile de dezvoltare descentralizată din zonele rurale. Sunt câteva tentative promițătoare de exemplu în nordul Scoției unde, cu ajutorul statului, întreprinderile mici și mijlocii au putut ajunge la tehnici

Nombre de jours par année entre 1961 et 1990 avec une température moyenne supérieure à +5°C.

Sursa: Cu acordul Institutului Meteorologic Finlandez, P.O.Box 503, FIN-00101 Helsinki

de informare și de comunicare și prin acest fapt, la piețele mondiale.

2.2.3 Mutații în exploatarea agricole și forestiere Consecințe pentru economie și utilizarea solului

(291) Reforma graduală a agriculturii europene va continua, ținând cont de liberalizarea economică, de reducerea cheltuielilor publice și de reconsiderarea politicilor de mediu. După unele estimări 30-80% din suprafețe vor putea fi sustrate producției agricole în UE. Agricultură va continua totuși să predomine ca bază pentru dezvoltarea regională, economie și ocuparea forței de muncă într-un anumit număr de regiuni.

(292) Un număr mare de regiuni pot rămâne competitive grație unei intensificări sporite a agriculturii lor. Această intensificare este favorizată prin metode ale producției care se bazează mai mult pe logistică și recurgerea la tehnică decât pe aptitudine naturale ale regiunilor. În timp ce această abordare face să crească producția și ameliorează competitivitatea industriei agricole din UE (cel puțin pe termen scurt) ea poate de asemenea să aibă efecte negative ca de exemplu o micșorare a numărului de slujbe, daune crescând pentru mediu, o reducere a diversității speciilor și o uniformizare a peisajelor.

(293) Alte regiuni s-au străduit să lărgescă baza economiei lor dezvoltând activități alternative în silvicultură și în turismul rural. Din acest motiv, succesul diversificării se manifestă în special în zonele rurale care dispun de un context de mediu adecvat, peisaje atrăgătoare și o situație geografică favorabilă în raport cu concentrările de populație – cum este cazul în sudul Germaniei, centrul Franței și într-un mare număr de regiuni din Europa meridională. Economia Nordului Scoției și a insulelor scoțiene, bazată pe mici exploatarea agricole, reprezintă un alt exemplu de diversificare, reușită obținută de mai mulți ani zone rurale îndepărtate de concentrările de populație. În acest context, agricultura câștigă în importanță, ca activitate de sprijin sau complementară.

(294) În cazul zonelor rurale un al treilea mod de a reacționa la mutațiile economiei agricole este de a face producția mai extensivă. Aceasta se poate realiza mai ales grație unui evantai de măsuri, ca de exemplu producția biologică controlată. În Austria de exemplu, suprafețele exploatate în mod biologic controlat au trecut de la 22500 ha și 1500 ferme în 1990 la 250.000 ha (7,5% din suprafața exploatată) și 18000 ferme în 1996. Suprafețele exploatate în mod biologic au crescut și în Germania, în Suedia, în Finlanda și în Olanda.

(295) Marginalizarea intervine atunci când agricultura nu mai este rentabilă economic. Marginalizarea poate avea efecte pozitive asupra mediului și peisajului în măsura în care alte utilizări ale solului devin posibile, ca de exemplu silvicultura. În schimb, efectele negative sunt: exodul eventual al mâinii de lucru din sectorul agricol, creșterea riscului de eroziune a solului și a incendiilor de pădure, și afectarea calității peisajului. Din acest motiv, marginalizarea poate slăbi baza economiei regionale ca de exemplu în Alpi și Apenini.

(296) Mutațiile în agricultură ilustrează diversitatea evoluțiilor rurale. În mare aceste procese prezintă mai multe potențialități decât riscuri pentru regiunile UE. Intensificarea oferă oportunități de investiții și induce alte activități. Diversificarea poate reduce dependența de subvenții și deschide noi perspective pentru conservarea naturii și protecția peisajului ca și pentru surse de venit alternativ. Marginalizarea și extinderea pot, în unele regiuni, să amelioreze perspectivele pentru protecția naturii și pentru măsurile de reîmpădurire.

rețelele de infrastructuri și de servicii prost adaptate unele la altele, insuficient dezvoltate, chiar uneori lipsind. În plus subzistă la fel și dificultăți datorate unor obstacole fizice, ca de exemplu lanțurile de munți. În domeniul legăturilor feroviare sunt în plus diferențele tehnice între sistemele naționale – de exemplu în materie de semnalizare, de securitate și de alimentare cu energie. Problemele de organizare și compartimentările naționale ale societăților de căi ferate constituie în calea integrării dorite. O dereglare mai avansată, standardizarea tehnică și prețuri competitive sunt condiții de bază pentru o rețea feroviară transnațională integrată. Navigația interioară cunoaște și ea strângeri în traficul transfrontalier. Ameliorarea integrării căilor navigabile ca o componentă a unui sistem de transport multimodal va necesita investiții considerabile. În rezumat, trebuie să se rezolve mari probleme tehnice, financiare și politico-organizatorice înainte ca UE să dispună de o rețea de infrastructură integrată.

2.3.2 Creșterea fluxului de transport și semnele supraîncărcării

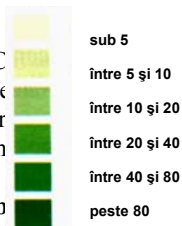
(299) Una din caracteristicile cele mai importante ale contextului politicii europene în domeniul

2.3 Transport și punerea în rețea

Harta 12: Accesibilitate

(297) Infrastructura comunicațiilor națională. A mari părți a infrastructurii primului rând politică ale C între statele eficacității, pr sunt fațade im

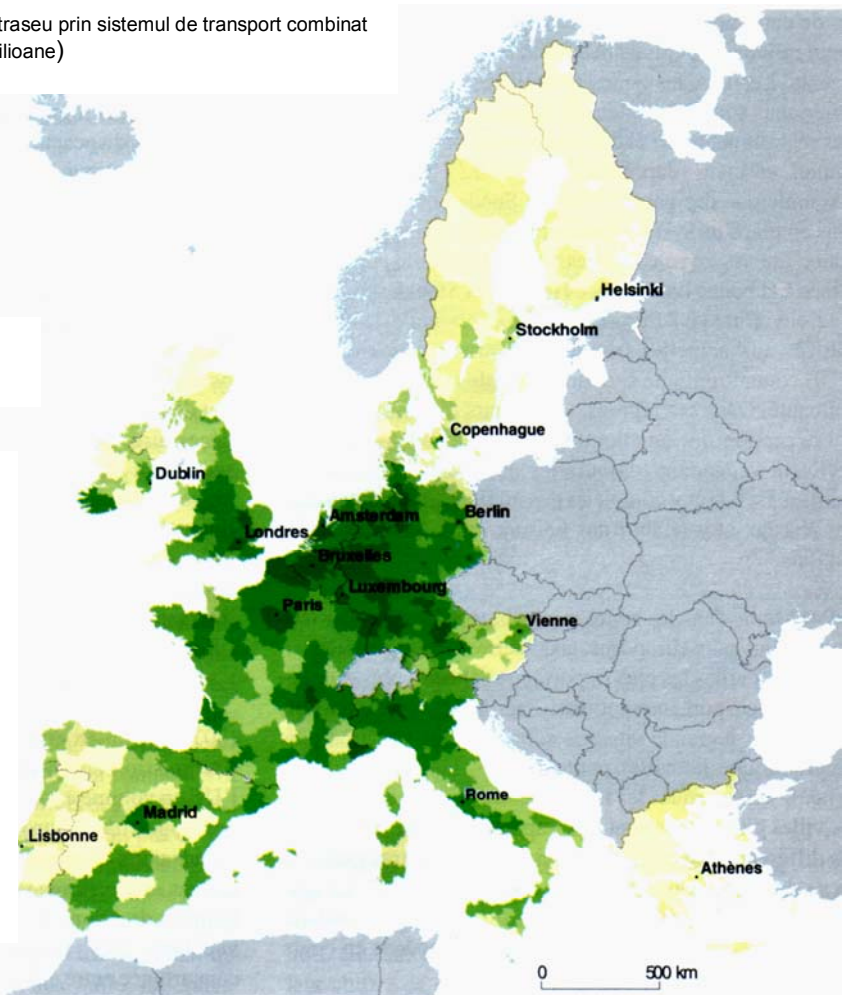
Populația UE accesibilă în trei ore de traseu prin sistemul de transport combinat (cale rutieră, ferată, avion) 1996 (în milioane)

Sursa: Calcule efectuate de către Oficiul Federal German pentru Construcții și Amenajarea Teritoriului

2.3.1. Prob a rețelilor

(298) Deși transporturi a importanța fr

(300) Cele mai puternice creșteri ale traficului se observă în părți ale UE care au suferit deja cele mai puternice presiuni în acest domeniu. Astfel apar numeroase strangulări suplimentare în rețeaua de transport în special în regiunile urbane și în spațiile dens urbanizate, ceea ce împiedică atât transportul de persoane cât și cel de mărfuri precum și transportul pe distanță scurtă și cel pe distanță lungă. Aglomerarea costă bani și timp și dăunează mediului și condițiilor de viață. Chiar coridoarele de transport la scară mare manifestă și ele semne de aglomerare ca de exemplu coridoarele Rinului și Ronului ca și trecerile de frontieră spre Polonia.

(301) Potențialul în sisteme combinate de transport de mărfuri este încă destul de limitat. În condițiile actuale ale pieței ele nu sunt concurențiale în raport cu transportul rutier, ci doar atunci când trebuie învinse obstacole fizice ca în cazul Irlandei, Mării Ioniene, Balticii și Alpilor. Oferta de legături maritime pe distanțe scurte nu este nici ea suficient dezvoltată la această oră.

(302) În ceea ce privește transportul de persoane, evoluțiile și condițiile actuale sunt puțin mai bune, în mod special în ceea ce privește combinația între transportul aerian și transportul feroviar de mare viteză. Zborurile pe distanțe scurte, care consumă proporțional mai multă energie pe km/pasager sunt foarte numeroase în UE. De exemplu 60% din zborurile în direcția Amsterdam se efectuează pe o rază care nu depășește 800 km. Trenurile de mare viteză înlocuiesc deja mai multe legături pe distanțe scurte pe direcțiile Londra – Paris și Londra-Bruxelles de ex.. Această tendință va continua cu punerea în funcțiune de noi linii de mare viteză. Pentru aceasta nu este necesar întotdeauna să se construiască linii noi, căci tehnologia roată-linie permite să se atingă viteze mari și pe liniile existente. Dacă ar fi posibilă creșterea cu 30% a vitezei actuale a trenurilor și dacă pasagerii ar accepta o durată a transportului cu 50% mai mare decât a zborului (ținând cont și de pierderile de timp la sosirea și plecarea de pe aeroport) mai mult de 50 de legături între orașele europene ar putea fi asigurate în principal prin linii cu trenuri de mare viteză. Asemenea strategii combinate vor contribui la descongestionarea aeroporturilor. Pentru distanțele lungi, înlocuirea transportului aerian cu trenuri de mare viteză cunoaște totuși limite, chiar la viteze mai mari de 300 km/h.

2.3.3 Deficitul de accesibilitate în interiorul UE

(303) O bună accesibilitate a regiunilor europene nu ameliorează numai competitivitatea lor ci și a Europei în ansamblul ei. Deservirea unor părți din Europa este insuficientă, ceea ce poate face aceste regiuni mai puțin atractive pentru investiții. Insulele, zonele de frontieră și regiunile periferice sunt în general mai puțin ușor de atins decât regiunile centrale și trebuie găsite soluții speciale și bine adaptate (cf.Harta 12). De exemplu țări ca Suedia și Finlanda au pus în aplicare un sistem bine dezvoltat de aeroporturi regionale, care asigură o accesibilitate la scară europeană datorită bunelor legături cu Helsinki și Stockholm. Datorită deschiderii Europei Centrale și Estice, regiunile situate actualmente la granițele estice ale UE vor deveni mai centrale în cadrul Comunității. În aceste regiuni, rețelele de infrastructuri, cu excepția ameliorărilor realizate în Germania, reflectă vechile demarcări politice. Sunt necesare completarea verigilor lipsă în rețea și restabilirea legăturilor între orașe și regiuni.

(304) Chiar în zonele mai puțin bine deservite în raport cu nivelurile europene oferta efectivă este foarte variabilă. Orașele cele mai importante, legate la mai mult de o rețea de transport internațional-aeroporturi, porturi, legături ferate de mare viteză, sunt într-o situație mai favorabilă decât orașele mici și mijlocii din aceeași regiune. De aceea legăturile între marile orașe și orașele mai mici sunt foarte importante pentru compensarea diferențelor în materie de servicii din domeniul transportului. Acest lucru este valabil și pentru regiunile din centrul UE. Și aici trebuie garantată existența unei rețele secundare eficiente care să completeze rețelele transeuropene în curs de construcție.

(305) Ameliorarea deservirii prin transporturi nu garantează ea singură o mai bună dezvoltare economică a regiunilor respective. Aceasta trebuie susținută printr-o politică activă de dezvoltare spațială. Ameliorarea serviciilor de transport va mări la început sfera de influență a regiunilor cu economie mai puternică. Întreprinderile până în acel moment "protejate" prin insuficiența lor accesibilitate vor trebui să facă față din ce în ce mai mult societăților mari și întreprinderilor de servicii concurente venind din regiuni mai puternice din punct de vedere economic. Această competiție se va întoarce deseori în avantajul regiunilor celor mai puternice și în detrimentul zonelor recent deservite. Acesta este motivul pentru care ameliorarea legăturilor de transport trebuie să fie completată de alte politici sectoriale și de strategii integrate.

2.3.4 Concentrarea și coridoarele de dezvoltare

(306) Rețelele de infrastructuri conduc deseori la întărire în funcțiile lor de poli economici existenți. Regiunile cu o puternică concentrare de activități economice dispun deseori de importante avantaje competitive; investitorii vor prefera probabil să se instaleze în aceste regiuni mai curând decât în cele care sunt legate insuficient la marile rețele. Este motivul pentru care, apar în Europa din ce în ce mai multe “coridoare de dezvoltare” care se localizează mai ales în regiuni cu urbanizare relativ puternică. Ele sunt deseori transnaționale și transfrontaliere și din acest motiv este necesară o politică globală de dezvoltare spațială care să depășească politicile pur naționale. Tendința de concentrare privește nu numai transportul rutier și feroviar, dar caracterizează și transportul aerian. Legăturile intercontinentale sunt puternic concentrate în regiunile centrale ale UE. Liberalizarea transportului aerian pare să conducă la o creștere accentuată a legăturilor aeriene internaționale în marile aeroporturi din NV Europei, cu toate că densitatea traficului în spațiul aerian este deja mare.

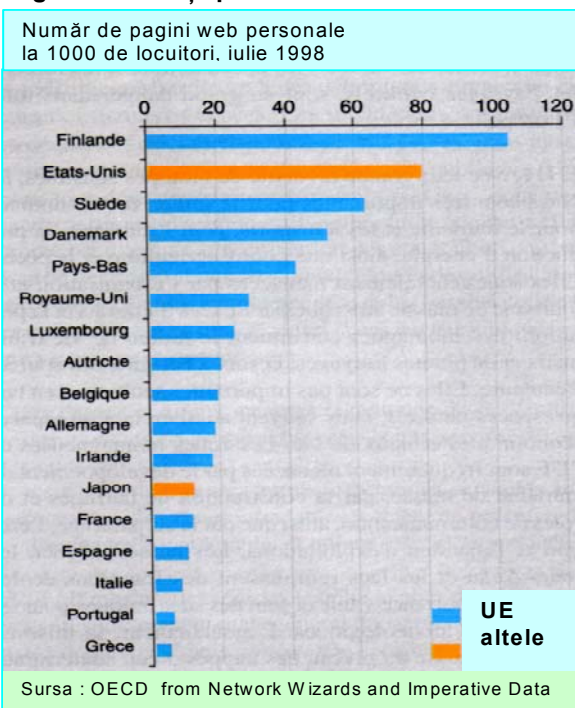
(307) Dacă se ia în considerare o publicație foarte recentă a Comisiei Europene, 90% din comerțul exterior al UE se desfășoară pe cale maritimă. În NV Europei se găsește o concentrare de mari porturi maritime care asigură cea mai mare parte din legăturile internaționale maritime ale Europei. Hinterlandurile funcționale ale acestor porturi acoperă întreaga Europă și se suprapun în mare măsură. Aceste porturi se află într-o puternică concurență și încearcă fără încetare să și amelioreze propria poziție. O mai largă cooperare ar putea fi totuși benefică pentru aceste spații și pentru mediu. Multe porturi de la Atlantic și de Mediterana nu dispun de bune legături cu teritoriul din spatele lor așa cum dispun porturile de la Marea Nordului, în așa fel încât șansele lor de a deveni noduri pentru transportul intercontinental sunt destul de restrânse. Aceste orașe portuare joacă totuși un rol important în cadrul economiei lor regionale și multe dintre ele ar putea să-și dezvolte mai mult potențialul de port european pentru transportul pe distanțe scurte. Punerea în funcțiune a unei rețele portuare europene ar putea favoriza semnificativ un asemenea proces. În cursul ultimilor ani, atât porturile la Atlantic, cât și cele mediteraneene au cunoscut o creștere substanțială a volumului lor de trafic. Dezvoltarea economică în Africa de N și în Asia ar putea întări și mai mult funcțiunea lor de acces la UE și să favorizeze dezvoltarea hinterlandului lor. Aceasta ar putea avea repercusiuni importante asupra organizării spațiului european și a utilizării teritoriului. Întărirea transportului maritim ar putea de asemenea să descongeseze transportul terestru în Europa. Situația

fizică și geografică a “peninsulei” UE ar putea fi astfel mai bine valorificată.

2.3.5 Dezechilibre în difuzarea inovației și cunoștințelor

(308) Telematica este un fenomen care poate avea consecințe importante pentru dezvoltarea spațială. Combinația de tehnici noi de radio și de teledistribuție a tehnicii cablajului și a unei politici de liberalizare, produce servicii noi ca învățarea la distanță, telemedicina, munca la distanță și teleconferințele. Asemenea modalități de piață electronică permit teoretic persoanelor și întreprinderilor să se dispenseze de sit în alegerea localizării. Posibilitățile care rezultă pentru regiunile cele mai îndepărtate pot fi considerabile, cu condiția ca ele să dispună de capacități adecvate pentru a obține un profit de această evoluție. Dezvoltarea acestor structuri informatice și a telecomunicațiilor reprezintă o forță potențială importantă pentru o integrare mai avansată și pentru încurajarea întăririi competitivității orașelor și regiunilor UE. Efectele “info-structurilor” asupra dezvoltării spațiale nu pot fi încă observate în detaliu. Se pare că ele completează infrastructurile convenționale mai curând decât să le înlocuiască ca și cum cele două se întăresc și se susțin reciproc. De aceea regiunile care dispun de un acces bun atât la structurile informatice cât și la rețelele de infrastructuri tradiționale sunt avantajate.

Fig. 16: Prezența pe Internet

(309) În ciuda marilor progrese, evoluțiile în domeniul telematicii sunt mai lente în țările coeziunii (Grecia, Irlanda, Portugalia, Spania) decât în alte părți din UE (cf.Fig.16). În toate regiunile din aceste patru țări, investiții importante în sistemul de telecomunicații. Centralele numerice și legăturile prin fibre optice atenuează disparitățile în ofertă. Din 1999 multe regiuni din aceste țări vor dispune de sisteme eficiente. Va trebui totuși să se amelioreze și organizarea, cu scopul ca efectele acestor investiții să se traducă și prin costuri de comunicație concurențiale. Cunoștințele, educația și formarea devin o bază din ce în ce mai importantă pentru integrarea și reușita economică. Regiunile care au un acces limitat sau insuficient la informație și la cunoștințe datorită lipsei de școli superioare, de institute de cercetare, de programe de formare etc. vor avea dificultăți în a-și menține cifra populației și mai ales de a reține în regiune persoane care dispun de o formație superioară și de competențe mai mari. Aceasta poate încă să intensifice mișcările de populație în zone care dispun deja de o bună infrastructură, crescând presiunea asupra acestor zone și în paralel restrângând perspectiva unui mai bun nivel de viață pentru regiunile mai slabe economic.

2.4 Natura și patrimoniul cultural

(310) Diversitatea naturii și a patrimoniului cultural și conservarea lor sunt în pericol în UE. Amenințarea crescândă care apasă asupra acestui patrimoniu pare să anuleze progresele realizate în cursul ultimelor decenii în materie de protecția naturii și a monumentelor. Este important să se recunoască că marea diversitate a patrimoniului natural și cultural al Europei, conține și atuurile și pericolele. Principalele tipuri de zone amenințate, ca de exemplu zonele de coastă, munții, grindurile marine, zonele umede, pădurile și peisajele culturale sunt în primejdie în toată Europa.

(311) Cu marea lor diversitate de biotopuri sensibile, coastele sunt foarte importante pentru mediul de viață uman, pentru turism și transporturi, pentru industrie, producția de energie, ca și pentru agricultură și pescuit. Ele sunt în general amenințate de urbanizare și de turismul de masă ca și de excesul de îngrășăminte și poluare. Munții constituie mediul de viață pentru animale și plante sălbatice și sunt la originea surselor de apă pură. Ei nu sunt importanți numai ca spații naturale, ci și ca spații economice și loc de viață. Zonele montane ale UE sunt frecvent amenințate de dezvoltarea turismului de masă, de construcția de baraje și de căi de comunicație ca și pășunatul excesiv, eroziune și abandonarea exploatărilor. Grindurile marine, cursurile

de apă și lacurile au un rol ecologic foarte important și sunt situri unice pentru descoperiri arheologice. Punerea în cultură, scăderea nivelului pânzelor de apă subterane și reducerea aducțiilor ca și crearea de noi axe de comunicații reduc puternic numărul, suprafața și continuitatea teritorială a grindurilor marine. Fluviile și râurile își văd cursul rectificat, revărsările lor sunt oprite, sunt construite diguri. Pădurile, "plămâni verzi" ai Europei contribuie la protecția resurselor de apă și a solurilor și în multe locuri la frumusețea peisajului. Ele reprezintă de asemenea medii de viață importante pentru floră și faună și locuri de destindere pentru oameni. Poluarea atmosferică, atacurile insectelor și ciupercilor ca și incendiile sunt principalele pericole care amenință pădurile. Nu trebuie uitat că aproape toate zonele care sunt considerate ca amenințate cuprind orașe, cartiere rezidențiale și infrastructuri unde oamenii trăiesc și lucrează.

(312) Soluțiile constituie mediul de viață al oamenilor, animalelor și plantelor și suportul acestei vieți și sunt din acest motiv o componentă esențială a echilibrului natural. Bogata varietate de soluri din Europa se explică în primul rând prin diversitatea factorilor naturali dar ea clarifică și istoria naturală și culturală diferențiată a Europei. Solurile sunt un loc de descompunere și de echilibrare în ciclurile materiilor naturale, și aproape toată alimentația omului, a animalelor și plantelor depinde de fertilitatea lor. Diversitatea acestor soluri și funcțiile lor naturale sunt totuși puternic amenințate de activitățile umane din multe domenii.

(313) Climatul este și o componentă a mediului și una din bazele naturale ale vieții care suferă din ce în ce efectele negative ale activităților umane. Creșterea cantității de gaze cu efect de seră produse de om modifică temperatura și distribuția precipitațiilor, determină deplasarea zonelor cultivabile, pune în pericol creșterea plantelor, sporește frecvența și intensitatea fenomenelor meteorologice extreme.

2.4.1 Pierderea biodiversității și a spațiilor naturale

(314) În ciuda amenințărilor la care sunt expuse zonele vulnerabile, UE se caracterizează încă și mereu prin bogăția și varietatea florei și faunei sale sălbatice. În cursul deceniilor trecute, inițiative internaționale ca și o înțelegere crescândă din partea publicului a valorii acestui patrimoniu cultural au condus la aceea că în numeroase state membre, au fost dezvoltate strategii de protecție sub diverse forme, ca de exemplu:

- dispoziții juridice de protecție pentru zonele respective,
- achiziția de terenuri de către autorități și de către organizații neguvernamentale, de exemplu cu scopul de a amenaja biotopuri rare,
- un sprijin pentru proprietarii privați în vederea unei utilizări a solului care să afecteze mai puțin mediul.

(315) Criteriile clasice de determinare a zonelor protejate sunt: importanța amenințării care planează asupra lor, caracterul lor unic sau rar și interesul lor din punct de vedere al informațiilor științifice. În numeroase state membre aceste criterii au pus la desemnarea unor zone de protecție a naturii și unor peisaje protejate. La nivel european, directivele UE pentru păsări și habitate au contribuit la salvarea și protejarea unor zone de importanță europeană.

(316) Fărămițarea teritorială a zonelor protejate reprezintă totuși o amenințare gravă pentru patrimoniul natural. Eficacitatea măsurilor de protecție a naturii depinde de asemenea de relații adecvate cu zonele situate în împrejurul regiunilor protejate. O politică de dezvoltare spațială bine coordonată la nivelul diferitelor ierarhii administrative poate contribui, împreună cu participarea publicului, la o protecție a habitatelor și ecosistemelor care să ducă la micșorarea pierderii biodiversității. Inițiativa Natura 2000, care prevede crearea unei rețele europene este un exemplu la nivelul CE. Dar ca aceasta să reușească, toți partenerii trebuie să ajungă să înțeleagă că protecția patrimoniului natural al Europei contribuie la dezvoltarea durabilă. Într-o comunicare adresată Consiliului și Parlamentului european privind o strategie comunitară pentru conservarea biodiversității, Comisia Europeană subliniază rolul important al amenajării teritoriului în acest context și arată cum amenajarea teritoriului poate contribui la păstrarea și valorificarea durabilă a ecosistemelor.

2.4.2 Amenințări asupra resurselor de apă

(317) Poluarea și supraexploatarea apelor de suprafață și apelor subterane constituie în UE o problemă care depășește frontierele. Exploatarea agricolă intensivă datorată mai ales politicii agricole comune, determină o agravare a problemelor poluării apelor. În unele regiuni, poluarea de origine industrială și casnică a putut fi redusă grație unei politici consecutive de protecție a apelor. Astfel de exemplu calitatea apelor Rinului s-a ameliorat sensibil în cursul ultimilor ani. Totuși, sunt încă zone în care poluarea pânzelor de apă subterane și a apelor de suprafață compromise serios posibilitatea

utilizării mai exigente a apei de exemplu, ca apă potabilă sau de baie.

(318) Resursele de apă sunt repartizate în mod inegal în UE. Dar toate statele membre dispun de resurse suficiente pentru acoperirea nevoilor țării lor. Este totuși o problemă de repartitie atât geografică cât și sezonieră. Astfel în statele membre meridionale, perioadele de secetă corespund în general cu cele de nevoi maxime. Aici, dar și în unele state membre nordice, pot surveni lipsuri sezoniere în alimentarea cu apă.

(319) O politică de dezvoltare spațială integrată poate contribui semnificativ la prevenirea inundațiilor cât și la lupta împotriva lipsei de apă. Cu toate că aceste două fenomene îmbracă semnificații politice și teritoriale diferite ele sunt la fel de importante pentru o gestiune durabilă a utilizării teritoriului. Penuria de apă cât și inundațiile sunt, în UE, fenomene care nu se datorează decât în parte hazardului. Fundamental, sunt amândouă probleme structurate datorate unei dezvoltări spațiale inadecvate. Frecvența cu care o serie de cursuri de apă europene ca Rinul, Moselle sau Padul a crescut în cursul ultimilor ani. Inundațiile au determinat pagube considerabile pentru bunurile private dar și grave daune pentru economia publică. Revărsările sunt determinate de diferiți factori din care o mare parte sunt de origine mai curând artificială decât naturală ca de exemplu: rectificarea cursurilor de apă, urbanizarea zonelor naturale inundabile și utilizări ale solului care accelerează scurgerea ploilor în bazinele de recepție ale cursurilor de apă. Cele mai recente revărsări catastrofice din Europa au arătat mai ales că:

- digurile și alte măsuri tehnice de prevenire a inundațiilor nu garantează o securitate de 100%.
- zonele construite și alte construcții sensibile la inundații din zonele inundabile conțin un potențial de daune considerabil, care continuă să crească.

(320) Chiar și în regiunile cele mai aride ale UE, unde ploaia episodic, dar în general foarte tare, se înregistrează de câțiva ani o frecvență mai ridicată a inundațiilor, ceea ce a dus la pagube considerabile în Spania de exemplu. O utilizare a teritoriului și o gestiune a apelor integrată și durabilă asupra totalității bazinului de recepție al cursurilor de apă reprezintă un răspuns rezonabil la această problemă. Se produc tipuri de inundații foarte diferite. Se pot menționa aici inundațiile în marile bazine de recepție cauzate de precipitații puternice și prelungite (ca de ex. cele ale Rinului și Meusei, Dunării și Oderului), inundații torențiale cauzate de violente furtuni locale, sau cele

datorate în principal unor fenomene meteorologice imprevizibile (ca de ex. în sudul Franței în ultimii ani). Prevenirea pagubelor cauzate de asemenea evenimente necesită din punct de vedere al politicii de dezvoltare spațială, o utilizare a solului care să limiteze scurgerile în ansamblul bazinului de recepție și o afectare a teritoriului și a solului bine adaptată în regiunile cu potențial de scurgere și de inundație. Independent de aceasta, măsuri tehnice de protecție împotriva inundațiilor din partea organismelor care gestionează apa și măsuri de protecție contra catastrofelor sunt necesare pentru a limita cât mai mult pagubele.

(321) Problema penuriei de apă din unele părți ale UE se prezintă diferit. Chestiunea cantității de apă depinde mai ales de neregularitatea spațială cât și temporală a ploilor care nu corespund de vârfurilor nevoilor de apă. Un alt caz particular, tipic mediteranean, este cel al nevoilor locale de apă pentru irigații sau pentru distracție. În țările mediteraneene, agricultura este principalul consumator de apă, cu 63% din ansamblul nevoilor în Grecia, 59%, în Italia, 62% în Spania și 48% în Portugalia. Spațiul mediteranean este una din principalele destinații pentru turismul mondial și în plus turismul și sectorul serviciilor afectează semnificativ ciclul ecologic al apei.

(322) Experiența ultimilor ani a arătat că nu e posibil să se ajungă la o utilizare eficientă și durabilă a apei nici la prevenirea inundațiilor fără să se integreze măsuri de gestiune economică a apei în gestiunea dezvoltării urbane și a afectării solului (controlul utilizării solului). În realitate prevenirea inundațiilor în marile bazine de recepție europene nu poate fi eficientă decât dacă se traduce prin asumarea de responsabilități și de intervenții în materie de utilizare a teritoriului. Acest lucru se poate spune și despre reducerea penuriei de apă. O gestiune durabilă a resurselor de apă implică punerea în aplicare a unui control eficient al diferitelor utilizări ale apei cu ajutorul unor instrumente economice și de planificare. Acest lucru este valabil în special pentru irigațiile agricole și pentru utilizarea economică a apei în industrie, consum casnic și activități artisanale și de servicii.

(323) Maniera în care comunitățile locale și regionale au tratat mediul și au cultivat pământul în decursul secolelor a condus la o mare varietate a peisajelor și la o utilizare diversificată a solurilor (cf. hărții 1.3). Aceste

peisaje contribuie la identitatea diferitelor regiuni și varietatea lor reprezintă o componentă semnificativă a patrimoniului cultural al UE. Cu alte cuvinte, nu sunt importante numai din motive de ordin istoric sau estetic sau pentru salvarea biodiversității, ci sunt de asemenea interesante din punct de vedere economic. Grație caracterului unui peisaj, este posibil să se pună în evidență calitățile unei regiuni și să se atragă astfel noi industrii, turismul sau alți investitori. Amenințările care apasă asupra peisajelor culturale din UE sunt strâns legate de raționalizarea și de intensificarea producției agricole ca și de abandonarea exploatărilor extensive, în unele regiuni. În alte părți ale UE se manifestă tendințe de marginalizare. Expansiunea orașelor, parcelările izolate, în principal reședințe secundare, contribuie de asemenea la alcătuirea peisajului cultural.

(324) Degradarea peisajului nu se produce întotdeauna de o manieră spectaculoasă. În unele regiuni ea se derulează într-un mod progresiv și aproape fără a fi remarcată. Din acest motiv este dificil de conceput o strategie specifică pentru protecția acestor peisaje, căci valoarea lor rezidă în compoziția de ansamblu și nu în elemente izolate. De altminteri peisajele sunt indisolubil legate de modul lor de utilizare. Grație unor strategii de dezvoltare spațială este totuși posibil să se evite modurile de utilizare care deteriorează peisajele de interes cultural și să se limiteze sau să controleze efectele negative. Strategii explicite permit de asemenea influențarea dezvoltării spațiale a peisajelor culturale; sunt definite modurile de utilizare dorită a solurilor și celelalte excluse.

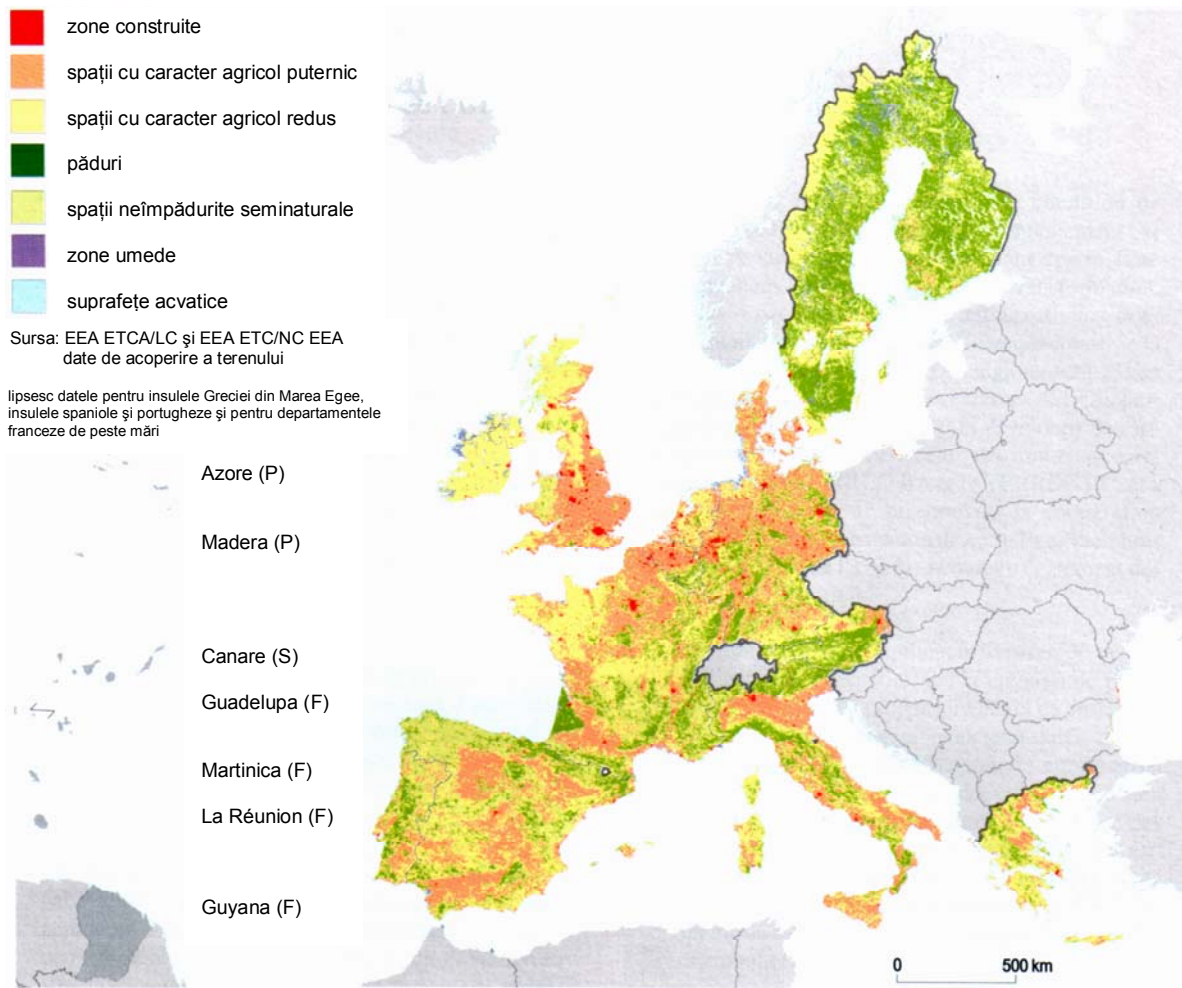
2.4.4 Amenințări crescânde pentru patrimoniul cultural

(325) Pentru comunitățile locale, regionale și naționale, patrimoniul cultural al UE are o mare importanță atât din punct de vedere istoric și estetic cât și economic. Acest fapt este valabil pentru elemente izolate ca de exemplu monumente, edificii și situri arheologice ca și pentru centre de orașe și orașe istorice. Calitatea și varietatea acestui patrimoniu îmbracă o mare semnificație pentru UE, pentru Europa și chiar pentru lumea întreagă. Valoarea economică a patrimoniului cultural nu trebuie să fie atribuită numai interesului său turistic ci și atractivității sale ca sector de investiții. Turismul urban reprezintă circa 30% din turismul european. Se prevede că această pondere va crește în medie cu 5% în viitorii ani, ceea ce este net mai mare decât ratele de creștere ale vacanțelor tradiționale la munte sau la mare pentru care cifrele așteptate sunt de doar 2 sau 3%.

(326) Siturile culturale importante, ca orașele istorice de exemplu, sunt expuse în mod continuu la degradare. Ca regulă generală, străzile vechi și clădirile și siturile istorice sunt protejate în calitate de patrimoniu. Dar, și alte cartiere ale orașelor istorice suferă exploatarea

Ansambluri urbane atrăgătoare, mai puțin încărcate de istorie și ca urmare sunt mai puțin strict protejate sunt amenințate de speculații imobiliare, uniformizarea clădirilor și fațadelor și ameliorarea infrastructurii de transport. În cursul ultimilor ani, autoritățile naționale și locale au adoptat deja numeroase măsuri pentru salvarea

Harta 13: Categoriile principale de ocupare a solului

patrimoniului cultural. Unele orașe – Veneția, Florența și Bruges de exemplu – sunt atât de dominate de turism încât ating limitele posibilului în împlinirea vocației lor. Numeroase centre de orașe istorice, în special în mari orașe precum Atena sau Roma suferă în plus de poluarea legată de activitățile metropolitane.

patrimoniului. Strategiile de dezvoltare spațială care integrează abordările respective ale diferitelor sectoare contribuie la micșorarea presiunii crescânde la care este supus patrimoniul cultural.

3. Selecția de programe și linii directoare pentru o amenajare a teritoriului integrată

3.1 Programe de susținere a UE având un impact teritorial

Unele fonduri ale UE au menirea de a susține proiecte integrate de dezvoltare spațială.

Coeziunea economică și socială

Sub acoperirea reglementărilor fondurilor structurale, cele patru fonduri principale care încurajează coeziunea economică și socială sunt: Fondul european de dezvoltare regională **FEDER**,

Programul **TERRA**, ansamblu de proiecte în cadrul art. 10 al **FEDER**, se adresează unor rețele de autorități publice locale și regionale competente în materie de dezvoltare spațială. Aceste proiecte sunt interregionale. Ele încurajează cooperarea și schimbul de experiență între puterile publice locale comparabile din punct de vedere geografic, cu scopul de a dezvolta soluții comune. O inițiativă urmărește de exemplu să expună problemele și să prezinte abordarea unor soluții în ceea ce privește dezvoltarea durabilă a bazinelor fluviale. Programul **RECITE** susține, de asemenea, în baza art. 10 din **FEDER**, proiecte interregionale și rețele de puteri publice regionale și locale în cadrul UE.

Promovarea cooperării cu PECO ca și cu țările mediteraneene

Unele instrumente financiare au ca obiectiv să încurajeze dezvoltarea în interiorul UE și pe ansamblul Europei printre care programele **PHARE** (state din Europa Centrală și țările baltice), **TACIS** (noile state independente din fosta URSS și Mongolia) și **MEDA** (state riverane din Sudul regiunii mediteraneene) joacă un rol important.

Programul **PHARE** – pentru țările din Europa Centrală și țările baltice susține pregătirea țărilor candidate pentru aderare la UE. Aceasta se traduce esențial prin acordarea de subvenții permițându-le să-și satisfacă exigențele legate de procesul de transformare dar și printr-o serie întregă de diverse alte activități, din care în mod special partea din program care privește cooperarea transfrontalieră.

Regiuni din țările în chestiune, situate la frontierele externe ale UE, participă la acest program. Acesta

Fondul social european **FSE**, Fondurile Europene de orientare și garanție agricolă **FEOGA** – secțiunea “Orientare” și Instrumentul financiar de orientare a pescuitului – **IFOP**. În ceea ce privește proiectele de dezvoltare spațială inițiativa comunitară **INTERREG II C** și acțiunile pilot inovatoare realizate în baza art. 10 al **FEDER** au o semnificație specifică.

dezvoltă abordări complementare pe lângă inițiativele comunitare **INTERREG II A** și **INTERREG II C**, și are astfel ca obiectiv promovarea cooperării transfrontaliere și transnaționale între statele membre și nemembre ale UE. El încurajează de asemenea proiectele multisectoriale.

Programul **TACIS** – susține transferul de informații, schimbul de experiență, crearea de parteneriate, de proiecte comune, de rețele și proiecte pilot. Programele regionale sunt dotate, din 1996, cu o linie bugetară pentru cooperarea transfrontalieră, care permite încurajarea atât a proiectelor la frontierele UE cât și a proiectelor cu alte țări din Europa de Est și Europa Centrală. Punctele forte sunt rețelele, soluțiile la problemele ecologice ca și cooperarea la scară locală (totdeauna la nivel transfrontalier).

Programul **MEDA** – finanțează dezvoltarea de proiecte de cooperare și schimbul de experiență și de know-how între țările UE și statele nemembre din sudul Mediteranei. Cooperarea ține cont de politicile speciale având repercusiuni importante asupra dezvoltării spațiale, precum politica transporturilor și are ca obiectiv încurajarea creării progresive a unei zone a liberului schimb.

Protecția mediului

LIFE este un instrument de finanțare pentru proiecte ecologice inovatoare și încurajează în acest context cooperarea între țările membre UE. Gestiunea durabilă a solurilor, constituie unul din punctele forte ale programului:

3.2 Programele INTERREG II C

Programele transnaționale se repartizează pe trei domenii: cooperarea în materie de dezvoltare spațială în general, stăpânirea consecințelor inundațiilor, prevenirea secetei. Programele generale de dezvoltare spațială aprobate de Comisia Europeană pentru a primi o finanțare comunitară (în număr de 7 la ora actuală) sunt prezentate mai jos. Contrar lui **INTERREG II A** (Cooperare transfrontalieră), cooperarea transnațională conform **INTERREG II C** se întinde pe regiuni mult mai vaste (cf. Hărții 4, cap. A.4.3.). Gama de obiective se inspiră din orientările **INTERREG II C**, care sunt în acord cu concepțiile SDEC.

Obiectivele sunt următoarele:

- să contribuie la dezvoltarea unei amenajări echilibrate a teritoriului UE, luând de o manieră ordonată și disciplinată măsuri care exercită o influență asupra amenajării teritoriului, dezvoltând rețele de comunicații adecvate, reducând diferențele de dezvoltare și elaborând strategii vizând o coeziune economică și socială durabilă,

- să amelioreze impactul politicilor UE în materie de dezvoltare spațială și
- să ajungă, în privința regiunilor transnaționale, la o ameliorare a cooperării între instanțele naționale competente în materie de dezvoltare spațială cu scopul de a defini prioritățile de dezvoltare pentru regiunile transnaționale și transfrontaliere.

Programele de cooperare în materie de dezvoltare spațială:

- Regiunea M. Nordului
- Regiunea Balticii
- Fațada Atlanticului
- Europa de S-V
- Mediterana Occidentală și Alpii Latini (MO-AL)
- Spațiul Europei Centrale, Adriaticii, Dunării și Europei de SE (CADSES)
- Ariile metropolitane ale Europei de N-V (AMNO)

Domenii de acțiune programate	Regiunea mării Nordului	Regiunea Baltică	Fațada Atlantică	Europa de Sud-Vest	Mediterana Occidentală și Alpii Latini	CADSES	Zone metropolitane ale Europei de Nord/Vest
Dezvoltarea de procese de planificare comune și de strategii de programe integrate		X				X	X
Dezvoltarea de sisteme urbane policentrice	X	X		X	X	X	
Dezvoltarea zonelor rurale				X	X		
Ameliorarea raporturilor între orașe și sate	X	X	X	X	X		X
Dezvoltarea de sisteme de circulație multimodale și acces îmbunătățit la infrastructuri	X	X	X	X	X	X	X
Acces mai bun la cunoștințe și informații	X		X				X
Conservarea moștenirii naturale și culturale	X	X	X		X	X	X
Dezvoltarea economică a sectorului de turism	X	X	X		X		
Asistență tehnică	X	X	X	X	X	X	X

Programele urmăresc obiectivele citate mai sus după un dozaș și o orientare variabilă. În acest scop un anumit număr de priorități (subprograme și subdiviziuni în măsuri și câmpuri de acțiune

respective) au fost definite pentru fiecare program. Acestea se raportează după combinații variabile, la opțiunile politice menționate în capitolul A3.

3.3 Acțiuni Pilot – sub egida art. 10 FEDER pentru amenajarea teritoriului transnațional

ARCHIMED – Mediterana de SE – Participanți – Grecia, Italia (Cipru, Malta)

Obiective:

- dezvoltarea de sisteme de transport ecologic multimodale și integrarea insulelor în sistemul internațional de transport;
- ameliorarea cooperării în domeniul navigației, ameliorarea calității și eficacității în domeniul protecției apelor și securității circulației pe mare;
- turism de calitate, ameliorarea eficacității serviciilor și infrastructurii turistice;
- ameliorarea protecției naturii și a siturilor naturale și creșterea biodiversității;
- cunoștințe factuale mai exacte și sistematice ale stării patrimoniului cultural și amenințărilor care apasă asupra lui ca și păstrarea și ameliorarea calității peisajelor;
- promovarea mediului în chip de factor de dezvoltare în regiunea mediteraneeană.

Periferie Nord. Participanți: Finlanda, Suedia, Marea Britanie, (Norvegia)

Obiective:

- Primul obiectiv constă în obținerea, grație unui schimb de experiență internațional, a unei ameliorări a prestărilor de servicii și a creării de valori, ținând cont de o dezvoltare durabilă. Aceasta cuprinde cooperarea în domeniul amenajării teritoriului dat fiind că dezvoltarea activităților economice și a serviciilor sociale în regiunile eligibile este inclusă. Nu este vorba de a obține un proces de planificare comun ci numai de a îmbunătăți schimburile de experiențe,

- Strategia comună are drept scop dobândirea de cunoștințe noi privind soluțiile inovatoare și adaptate la o economie durabilă. Acestea include producția, serviciile și utilizarea solului, ținând cont în mod special de condițiile specifice regiunilor periferice din Nord ca de exemplu slaba densitate a populației, climatul și importanța distanțelor.

Spațiul Alpin /Alpii Orientali

Participanți: Germania, Italia, Austria, (Elveția, Slovenia)

Obiective:

- continuarea elaborării de viziuni și de strategii comune în materie de dezvoltare spațială pe baza documentului “Principii pentru o politică europeană de amenajare a teritoriului” (Leipzig) ca și a altor documente importante (Veneția 1996),
- susținerea rețelelor transnaționale, transfrontaliere și transeuropene între comunele și regiunile Alpilor, în special în domeniul amenajării teritoriului,
- ameliorarea și dezvoltarea de activități socio-economice durabile ca și de rețele de transport locale care să protejeze mediul, mai ales în regiunile unde echilibrul ecologic este amenințat. Dezvoltarea de noi forme de sensibilizare a populației locale și de stimulare a angajării ei în susținerea și controlul regiunilor fragile și amenințate,
- testarea de linii de acțiune inovatoare într-o regiune prezentând un puternic potențial de conflict între proprietatea economică și protecția naturii.

“Poartă” la Mediterana.

Participanți: Spania, Portugalia, (Maroc)

Obiective:

- lupta împotriva degradării și pierderii patrimoniului natural și cultural,
- contribuția la crearea unei perspective europene de dezvoltare spațială prin ameliorarea diversității culturale a teritoriului,
- identificarea și evaluarea diferențelor între formele de viață urbană și rurală,
- creșterea competitivității celor trei țări participante grație unei mai bune folosiri a patrimoniului cultural comun.

Cele trei puncte forte prevăzute pentru dezvoltare sunt următoarele:

- ameliorarea cunoștințelor asupra patrimoniului cultural comun și evaluarea acestuia,
- protecția integrată și durabilă a patrimoniului comun grație unor studii privind durabilitatea și practicabilitatea,
- evaluarea patrimoniului în domeniul arhitecturii în chip de factor de dezvoltare economică prin intermediul unor proiecte concrete.

3.4 Linii directe în materie de dezvoltare spațială

Exemplu: ”Viziuni și strategii în privința **Balticii 2010**” elaborate de Danemarca, Suedia, Finlanda, Norvegia, Germania, Rusia, Estonia, Letonia, Lituania, Belarus și Polonia.

Condiții inițiale

Regiunea Balticii cuprinde zone naturale de mare valoare care sunt amenințate datorită dezvoltării rapide actuale. În numeroase orașe, calitatea mediului se degradează datorită creșterii circulației rutiere, a poluării aerului și apei, îmbătrânirii patrimoniului construit, a unei ocupări inadecvate a solului, a unui tratament necorespunzător al deșeurilor și altor probleme. În alte domenii, pagubele aduse mediului necesită o asistență imediată. Caracterul urgent al acestor probleme nu trebuie totuși să împiedice aceste țări să conceapă soluții realizabile pe termen lung. Acesta este obiectivul schemei de dezvoltare spațială pentru regiunea Balticii.

Scop și statut

Schema de dezvoltare spațială pentru regiunea Balticii reprezintă o primă etapă permițând să creeze un cadru pe termen lung pentru cooperarea în numeroase domenii. El trebuie să permită evitarea realizării unor acțiuni izolate și o risipă a resurselor. Nu este vorba de un “plan general”, dar el furnizează serviciilor competente un context care le permite să-și traseze propria lor politică în materie de dezvoltare spațială.

Obiective:

Schema se concentrează asupra a trei domenii:

- un sistem urban de importanță internațională,
- legături efective și durabile între orașe,
- dezvoltarea susținută a regiunilor specifice (de coastă, insule, regiuni frontaliere, mediu rural, rezervații naturale).

Domeniile de activitate corespunzătoare au ca obiectiv:

- încurajarea acțiunilor concrete care sunt în acord cu schema,
- să încurajeze o dezvoltare echilibrată a regiunii Baltice ca și
- să urmărească dezvoltarea schemei în materie de dezvoltare spațială

Până în prezent lucrările cuprind:

- convocarea de reuniuni regulate ale miniștrilor însărcinați cu amenajarea teritoriului cu scopul de a întocmi strategii astfel încât să actualizeze programul de acțiune,
 - elaborarea de propuneri pentru proiecte pilot selecționate,
 - crearea unui program de cercetări ca și
 - promovarea activității instituțiilor de cercetare în materie de dezvoltare spațială în cadrul unei rețele
-

4 Date de bază pentru țările candidate la aderare și Statele membre

Țări	Suprafața în mii km ²	Populația 1997		PIB 1997		Sectorul agricol		Șomeri 1997 rate ale șomajului în %**
		în milioane**	locuitori per km ²	ECU per locuitor (PPA)***	per locuitor (PPA) UE-15=100	în % din VA brută totală 1997*	în % de angajați 1997*	
Ungaria	93,030	10,1530	109	8.900	47	6,7	7,9	8,1
Polonia	312,690	38,6600	124	7.500	39	5,9	20,5	11,2
România	238,390	22,5260	94	5.800	31	20,1	39,0	6,0
Slovacia	49,030	5,3870	110	8.900	47	6,0	8,6	11,6
Letonia	64,589	2,4584	38	5.100	27	7,4	18,3	14,4
Estonia	45,227	1,4538	32	7.000	37	6,3	9,9	10,5
Lituania	65,301	3,7040	57	5.800	31	12,7	21,9	14,1
Bulgaria	110,990	8,2830	75	4.400	23	15,4	24,4	15,0
Cehia	78,870	10,2991	131	12.000	63	5,0	5,8	4,7
Slovenia	20,270	1,9849	98	13.000	68	4,4	10,1	7,3
PECO 10	1.078,387	104,891	97					n.d.
Cypru	9,251	0,746	81	n.d.	n.d.	4,5	10,0	3,4
						în % din VA brută totală 1995**	în % de angajați 1995*	
Belgia	30,518	10,154	333	21.470	113	1,7	2,7	9,2
Danemarca	43,094	5,236	122	21.850	115	3,7	4,4	5,5
Germania	356,974	80,567	226	21.090	111	1,0	3,2	10,0
Grecia	131,957	10,266	78	12.920	68	14,7	20,4	9,6
Spania	504,782	38,910	77	14.820	78	3,7	9,3	20,8
Franța	543,956	56,818	104	19.760	104	2,5	4,9	12,4
Irlanda	70,285	3,605	51	18.620	98	7,5	12,0	10,1
Italia	301,302	56,648	188	18.810	99	2,9	7,5	12,1
Luxemburg	2,856	0,416	146	30.140	162	1,5	3,9	2,6
Olanda	41,685	15,335	368	20.140	106	3,6	3,8	5,2
Austria	83,845	7,906	94	21.280	112	2,4	7,3	4,4
Portugalia	92,27	9,848	107	13.300	70	5,1	11,5	6,8
Finlanda	338,144	5,112	15	18.620	98	5,2	7,8	13,1
Suedia	449,956	8,837	20	19.000	100	2,1	3,3	9,9
Marea Britanie	241,752	57,854	239	18.810	99	1,6	2,1	7,0
UE-15	3.233,376	367,512	114	19.000	100	2,4	5,3	10,7
<p>* Sursa: Comisia Comunităților europene: Raport periodic al Comisiei asupra progreselor efectuate în vederea aderării. Bruxelles 1998 (Versiune Internet)</p> <p>** Sursa: State ale UE- Eurostat 1999: Eurostatistik, Daten zur Konjunkturanalyse – Themenkreis 1, Reihe B.Bruxelles 1999; PECO – Eurostat 1999: annuaire statistique pour les PECOs 1998. Bruxelles 1999.</p> <p>*** PIB pe locuitor în PPA pentru membrii PECO – se referă la date analizate la începutul proiectului de comparare internațională 1996 referitor la paritățile puterilor de cumpărare, (OCDE, Eurostat, Oficii de statistică naționale). Ratele de schimb la paritățile puterii de cumpărare sunt utilizate în locul ratelor de schimb oficiale pentru a evalua nivelul de viață relativ. Diferențele de costuri dintre țări sunt luate în considerație.</p>								

MINISTERUL TRANSPORTURILOR , CONSTRUCȚIILOR ȘI TURISMULUI

**CENTRUL DE DOCUMENTARE
PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ, URBANISM
ȘI AMENAJAREA TERITORIULUI**

ȘOS.PANTELIMON / NR.266 • SECTOR 2 • COD: 021613 • BUCUREȘTI

Lucrarea a fost realizată în cadrul CDCAS

*Centrul de Documentare pentru Construcții,
Arhitectură, Urbanism și Amenajarea Teritoriului*

București

2003
